A SZELLEMÍRÓ titkai

Hogyan születnek a magyar sikerkönyvek?

S. Miller

S. Miller András

A SZELLEMÍRÓ TITKAI

Hogyan születnek a magyar sikerkönyvek?

Negyedik kiadás

Kapcsolatfelvétel:
hello@konyviras.hu
www.konyviras.hu

ISBN 978-615-5714-09-2

Solar Libro Kft.
Copyright © S. Miller András, 2024 / 2025

Minden jog fenntartva! A szerző és a kiadó engedélye nélkül tilos a könyv bármilyen módon történő másolása, terjesztése, beleértve a fénymásolást és az elektronikus adathordozó eszközöket is. Továbbá tilos részletek újraközlése is a szerző, illetve a kiadó írásbeli engedélye nélkül!

A könyv e-book formátumának lapozható része **Kovács Ernő** munkája.
www.lapozzunk.hu

Borítófotó: Samantha Hurley (shopify.com)
Nyomda: Vareg Hungary Kft.

S. Miller András

A SZELLEMÍRÓ TITKAI

Hogyan születnek a magyar sikerkönyvek?

”

** „Nagyon kevesen képesek arra, amire te. Különleges adottság, amivel rendelkezel, hogy pillanatok alatt bele tudsz bújni mások bőrébe, és hitelesen közvetíted a gondolataikat. Kivételes áldás, adj hálát érte minden nap!”*

Müller Péter
Kossuth- és József Attila-díjas író, dramaturg

Gyermekeimnek, Lilinek és Kristófnak

A láthatatlan jelenlét

Dr. Balsai Tamás
előszava

Ha létezik memoár, ami az életrajzok műfaját új szintre emelte, az André Agassi *Open* című könyve.

Az egy olyan kötet, amely már az első fejezetnél úgy tarkón csap, hogy percekig csak ülsz, és próbálod feldolgozni, amit olvastál. Agassi, a sportág ikonja, nyíltan bevallja, hogy utál teniszezni. Egy ilyen mondat után nehéz folytatni az olvasást anélkül, hogy ne állnál meg, és ne kérdeznéd meg magadtól: ez most komoly? Egy sportoló, akit a tenisszel azonosítanak, őszintén elmondja, hogy gyűlöli a játékot, aminek lényegében mindent köszönhet?

Ez olyan, mintha egy csúcsétterem séfje azt mondaná, hogy ki nem állhatja a főzést. Vagy egy zenész, akit koncerttermek vastapsa ünnepel, kijelentené, hogy nem szereti a hangszert, amit nap mint nap megszólaltat.

Az *Open* az őszinteségével ragadott meg. Minden egyes sora tele volt érzelemmel, feszültséggel, és egy nyers, lecsupaszított igazsággal, amit ritkán hallunk, különösen sztároktól.

Ahogy olvastam, egyre inkább az az érzésem támadt, hogy Agassi ott ül velem szemben, és egyszerűen csak beszélgetünk. Mintha egy kávé mellett mondaná el az életét, minden sallang nélkül. Sokkal később tudtam meg – *András mesélte* –, hogy Agassi nem maga vetette papírra ezt a briliáns történetet. Egy szellemíró dolgozott vele, aki segített neki megszólaltatni azt az őszinte, meghökkentően emberi hangot, ami miatt a könyv ma is a kedvenc olvasmányaim közé tartozik.

Izgatott a téma, ezért beleástam magam, és megdöbbenve tapasztaltam, hogy Agassi nem csinált titkot abból a nemzetközi sajtóban, hogy egy profi íróval dolgozott. Több helyen is büszkén mesélte, hogy a Pulitzer-díjas amerikai író, J.R. Moehringer vetette papírra gondolatait, aki két évre Las Vegasba költözött, ahol Agassi is élt. Agassi állítólag vett egy házat, mindössze egy mérföldre a sajátjától, ahová beköltöztette az írót. Moehringer annyit kért, legyen a házban egy hosszú asztal is, amelyen dolgozhat: azon állította össze a könyv fejezeteit, a mozaikdarabkákat összeragasztgatva, mint egy nyaklánc szemeit. Reggelente találkoztak, Whole Foodsból hozott burritók mellett ültek le, és órákon át beszélgettek, közben egy magnó rögzítette minden szavukat. Agassi később úgy emlékezett, hogy ezek a reggeli beszélgetések jelentették a könyv alapját. Moehringer nemcsak hallgatott, hanem kérdezett, és olyan mélyre ásott az emlékekben, hogy Agassi néha maga is meglepődött, mennyi mindent felidézett. Az író elképesztő munkabírásáról és alaposságáról volt ismert, szinte megszállottként dolgozott, ahogy a fejezetek szép lassan testet öltöttek.

Nemcsak Agassi szavait formálta meg, hanem a történet ritmusát, tónusát, minden apró részletét, ami végül az *Open*-t a sportönéletrajzok megkerülhetetlen alapművévé tette. Mindezek ellenére a könyvborítón – és magában a kötetben is – kizárólag Agassi neve szerepel. Őrület, mi?

Miért kellene bárkinek értenie az íráshoz?

Bevallom, sokáig fogalmam sem volt arról, hogy egyáltalán létezik ez a szakma. Mármint a szellemírás.

Pedig ha valakinek, nekem tudnom kellett volna, hiszen a rendelőmben az elmúlt harminc évben megfordult a magyar művészvilág színe-java: írók, sportolók, színészek, zenészek és sztárriporterek, akikkel egészen bizalmas témákról is beszélgettünk. Mégis, valahogy sosem került szóba, hogy egy könyvet úgy is meg lehet jelentetni, hogy azt nem ők írták, ennek ellenére az ő nevük van odaírva szerzőként.

Aztán egy nap találkoztam Andrással. Ő is a páciensem volt, és az egyik kezelés közben – talán az érzéstelenítő hatása alatt – elmesélte, mivel foglalkozik. Bevallom, először csak pislogtam, és majdnem elejtettem a fúrót.

„Tehát te írod meg a könyveket a híres emberek helyett?" – kérdeztem vissza döbbenten, mert nem akartam hinni a fülemnek. András mosolygott – azzal a jellegzetes félmosolyával, amit azóta már jól ismerek –, és a világ legtermészetesebb módján bólintott: *„Pontosan."* Aztán ahogy beszélgetni kezdtünk, lassan összeállt a kép. A sztárok tökéletesen megírt memoárjai, a politikusok feddhetetlen emlékiratai, a művészek csodálatosan megfogalmazott gondolatai valójában mesteremberektől származnak. A legtöbb mögött praktikusan ott lehetett egy láthatatlan kéz. Gondoljunk csak bele, mennyire logikus az egész: miért kellene például egy teniszezőnek értenie az íráshoz? Vagy egy színésznek, zenésznek, esetleg a sztárriporternek? Nekik egészen más a feladatuk; abban kell kiemelkedniük, amit ők tudnak a legjobban. Az erejük abban rejlik, amit a színpadon, a stúdióban, a kamera előtt vagy a pályán nyújtanak. A történet azonban az övék, az életútjuk van annyira izgalmas, hogy könyvek szülessenek róluk. És ha már van valaki, aki képes ezt a történetet szavakká formálni, miért ne bíznák rá?

Soha nem mondja be a nevét a közös podcastjainkban

Talán most azon gondolkodik az olvasó, hogy miért éppen egy fogorvos ír előszót ehhez az izgalmas kötethez?

Nos, András lényegében a szerzőtársam, holott nem írt könyvet rólam.

(Bár néha viccesen megkérdezi, mikor ülök már le vele, hogy összerakjuk a saját történetemet.)

Évek óta közös podcastot készítünk, amely furcsa módon az írás és az élő beszéd metszéspontján találja meg a közönségét. Hangfelvételek ezek, élőkép nélkül, mégis több százezres hallgatottságot érünk el. Facebookon, YouTube-on és Spotifyon emberek ezrei várják az epizódjainkat.

Olyan szakmai platformot teremtettünk közösen, ahol nincsenek és nem is kellenek hatásvadász kameramozgások, csak a hangok, az őszinte beszélgetések.

Érdekes élmény Andrással dolgozni. Például még soha, egyetlen epizódban sem mutatkozott be a hallgatóknak. A hangját hallani, a kérdései ott vannak, de a neve nem.

Amikor egyszer megkérdeztem, miért nem mondja be, csak legyintett:

„Annyira megszoktam már, hogy a háttérben vagyok, hogy eszembe sem jut. Ráadásul itt te vagy a főszereplő, te magad vagy a szakma, én csak a háttérből terelgetlek, s ha kell, fordítok a hallgatóknak."

És valóban. A hallgatók persze így is tudják, ki ő, hiszen esténként a Sláger FM-en is műsort vezet, de mégis elgondolkodtató, hogy valaki ennyire tudatosan dönt a láthatatlanság mellett.

De kiknek írt?

A kapcsolatunk bizalmas és baráti. Ennek ellenére esküszöm, mégsem tudom pontosan, hogy az elmúlt húsz évben kiknek írt könyveket. Próbáltam már kideríteni – fúróval a kezemben is, ha ez számít –, de András ellenállt. „*Értsd meg, nem tehetem*" – mondta határozottan, és ezzel le is zárta a témát. Számára a bizalom az elsődleges. Ez valami olyan kikezdhetetlen elv, amit semmilyen csábítás, trükk vagy fenyegetés nem tudott megingatni. Ezért nagyon tisztelem.

Azt viszont tudom, hogy a szórakoztatóiparban töltött évei alatt a könyvpiac nagy százalékát lefedte. Általánosságban mesélte, hogy sztárok, zenészek, színészek, sportolók memoárjai kerültek ki a kezei közül. Valószínűleg olyan nevek, akiknek könyveit éveken át olvastuk, idéztük, és talán még most is ott lapulnak valahol a polcainkon. Azt is mesélte, hogy Moehringerhez hasonlóan neki is sokszor oda kellett „költöznie" a megrendelőkhöz, hogy hitelesen, közvetlen közelről meg tudja figyelni a főhőseit, át tudja venni a szavaikat, a szófordulataikat.

Ma már persze más vizeken hajózik, a hétköznapi hősökről ugyanúgy ír, ahogyan a kis- és középvállalkozások világában is megvetette a lábát, céges könyveket, vállalkozók történeteit veti papírra. Neves cégek vezetői, sikeres vállalkozók, akik nem feltétlenül a nyilvánosság előtt élik az életüket, de a történeteik mégis tanulságosak és inspirálóak lehetnek mindannyiunk számára. András könyvei éppúgy a hitelességről szólnak, mint ő maga. Az a tény, hogy nem fecseg, nem árul el titkokat, és a főhőseit mindig megóvja a kíváncsiskodóktól, az egyik legnagyobb erénye.

Valószínűleg ezért keresik meg őt újra és újra, legyen szó egy celebritás memoárjáról, egy multinacionális cég történetéről, vagy épp egy kezdő vállalkozó első sikereiről. És bár sosem tudtam kicsikarni belőle, kik is szerepelnek pontosan ezen a listán, egy biztos: ha valaki egy jó történetet olvas, nagy eséllyel András keze munkája van mögötte. Egy szellemíró nemcsak szavakat alkot, hanem történeteket sző, sőt életeket fon össze. Az ő keze munkája láthatatlan, de nélkülözhetetlen.

A bizalmasok bizalmasa

Ez a könyv egy apró ablakot nyit a saját kulisszái mögé, és biztos vagyok benne, hogy az olvasók éppúgy elámulnak majd rajta, mint én azon a bizonyos kontrollvizsgálaton, amikor először hallottam tőle, hogy létezik egy szakma, ahol valaki mások helyett ír… Örülök neki, hogy végre megírta a saját történetét is. Az legalább olyan izgalmas, mint azoké, akiknek eddig közvetítette a sztorijait. András ma a bizalmasok bizalmasa. A kis vidéki bányászváros mélyszegénységéből, apa nélkül felnőve ide eljutni, tiszteletre méltó bravúr.

E könyv révén végre megismerhetjük a saját világát is, no meg azt, amelyben alkot. Mert nemcsak a teniszezőknek vagy zenészeknek van történetük, hanem magának a szellemírónak is.

És ha valaki képes mindezt szavakba önteni, az biztosan S. Miller András. (Aki nekem csak Sándor Andris marad, de ez már egy másik történet.) Jó szórakozást!

Dr. Balsai Tamás
implantológus szakorvos

Első rész

VISSZHANGOK

Egyetlen példány...

Napjainkban

Pont akkor váltott az autó digitális órája kereken 5:00 órára, amikor oldalról ránéztem a műszerfalra. Arra kértem alkalmi sofőrömet, hogy kivételesen tegyen ki még a BAH-csomópont előtt, mert kedvem van a hajnali sétához. A saját kocsim a rádió parkolójában maradt, közvetlenül a Déli pályaudvar szomszédságában.

Jót fog tenni ez a kis gyaloglás az Alkotáson. Legalább rendezem a gondolataimat.

A levegőben a hideg, novemberi hajnal párája keveredik a távolból érkező friss kenyér illatával. Sosem láttam még itt ezt a soksávos utat üresnek. Pedig most az. Sehol egy lélek. A fények puhán szivárognak át a ködön, a budai házak szürkesége egészen meleg tónusokat ölt.

Nem vagyok része ennek a reggelnek, még nem. Egy másik világban járok, annak a könyvnek az utolsó oldalain, amelyen hónapok óta dolgoztunk.

Végére értünk. Mindig ez a legfurcsább pillanat. A lezárás.

Az utolsó három mondatot konkrétan egy órán keresztül simítottuk. Amikor végül pont került a kézirat végére, felém fordult a megrendelő, és megölelt. Neki, akinek bevallottan nem kenyere a gyöngédség, ez a mozdulat jókora komfortzóna-átlépést jelenthetett.

Ezzel a gesztussal köszönte meg a mögöttünk hagyott időszakot és a temérdek „munkaórát". A könyv készen van. Most már az övé.

Csak a 18. születésnapján veheti kézbe

Egyetlen példány. Ez volt az első dolog, amit a professzor a tervezett kötetről mondott:
– *Nem lesz belőle több, csak egyetlenegy. Egy fiúnak készül, akinek joga van tudni, hogy ki az apja. Szeretném, ha ebből a könyvből ismerne meg.*

Az apa tudta, mit akar, és én éreztem, hogy ez jóval nagyobb felelősség annál, mintha több ezer példányban a könyvesboltokba kerülő kiadványt gyártanánk.

Itt nem lehet hibázni. Hónapokon keresztül ingáztunk. Nem számoltam, hány alkalommal tettem meg vele a Budapest-Bécs távolságot oda-vissza, hány kávé mellett hallgattam életének fordulatait, az elképesztő kalandjait; azokat a titkokat, amelyeket eddig senki nem ismert, még a környezetéből sem.

A bűntudat és a vágyakozás egyszerre keveredtek a szavaiban. Ilyet korábban olyanoknál tapasztaltam, akik valami pótolhatatlant vesztettek el. Időnként elementáris erővel törtek fel belőle a gondolatok, máskor meg csak csendben ültünk. Ilyenkor hagyni kell a másikat.

– *Nem akarom, hogy idegen legyek számára* – mondta egyszer, egy hosszabb magába fordulást követően, amikor egy pihenőnél megálltunk frissítőt venni.

– *Nem akarom, hogy úgy nőjön fel, hogy fogalma sincs, ki vagyok* – tette hozzá csendesen. Ez volt az a pillanat, amikor igazán megértettem, miért olyan fontos neki ez a könyv. Nem a saját emlékeinek akart emlékművet állítani, hanem kapaszkodót épített a fiú felé, amit a gyerek csak a 18. születésnapját követően kaphat meg.

Addig azonban még van két évünk. Az egyetlen példányban kinyomtatott kötet egy széfben fog várni.

Az apa már most gondoskodott arról, hogy minden pontosan úgy történjen, ahogy ő elképzelte. A kulcs, a születésnapi kártya és a könyv – az életének vallomása – ott lesznek együtt. Ha a professzor valamilyen okból már nem lenne jelen, amikor a fiú eléri a megfelelő kort, egy ügyvéd biztosítja, hogy a kiadvány eljusson a címzetthez.

Ez a széf szimbolizál mindent, amit ez a könyv jelent. Egy lezárt világot, amely csak akkor nyílik meg, amikor annak itt az ideje. Az egész projekt súlya, a mondatok gondos megformálása, a záró gondolatok finomhangolásával eltöltött egy óra – mind ezt szolgálta. Hogy a fiú, amikor végre elolvassa, megismerje azt az embert, akitől az élete származik. A professzor minden alkalommal, amikor erről beszélt, halkan, szinte félve ejtette ki a szavakat:

– *Két év múlva. Akkor már nem leszek idegen számára.*

Nem volt ebben semmi drámai pátosz. Csak egy csendes, mély vágy.

Az út sodrásában

Főhősöm előre jelezte, hogy ő vezetés közben, az autópályán lesz képes igazán elmélyülten mesélni. Ezért arra kért, hogy utazás közben interjúztassam. Mintha a mozgás, az állandó előrehaladás adta volna a bátorságot, hogy kimondjon mindent. Olyan volt, mintha mindig az út sodrásában élne igazán. Életének jelentős döntéseit is utazások közben hozta meg, és most, hogy mesélt, mintha ezek a döntések újra életre keltek volna.

Az első alkalommal csak a tényeket sorolta: évszámok, helyek, döntések. Aztán ahogy haladtunk az úton, a mondatai megteltek érzésekkel, vágyakkal, bűntudattal. A történet lassan formálódott, rétegről rétegre.

Nem volt furcsa, hogy így akart dolgozni. Semmi sem volt furcsa vele kapcsolatban. Ahogyan egyébként másnál sem. Nem hoz zavarba a megrendelők különcsége. A szórakoztatóiparban szocializálódtam, a művészek agyzsibbasztó szélsőségei után én már nem akadok meg semmin. Főleg nem a megrendelők rendhagyó kérésein. Egy könyv születése ritkán indul hétköznapi módon, s aki könyvet akar, az – a kevés kivételtől eltekintve – eleve nem átlagember. Hozzászoktam, hogy a történetek mögött mindig ott vannak azok az apró szeszélyek, különleges szokások, amelyek a főhősöket igazán egyedivé teszik.

Szóval a professzornál sem volt problémám azzal, amikor azt találta kérni, hogy olvassam fel neki útközben az egész könyvet. Nem hangoskönyvként, hanem élőben, egy oda-vissza úton, hogy a szavakat valóban hallja, érezze, hogy minden pontosan a helyén van-e? Nagy pillanatokat éltünk meg közben.

„Ugye tudod, hogy nem halogathatod tovább?"

Hosszú volt az éjszaka. Hosszú, de rendkívül hatékony.

A professzor egyébként figyelmes ember. Gyakran megkérdezte tőlem, hogy

– *Na, és te mit gondolsz?*

Ilyenkor nem csak a gondolataim érdekelték. Az életem is. Észrevétlenül váltak a beszélgetéseink kétirányúvá. Most is, ahogy a magyar fővároshoz közeledtünk, már nem ő beszélt.

Engem kérdezett. Én pedig meséltem neki arról a furcsa kettősségről, hogy egyszerre vagyok ott minden történetben, és közben sehol sem. És ő csak hallgatott, bólogatott, mintha minden szót pontosan értene.

Aztán, ahogy megérkeztünk, szinte már nyitottam az ajtót, hogy kiszálljak, amikor hirtelen megszólalt:

– Ugye tudod, hogy nem halogathatod tovább? Meg kell írnod a saját könyvedet is!

Mosolyogtam egyet, talán bólintottam is, de a választ már nem mondtam ki. Az ajtót becsuktam, ő pedig elhajtott, egy utolsó integetéssel.

A hídépítés lélektana

Lassan haladok, mintha a város is lassítana értem. A gondolataim még mindig a professzornál járnak, és azon tűnődöm, vajon mit érezhet most.

Megkönnyebbülést? Félelmet? Talán mindkettőt. Ahogy az Alkotáson bandukolok, látom magam előtt a jelenetet: a 18 éves fiút, aki kíváncsian és talán kissé zavartan nyitja ki a szélfet. A kulcs egy kattanással elfordul, és a könyv lassan kicsúszik a helyéről. Nyilvánvalóan nála sem tudhatom előre, hogy ő mit fog érezni. Haragot, örömöt, meglepetést? Úgy hiszem, a professzor mindegyikre felkészült.

Közben azon tűnődöm, hány ilyen híd épült már a munkám során. Hány történet köti össze a múltat és a jövőt, hányan találják meg a szavaim által azt, amit keresnek.

Több mint száz könyv.

Ennyit írtam másoknak az évek során.

Sorsok, vágyak, titkok; mind papírra vetve, szépen csiszolt mondatokban. És mégis, mindegyik valaki másé. Néha az az érzésem, hogy ezek a könyvek sorban állnak körülöttem, némán figyelnek, és emlékeztetnek arra, hogy valójában egyik sem tartozik hozzám.

És közben ott van a saját kérdésem, amely minden út, minden könyv végén visszatér: vajon eljön-e valaha a pillanat, amikor a saját történetemet írom meg? Nem más szavaival, nem közvetítőként, hanem úgy, hogy valóban az enyém legyen. Évek óta nyaggatnak ezzel, barátok, ismerősök, sőt néha még ügyfelek is:

„Miért nem írsz magadról? Mikor adod ki azt a könyvet, ami rólad szól?"

Ilyenkor vállat vonva mondom a szinte már automatizmussá vált választ:

„Én közvetítek. Az én dolgom, hogy mások történeteit meséljem el, nem a sajátomat."

Ez persze mindig elcsitítja a kíváncsiskodókat, de most, ahogy a professzor mondatai visszhangoznak, valahogy kevésbé érzem magam biztosnak ebben.

A csend beszél tovább...

A járda vége felé érve a piros postaláda mellett egy hajléktalan alszik a ház falánál. Takarója egy gyűrött pokróc, mellette egy műanyag pohár, benne néhány apró érme. Nem is értem, miért hagyta őrizetlenül az egyetlen "kincsét". Nem néz rám, de én látom őt. Egy pillanatra átjár az a gondolat, hogy neki vajon mi a története? És én vajon hogyan adnám azt át a papíron?

Megállok. A kezem mélyen a zsebemben, mintha az ujjaim valami biztos kapaszkodót keresnének.

Nézem a házak szürkés falait, az ébredező város lassú mozdulatait. Egy részem már tovább akarna lépni, egy másik viszont itt maradna, csak még néhány percig. A csendben, a magányos utcán, ahol minden elmosódott határ újra élesen kirajzolódik.

A reggel nem siet. Nem harsog. Csak megérkezik. Ahogy én is lassan megérkezem, vissza magamba. Mindig ez az átmenet a legfurcsább, amikor a másnak írott könyv lezárult történetéből újra a saját életem sodrásába lépek.

Mosoly a múltból

A MOM környékén járok, amikor a villamosmegálló felé pillantva egy hirdetőtáblára leszek figyelmes.

Egy arc mosolyog vissza rám, vakító fogsorral, fiatalos energiával. Nem olvasom el, mit reklámoz, nem is számít. Csak állok ott, a reggeli fényben, és nézem ezt a mosolyt. Az ismerős, kedves mosolyt. Egy pillanatra megáll a világ. Érzem, hogy a tábla előtt állva valami megmozdul bennem. Egy arc, amely emlékeket hoz elő. Méghozzá az első könyvemet, amelyet valójában nem nevezhetek az enyémnek, hiszen szellemírásban készült, és ami tulajdonképpen nem is jelent meg. Ez a bizonyos arc és a jellegzetes mosoly azé az emberé, aki miatt végül szellemíró lettem. Egy olyan arc, amely még most is képes arra, hogy megállítson a lépteimben, és arra késztessen, hogy elgondolkodjak.

Ahogy tovább indulok, érzem, hogy a nyomás ismét ott van a vállamon. Hogy talán eljött az idő.

Igenis meg kell építenem a saját hidamat, nem mások életéből, hanem a sajátomból.

Az emlékek őre

Ahogy a rádióhoz érve beülök az autómba, kicsit hátradőlök, nem nyúlok rögtön a slusszkulcshoz. Kavarognak, sőt mi több, egyenesen örvénylenek a gondolatok.

A stúdió épületénél eszembe jut *Semsei Rudolf,* a fővárosi vendéglátás ikonikus sikerembere. Ő többször volt vendégem a Sláger FM-en hallható, naponta jelentkező kulturális műsorban, amelynek e könyv írásakor már évek óta házigazdája vagyok. Rudi amikor csak bejön hozzám, kivétel nélkül mindig kéri, hogy írjam meg végre a saját sztorimat, mert ő nagyon becsüli a hivatásomat és szeretné végre érteni a szellemírás lélektanát, s főleg a gyakorlati működését. Annyira inspirálóan tud beszélni, hogy esküszöm, már legutóbb is majdnem nekikezdtem, miután elment. Persze a mindennapok aztán elsodortak, de a bogarat mindenesetre beleültette a fülembe.

Aztán újra visszatér a gondolataimba az a bizonyos, a MOM környéki hirdetőtáblán mosolygó régi kedves szövetséges, akivel évtizedekkel korábban volt egy közös kalandunk. Még, hogy kaland. Fenét! Inkább örök nyomot hagyó emlék az. A következő fejezetben elmesélem. A motor felzúg, a sebességváltó halk kattanással a helyére ugrik.

Elindulok, és egy pillanatra még visszanézek a tükörben.

Lehet, hogy már nagyon álmos vagyok és csak oda képzeltem, de mintha a professzort láttam volna egy villanásra.

Talán csak az elengedés része ez is. Egy történet, ami hetekig, hónapokig körülöttem lélegzett, most már nem az enyém. A könyv viszont nagyon is az övé.

Két év múlva pedig a fiáé lesz. Valahol mélyen remélem, hogy a fiú a könyv lapjain megtalálja azt, amit az apja egész életében neki akart adni. Azt, hogy ott legyen vele. Akkor is, ha sosem ismerhette meg őt igazán.

Halálom után felbontandó

20 évvel korábban

Késő délután csörrent meg a telefonom. A kijelzőn István feleségének neve villant fel. Éreztem, hogy ez a beszélgetés más lesz, mint a többi, hiszen hetek óta másról sem szóltak a hírek, mint arról, hogy a férje válságos állapotban van. Félve vettem fel a telefont, attól tartva, hogy a legrosszabb hírt közli. A hangja alapján azonban volt némi remény. Sürgetve szólalt meg a vonal túloldalán.

– *András, azonnal szükségünk van rád* – mondta. – *István azt üzeni, most vagy soha. Tiéd az utolsó tangója. Ezúttal azonban nem cikket, hanem könyvet fogsz írni róla. Kérlek, gyere be a kórházba.*

Tudtam, hogy a helyzet komoly. István, aki az ország egyik legnagyobb szupersztárja, súlyos műtéten esett át, és most élete legfontosabb történeteit akarta elmesélni nekem, mielőtt túl késő lenne.

Az odafelé tartó úton legalább három olyan óriásplakáttal találkoztam, amelyen ő mosolygott, a már akkor is jellegzetes, vakítóan fehér fogsorával, látszólag egészségesen. Akkoriban tényleg nem volt nála nagyobb sztár Magyarországon.

A legnézettebb televíziós sorozatokban és showműsorokban szerepelt, színházakban játszott, lemezei jelentek meg, és a női magazinokat is csak akkor lehetett eladni, ha ő pózolt a címlapokon. Az élet furcsa fintora, hogy az ominózus óriásplakátból még a kórház közvetlen közelébe is jutott egy ottani hirdetőtáblára.

„Már nincs időm hibázni"

Jóval a hivatalos látogatási idő után, kora este érkeztem. A kisírt szemű asszony lejött értem a főbejárathoz. Nélküle nem engedtek volna be a kórház VIP részlegébe. A folyosók már csendesek voltak, az ápolónők békésen tették a dolgukat.

Amikor végre beléptem a steril, fehér szobába, megláttam Istvánt. Csövek lógtak ki a testéből, és arca sápadt volt, de a tekintete még mindig élettel teli.

– *Üdv, András* – mondta halkan, mégis apró mosollyal az arcán. – *Köszönöm, hogy eljöttél.*

– Ki nem hagytam volna, hiszen nem mindennap látni az ország ügyeletes kedvencét ilyen szituációban – válaszoltam kissé erőltetett humorral, és leültem az ágya mellé a már előre odakészített székre. István belekezdett a mondandójába:

– Üzletet ajánlok. Ameddig csak kell, esténként bejársz ide hozzám, én pedig mesélni fogok neked az életemről. Úgy, ahogyan azt még soha senkinek nem tettem, főleg nem újságírónak – tette hozzá. *– Olyan privát történeteket fogsz hallani, amiket eddig csak a legközelebbi családom tudott. Vagy még ők sem. Neked pedig meg kell írnod a visszaemlékezéseimet azzal a lelkülettel, ami rád jellemző. Én ezt a megbízást egy az egyben kifizetem neked, de a könyvre nem fog rákerülni a neved. Úgy lesz az egész előadva, mintha én magam írtam volna meg itt a kórházban a memoáromat, a betegágyon. Így sokkal rejtélyesebb és vonzóbb lesz az olvasók számára, ha éreznek körülötte egyfajta misztikumot. Többen meg fogják vásárolni, ha azt hiszik, én magam írtam.*

Hosszú perceknek tűnt az a néhány másodperc, amíg némán ültem, próbálva feldolgozni a hallottakat.

Az ajánlat váratlanul ért, a szavak súlya még ott visszhangzott bennem, mire végül összeraktam a gondolataimat.

– Még sosem vállaltam ilyen munkát. Egyáltalán, miért pont engem választottál? – kérdeztem, igyekezve visszanyerni a lélekjelenlétemet.

6 hónappal előtte

A történethez – és főleg az előzményekhez – hozzátartozik, hogy volt egy teóriám arról, miért pont én jutottam István eszébe a könyvével kapcsolatban. Fél évvel korábban ugyanis adtam neki egy ajándékot, méghozzá életem első olyan könyvét, amelyben nyomtatásban megjelentek az írásaim. Akkoriban a Story és a BEST magazinoknál dolgoztam újságíróként. A szerkesztőségben találkoztam Nógrádi Gergellyel, az egykori operaénekessel, a híres író, Nógrádi Gábor fiával. Gergő akkor a külföldi rovatot vitte a lapoknál, de elképesztően nagy ász volt.

Gyakorlatilag minden kolléga arról suttogott, hogy ő a legendás magyar „néger", aki titokban a legnagyobb sztárok könyveit írja.

Én is ekkor hallottam életemben először arról, hogy egyáltalán létezik az árnyékírás, amikor a valódi szerző a háttérben marad. Miután Gergővel összebarátkoztunk, rá is kérdeztem, és megerősítette, hogy valóban szakmányban gyártja a műveket – mások helyett. Tovább faggattam, hogy ez miért jó neki, és kendőzetlen őszinteséggel árulta el: mert remekül megfizetik. Egyszer aztán félrehívott, és azt kérdezte: *„Szeretnél egy olyan szakmát a kezedbe, ami egész életedben el fog tartani?"*

Természetesen igent mondtam. „*Rendben* – felelte –, *akkor megtanítalak írni. De másként.*"

Ezután szinte tanítványává fogadott. Nem csak a szerkesztőségben tanított, hanem az otthonába is jártam hozzá Gödre. Gergővel nem lehetett félvállról venni semmit.

Amikor leültem az asztala mellé, és elém tett egy kéziratot, nem állhattam fel addig, amíg ő pirossal bele nem javított. „*Nem rossz, de lehetne jobb*" – mondta sokszor, és én minden egyes alkalommal többet akartam kihozni magamból.

Nemcsak az írás technikáját tanította meg nekem, hanem azt is, hogyan találjam meg a lényeget mások történeteiben és miként formáljam olyanná, hogy az olvasók szívébe találjon.

Büszke voltam rá, hogy foglalkozik velem. Akkoriban megjelent róla egy egész oldalas interjú a Népszabadságban.

Először magamnak vettem belőle egy példányt, aztán édesanyámnak is, hogy megmutassam: „*Ő az én mentorom.*"

Amikor úgy érezte, hogy készen állok, megbízott egy feladattal. A „*Hogyan csináljunk Pavarottit?*" című könyvéhez kellett interjúkat készítenem az akkori popzenei sztármenedzserekkel. *(Joós Istvánnal, Rózsa Istvánnal, Környei Attilával, Kozsóval.)*

Ez volt az első alkalom, hogy a nevem nyomtatott könyvben jelent meg – akkor még Sándor Andrásként.

A tiszteletpéldányokon túl vásároltam is belőle jó párat, mert annyira büszke voltam rá.

Osztogattam barátoknak, ismerősöknek, és egyszer még Istvánnak is adtam egyet belőle ajándékba.

Valószínűleg ez az apró gesztus volt az oka annak, hogy a színész összekötötte az agyában a könyvet a személyemmel.

...és most vissza a kórházba

István elhallgatott a párbeszédünk közben, majd mélyet sóhajtott. Aztán válaszolt arra a kérdésre, hogy miért engem bízott meg a feladattal.

– Mert te már bizonyítottál nekem, András. Minden interjú, amit eddig készítettél velem, nem csak egy cikk volt. Olyan oldalról mutattál be, amit eddig kevesen láttak. Veled mindig olyan természetesen és mélyen tudtunk beszélgetni. Nem kellett mérlegelnem, hogy mit mesélhetek el és mit nem. Valami miatt, mindenféle előzmény nélkül, első látásra megbíztam benned. Ráadásul olyan érzékenységgel és megértéssel tudsz írni, ami ritka. Pont erre van szükségem, hogy az élettörténetem hitelesen és érdekfeszítően keljen életre a papíron. A magaziniparban, ahonnan jössz, tökéletesen megtanultad a nagy tömegek igényeit, képes vagy az olvasók nyelvén beszélni, érzed és érted a néplélek rezdüléseit. Illetve van még valami... – itt elhallgatott egy pillanatra, majd folytatta – *Már nincs időm hibázni. Szakmai szempontból az olvasók számára is hitelesebb lesz, ha úgy érzik, magam írtam le a tapasztalataimat és érzéseimet. Emellett, valljuk be, egy kórházban írt memoárnak van egy sajátos pikantériája.*"

– És vonzereje is – tettem hozzá.

– Ha képes leszel az egódat félretenni és nem érdekel, hogy szerepel-e a neved a könyvborítón... – ismét megállt egy pillanatra.

– ...akkor ezen a projekten is jól tudunk majd együtt dolgozni. Sajnos lehet, hogy utoljára. - folytatta elcsukló hangon.

– Mi lesz, ha kiderül, hogy valójában én írtam a könyvedet?

– kérdeztem, számba véve ezt a lehetőséget is.

István újra elmosolyodott.

– Nem fog kiderülni. Ha betartod a megállapodásunkat, senki sem fog kételkedni abban, hogy én magam írtam a könyvet. Ráadásul, ha sikeres lesz, te is profitálhatsz belőle a tapasztalat és az új lehetőségek révén. Így talán a szellemírói területen is meg tudod vetni a lábadat.

Ettől a pillanattól kezdve minden este bejártam hozzá és egy teljesen új világ tárult fel előttem. Akár egy gyóntatópap, úgy ültem az ágya mellett. A diktafont odatettem közénk és ő csak mesélt. Volt, hogy hajnal háromig is bent voltam nála.

Hogyan került a Kossuth-díjas komolyzenei nagymester a betegszobába?

A nővérek tudták, hogy fontosak Istvánnak ezek a diskurzusok, ezért a kötelező ellenőrzéseken túl nem zavartak minket.

Főhősöm történetei mélyek és meghatók voltak, és tényleg úgy éreztem, mintha életének minden egyes apró részletét megosztaná velem. Féltve őrzött emlékek, titkos szerelmek, rövid, de annál szenvedélyesebb kalandok, szakmai féltékenységek, kollégákkal való rivalizálások egyaránt szóba kerültek. Ahogyan a betegsége is, méghozzá megindító részleteséggel.

De elmesélte a dicsőséges pillanatokat és groteszk helyzeteket is, amelyeken közösen nevettünk.

A nagy veszteségein pedig szinte együtt sírtunk. Az éjszakák hosszúak és meghittek voltak. István minden szava mögött ott vibrált az élet szeretete és a félelem a haláltól. Beszélgetéseinket végig körbelengte a halál szele. Már egy hét is eltelt úgy, hogy minden áldott nap megjelentem a szobájában.

Egyik este, amikor egy különösen szomorú szakaszához érkeztünk az életének, váratlanul kopogtak az ajtón. Egy ápolónő nyitott be, és halk hangon szólt hozzám:

"Van itt valaki, aki találkozni szeretne önökkel."

Bólintottam, és kimentem a szobából. Először nem akartam hinni a szememnek. Az ajtó előtt, kórházi köntösbe burkolózva, ott állt az ország egyik legismertebb komolyzenei művésze, a híresen zárkózott Kossuth-díjas nagymester. Nem engem keresett, hanem Istvánhoz jött, akiről hallotta, hogy ugyanebben a kórházban fekszik. Hirtelen szóhoz sem jutottam a meglepetéstől, de aztán kapcsoltam és először arra kértem az illetőt, hadd' jelentsem be őt Istvánnak, mert itt én is csak vendég vagyok.

Elsőre „házigazdám" sem igazán tudott e szürreális helyzettel mit kezdeni. Amíg élek, nem felejtem el azt a pillanatot: a nemzet művésze türelmesen állt az ajtóban, beengedésre várva, miközben nekem hátul azt suttogta kérdőn István:

– Hát 'ez' meg hogy a tökömbe került ide és egyáltalán mit akar?…

Tényleg a kandi kamera műsorokba illő jelenet volt. István örült is, meg nem is a váratlan vendégnek. Nem akarta, hogy ilyen szituációban lássa őt az ország elismert művésze, akivel azelőtt soha életében nem találkozott. Aztán úgy döntött, beengedi, ha már volt olyan kedves a lenti részről felballagni hozzánk. Ahogy a mester belépett, csendesen köszöntötte az ágyban fekvő, csövekkel felszerelt „pályatársat" a szórakoztatóiparból, és leült mellé az ágy szélére.

"Tudod, messziről mindig is követtem a tényked̈ésedet – ismerte el szelíden a kortárs magyar zene egyik legnagyobb alakja. – Sosem gondoltam volna, hogy egyszer itt találkozunk."

– *Az élet kiszámíthatatlan* – felelte István. – *És most már azt is tudom, mennyire törékeny.*

A két nagy művész között csend támadt, amelyet csak a kórházi gépek halk zümmögése töltött be. Ekkor István megszólalt:

– *András itt egy könyvön dolgozik velem. Ő a szerkesztőm* – mondta, és rám nézett. – *Kicsit a gyóntatóm is.*

A maestro felvonta a szemöldökét, majd lassan bólintott. Éreztem, hogy valami rendkívüli készül itt kibontakozni.

A két nagyágyú együtt, ebben a kétségkívül kiszolgáltatott helyzetben, de méltósággal beszélgetett a betegségről, az életről, az intrikákról és a művészet nagyszerű pillanatairól. Olyan volt, mintha egy szellemi társasjátékba kerültem volna, ahol a lélek legmélyebb titkai kerültek felszínre.

A klasszikus zene ikonja arról mesélt, hogyan küzdött meg a depresszióval egy hosszú turné során. A színpadon mindig mosolygott, de a színfalak mögött gyakran magába roskadt. István csendesen hallgatta, majd megosztotta, hogy ő is küzdött hasonló démonokkal, amikor egy szerepe különösen nehéz volt érzelmileg. Az őszinteségük és sebezhetőségük lenyűgözött.

Attól fogva a Kossuth-díjas alkotó is rendszeres vendége lett István szobájának. A hármunk között kibontakozó beszélgetések hihetetlen mélységeket tártak fel.

Olyan diszkrét történeteket hallgattam végig, amelyeket eddig csak a legközelebbi családtagok és bizalmasok ismertek. Volt, hogy nevetés töltötte be a szobát, máskor könnyek folytak.

Ekkor már tudtam, hogy kivételezett helyzetben vagyok. Ahogyan estéről-estére ott ültem közöttük, egyre inkább éreztem, hogy nem csak megfigyelő vagyok, hanem része ennek a különleges hármasnak.

Egy idő után már úgy hívtak, hogy „*A bizalmasunk*".

A beszélgetések során nekem is lehetőségem nyílt megosztani a saját tapasztalataimat, és valahogy mindannyian közelebb kerültünk egymáshoz. Egyik este a mester behozta a táblagépét, amelyen kuriózumnak számító zenéket játszott le nekünk. Aznap este mindhárman valami különleges varázsnak voltunk a részesei. A zene és a szavak egyaránt gyógyították a lelkünket.

Kavargó valóság

Apropó gyógyulás. A két művész állapota hol rosszabbra, hol jobbra fordult. Amikor István volt rosszabbul, minden történetet zokogva mesélt. De úgy, mintha épp az a pillanat lenne az utolsó a vallomáshoz. Emlékszem, amikor különösen gyenge volt és halkan suttogta:

– *András, ha már nem leszek itt, ígérd meg, hogy befejezed a könyvet. Hadd' maradjanak fenn az emlékeim.*

– ***Ígérem*** – válaszoltam, és megszorítottam a kezét.

Amikor pedig jobban lett, egyre többet nevetett.

Természetesen újdonsült komolyzenész barátunk is csak akkor jött, amikor jobban érezte magát. Őt előbb hazaengedték a kórházból.

A kézirat sorsa

A sors sokféle meglepetésre képes. Csak az élet írhat olyan forgatókönyveket, ahogyan a történet folytatódott.

Az orvosok csodával határos módon megmentették Istvánt, és visszatérhetett a színpadra.

A nemzet megbecsült művészét azonban néhány évvel később elveszítettük. A könyvet mindenesetre legjobb tudásom szerint megírtam, a munkámat pedig tisztességgel kifizette a Főhős.

A memoárt azóta sem adtuk ki. Ott hever a fiókban a kézirat kinyomtatva, egy hatalmas, vastag borítékban, amin ez áll:

„Halálom után felbontandó".

István történetei most is velem vannak, és tudom, hogy a könyv, amit megírtam, életem egyik legjobb munkája. Azt azonban csak az idő dönti el, mikor kerül majd a nyilvánosság elé. Én biztosan nem siettetem. Éljen soká a Főhős!

Azóta is, ha eszembe jut ez a kaland, emlékeztetem magam, hogy az élet mennyire kiszámíthatatlan, és hogy a szavak hatalma képes túlélni az időt. No meg a halált is.

István és a zongoraművész történetei nem csupán papíron maradnak meg, hanem mindazok szívében is, akik egy napon majd olvassák őket.

Ami engem illet, sikerült félretennem az egómat. Olyannyira, hogy attól fogva egyáltalán nem érdekelt, szerepel-e a nevem egy könyv borítóján / impresszumában vagy sem.

Bőven elég a tudat, hogy az én tollam is részese lett ennek, és azóta megszámlálhatatlanul sok örökségnek. Igaza volt Istvánnak, a szellemírói hivatásom itt végérvényesen elkezdődött.

És a mai napig tart.

Az élet szokatlan oldalai

Amikor a rendkívüli hétköznapivá válik

Ahogy az előző két fejezetből is kiderült, az életem finoman szólva sem nevezhető hétköznapinak. Vagy talán mégis, hiszen számomra azok a helyzetek számítanak természetesnek, amelyek másokat meglepnének, vagy épp megdöbbentenének. Olyan történetekkel találkozom nap, mint nap, amelyek sokakat kizökkentenének a komfortzónájukból, de nekem ezek már a mindennapjaim részei. Ennyi év után már semmin sem lepődöm meg, amit a megrendelőim kérnek tőlem.

Bécsbe kell utazni? Nincs akadály. Ahogyan korábban sem problémáztam azon, hogy ugyanilyen egri kiruccanásokra kísérjem az egyik ügyeletes szupersztárunkat *„csak teszünk egy kört"* címszóval. Ez az a típusú kanyar volt, amikor az illető a városba érve mindössze egy mosdószünet erejéig szállt ki az autóból. Ám nem egy kávézóban, nem egy elegáns helyen, hanem konkrétan a Kazamata Borozó melletti bokrokban intézte a dolgát. Igen, jól olvasta. Egyik híres előadóművészünknek az volt a fixa ideája, hogy ilyen módon tegye emlékezetessé a „művészi inspirációval teli" kirándulását.

És ha azt gondolná a Tisztelt Olvasó, hogy ez volt a legfurcsább dolog, amit aznap tapasztaltam, téved. Az illető ugyanis Budapest és Eger között végigénekelte az utat, különféle zenei alapokra improvizálva, azt bizonygatva, hogy éppen dalokat szerez.

Az M3-as autópálya mellett lakott, és valamiért az Eger–Budapest távolság csípődött be neki, mint kreatív folyamat.

Így gyakorlatilag az interjúk helyett „egyéni roadshow-kon" vettem részt vele, miközben azt is megtapasztalhattam, hogyan születnek az „ihletett" slágerek, amelyeket aztán később tényleg az egész ország dúdolt. Sok sláger születésének voltam tanúja. Mondhatni tehát, hogy megszoktam az ilyesmit. Hozzá képest az orvos maga volt a felüdülés a bécsi útjaival.

Elhiszem, hogy a professzor története meghökkentő volt az előző oldalakon első olvasásra, de számomra már korántsem szokatlan. Az elmúlt húsz évben ugyanis nem ő volt az első, aki csak egyetlen példányt kért. Olyanok is akadtak szép számmal, akik egyáltalán nem akarták nyomdakészen látni az anyagot, elég volt számukra a kézirat. És az sem volt ritka, hogy a dokiéhoz hasonló okból akartak könyvet írattatni magukról. Valaki azért, mert a gyermeke tőle távol, egy másik országban élt, és a lapokon keresztül kívánta őt visszavezetni a közös múltba. Más pedig a házasságon kívül született gyermekének szánta az emlékeket, hogy egy nap a történetükkel ne csak az igazságot, hanem az érzelmeiket is átadhassa.

És aztán ott vannak azok a sztorik, amelyek a legnagyobb csendben születnek. Kórházakban, szanatóriumokban, hospice házakban. Ott, ahol az idő másképp működik, és az emberek szavai súlyosabbak. Mert minden kimondott gondolatnak különös jelentősége van. István története talán egyedülállónak tűnik, de igazság szerint nem ő volt az egyetlen, aki a kórházi ágyáról keresett meg. A sor kétségkívül vele indult, de aztán hamar bővült a megbízói lista. Volt, hogy szanatóriumba kellett mennem az épp gyógyulófélben lévő klienshez, hogy ott meséljen. Számtalanszor jártam Balatonfüreden, ahol festői környezetben interjúztattam a főhős(öke)t.

Szívszorító emlék például az is, amikor egy hospice házban ültem gyerekkorom nagy kedvence, a televíziós legenda, Antal Imre betegágya mellett, aki élete végnapjaiban a fájdalom és a nevetés közötti vékony mezsgyén mesélt az életéről. Órákon át hallgattam, ahogy a művészet, a magány és a remény különös elegyéről beszélt. Az ő történetei máig velem maradtak, pedig a könyv, amit akkor terveztünk, sosem készült el. Már nem volt rá időnk. Ám mielőtt elvinnénk szomorú irányba ezt a fejezetet, gyorsan hozzá kell tennem, hogy nem csupán az apai örökség vagy a vér szerinti kapcsolat keresése inspirál megbízókat. Sőt.

Kivétel nélkül mindenki különleges! És érdekes is.
„Ha mégsem, majd azzá teszem."

Mielőtt azt hinné az olvasó, hogy mindenki, aki könyvet írat magáról, meghökkentő kéréssel áll elő, gyorsan el kell oszlatnom a kételyeket. Valójában még mindig több a „normál kerékvágásban" működő megbízás, mint gondolnánk.

És még csak nem is elvárás a szellemíró részéről, hogy a megrendelő sorsa „különleges" legyen.

Hiszen önmagában minden ember különleges. És érdekes is. Ha mégsem, az a dolgom, hogy azzá tegyem.

Azok a történetek ugyanolyan izgalmasak, fordulatosak, amelyek nem a titkok feltárásáról, a csendes búcsúról vagy egyetlen példányos könyvekről szólnak, hanem a szeretetről és az összetartozásról. Gyakori például, hogy egy-egy kerek évforduló adja az apropót: születésnap, aranylakodalom, vagy csak egy olyan alkalom, amikor valaki úgy érzi, itt az idő, hogy a család történetét papírra vessük.

Ezek a könyvek gyakran ajándékba készülnek, de valójában nemcsak az ünnepelt, hanem az egész család számára értékes kincsek lesznek. Olyan hidakat építenek a generációk között, amelyek talán más módon sosem jöttek volna létre.

Az ilyen megbízások mindig különlegesek számomra, mert nemcsak az emlékezésről, hanem az emlékeztetésről is szólnak.

Amikor a nagymama gyermekkori történetei újra életre kelnek a lapokon. Amikor egy nagypapa háborús emlékeit, vagy épp a fiatal éveiben írt szerelmes leveleit meséli el a családtagoknak. Ezek a könyvek nemcsak a múltat örökítik meg, hanem egy család identitását is. A lapokon keresztül újra és újra átélhetővé válnak a közös pillanatok, amelyek segítenek emlékezni, s egyúttal arra is emlékeztetnek, hogy honnan jöttünk, és mi köt össze minket.

Ezek a jubileumi könyvek sokszor a család belső kincseivé válnak. Féltve őrzik őket, évtizedeken át újra előveszik, hogy felidézzék a történeteket, és újra együtt nevessenek.

Vagy éppen sírjanak rajtuk. Egyszer egy megrendelő azt mondta: „*Ez nem csak egy könyv. Ez az ajándék, amit a jövőnek adunk.*" És igaza volt.

Az ilyen megbízások során gyakran gondolkodom el azon, hogy milyen erős az emberekben a vágy, hogy megőrizzék a saját történeteiket. Nem a világnak, nem a nagyközönségnek, hanem azoknak, akik igazán fontosak számukra. Azoknak, akiknek a kezébe adják, hogy ne csak olvassák, hanem érezzék is: a történet velük teljes, és csak velük nyer értelmet.

Idén húsz éve, hogy elkezdtem a szellemírói karrieremet. Ahogyan már említettem, több mint száz könyv született ez idő alatt.

A „négerkedés" – *ahogyan sokan emlegetik ezt a szakmát* – külföldön, különösen Amerikában, régóta elfogadott és megbecsült iparág. Ehhez képest Magyarországon az emberek többsége nem érti, mi is az árnyékírás. Mit jelent mások életét megformálni úgy, hogy közben a saját szavaimat használom, de az ő lelkükkel írok. Ezért született meg ez a könyv. A barátaim, az ismerőseim, és talán még a rokonaim sincsenek tisztában azzal, hogy mit is csinálok pontosan. Nos, akkor elmondom: először is alkalmazkodom. Aztán figyelek. Nagyon. És közben kérdezek. Mélyen. Úgy kérdezek, hogy megérintsük a múlt azon zugait is, amelyeket talán már elfeledettnek hitt az, aki elmeséli. Hatunk egymásra. Egy jó szellemíró kérdez és érzéseket közvetít. Kézen fogja azt, aki mesél, hogy átkísérje a saját története rejtett ösvényein.

Téved, aki azt gondolja, hogy egy szellemírónak elég jó tollal rendelkeznie. Ez a munka nem csak technika kérdése. Kapcsolódásról szól, megértésről. Arról, hogy a történet végére annak is világosabbá válik saját élete, aki elmeséli.

Többször előfordult, hogy egy-egy megbízóm a könyv végére másképp látta a saját múltját. Mintha az írott szó nem csupán rögzített, hanem gyógyított is volna.

Ez a hivatás nem pusztán az írásról szól. A szellemírás olyan rugalmasságot és alkalmazkodóképességet kíván, ami néha egészen abszurd helyzetekben mérettetik meg. Az alkalmazkodás itt nem egyszerű képesség, hanem kulcs. A megértésé.

A mélyben rejlő történetek felszínre hozásáé.

Megkockáztatom, aki nem járta meg a hadak útját, talán nem is képes olyan empátiával állni mások felé, mint amit ez a hivatás megkövetel.

Egy szellemírónak hallgatnia kell, de közben éreznie is. Kérdéseivel elindítja a történeteket, majd úgy vezet végig rajtuk, hogy közben teljesen eggyé válik a sztorival és az abban szereplő karakterekkel. Illik alkalmazkodnia minden helyzethez, bármilyen váratlan vagy abszurd is legyen az, mert ez a munka a határok átlépéséről szól. Legyen az a képzeleté, a komfortzónájáé vagy akár a valóságé.

Második rész

PRIVÁT

A ház, amelyről az ajtót és az ablakokat is ellopták

Az én sztorim

A telefonom csörgése szakított ki az épp aktuális kéziratból.

Általában le szoktam némítani, amikor dolgozom, most azonban véletlenül rajta maradt a hang. Bár nem veszek fel idegen számokat, de a körzetszám alapján kíváncsi voltam, vajon ki kereshet a szülővárosomból. És volt egy sejtésem, hogy nem úszom meg a mai napot különösebb bonyodalmak nélkül.

„Ezt látnia kell, András! Kérem, amint tud, jöjjön ide!" – hallottam a sürgető hivatali hangot a vonal másik végén. Mire megpróbáltam volna kinyögni valamiféle ellenvetést, a hívás már véget is ért. Szürreális volt, ahogyan a hivatalnok engem Budapestről azonnal ugráltatni akart.

Egyébként sem szeretem a szülővárosomat. Pontosabban, nem szeretek oda látogatni. Főleg nem arra a telepre, ahol a régi életem nyomait kéne látnom. Mit nyomait, inkább annak maradványait... Mindig rossz kedvem lesz tőle. Az ember hajlamos idealizálni a múltat, de amikor szembesül azzal, hogy a gyerekkora színterét az idő és az enyészet teljesen felemésztette, az minden, csak nem nosztalgikus.

Most meg édesanyám hív. Valószínűleg őt is értesítették. És ha ő kér, akkor természetesen megyek. Szerencsére már ő sem lakik ott, hanem egy másik településen, és mily' meglepő, ő sem szeret a régi nyomornegyed felé visszatekinteni.

Hiszen hogy is olvasható a plakátokon? *„Előre megyünk, nem hátra."* És most képzelje ide az olvasó a sok nevetőjelet.

(A régi iskola utolsó konzervatív tagjaként én biztosan nem fogok egy nyomtatott könyvbe röhögő emojikat tenni. Megrendelői kérésre igen, de ez most a saját könyvem. Bocs.)

A folytatás azonban egyáltalán nem vicces. Az út, kis túlzással, eleve gyomorgörccsel telt.

Tartottam a látványtól. A hivatalnok, aki hívott, nagyjából már felkészítette édesanyámat a helyzetre, és ekkorra a régi szomszédok is körbetelefonálták egymást, hogy „valami történt a ház körül". Olyan érzés volt ez, mint amikor az ember hosszú idő után készül meglátogatni egy súlyosan beteg barátját vagy rokonát. Már az odaúton azon stresszel, vajon milyen látvány fogadja majd, és talán még ennél is jobban azon, hogy miként fogja mindezt kezelni. Átvitt értelemben most én is pontosan ilyen rossz érzésekkel utaztam vissza oda, ahol minden elkezdődött. Ahogy megérkeztem az ominózus megyeszékhely nyomornegyedére – amely egyébként a város kellős közepén található –, a látvány már az autóból felülmúlta minden képzeletemet. És nem a jó értelemben.

A bányászkolónia nagy részét lebontották, csak néhány ház árválkodott még a romok között, szinte gúnyosan dacolva az idővel. És ott volt a mi házunk is. Messziről kirajzolódott, hogy itt valami nem oké. Ahogy közelebb értem, a látvány szürrealitása egyre markánsabbá vált. Nem volt más, csak egy nagy tátongó lyuk az épületen. Pontosabban lyukak.

Ellopták az ajtót. Nemcsak leszerelték, hanem a félfát is kiszedték, mintha valaki gondosan kioperálta volna a ház testéből. És nem álltak meg itt: az ablakok is eltűntek. Nem csak az üveg, de a keretek is. A ház most olyan volt, mint egy rosszul illusztrált képregény: átlátszó.

Az ajtón és az ablakokon keresztül tisztán látszott az utca túloldala, mintha a falak sem számítanának többé. Konkrétan át lehetett látni rajta. Megsemmisülten álltam ott. Annyira szürreális volt a helyzet, hogy kínomban nevettem.

Az abszurditás már-már komikus volt.

Az ajtót? Az ablakokat? Ki lop el egy házat darabokban?

Persze nyilvánvaló volt: tüzelőnek vitték el. A helyi valóság egyszerűbb, mint az érzelmekkel és emlékekkel terhelt képzelet. Beléptem a házba – vagyis inkább csak átléptem a küszöb helyét. A földön poros beton, a falak mentén a régi életünk alig felfedezhető nyomai.

Próbáltam visszaidézni, hogyan nézett ki ez a hely annak idején. A kisszoba, ahol aludtam, a konyha, ahol édesanyám esténként melegítette a vizet. Mindez már csak az emlékeimben létezett.

A ház üres volt. Mindent elvittek. A maradék mozgatható bútorokat, a kályhákat, a tűzhelyet. A falakról letépkedték a régi plakátokat, de néhány elfeledett szelet még ott maradt, a szél játszott velük.

A foszlányok hol megemelkedtek, hol visszatapadtak a koszos vakolatra, mintha kapaszkodnának az időbe, amely rég túllépett rajtuk.

Minden, ami 18 éves koromig jellemezte az életteremet, az most oda lett. Amit csak értek, vittek. Talán csak az emlékeimet nem. Az, hogy átláttam a korábbi otthonomon, nemcsak fizikai értelemben volt igaz. A múltam is átsejlett a falakon.

Minden, ami itt történt, amit itt éreztem, valahol mégis megmaradt bennem. Ez a hely most ugyan kifosztott, de lehet, hogy mégis kifoszthatatlan?

Volt még egy kérdés, ami nem hagyott nyugodni: vajon tényleg itt hagytam a gyerekkoromat, vagy ez a csontig hatoló hideg szél, ami most persze úgy fúj, mintha egy drámai filmjelenet kellős közepén lennék – *hogy cseszné meg még ez is* –, kifújta belőlem mindazt, amit magaménak hittem?

Ekkor tört elő belőlem az összes feszültség...
Úgy bőgtem, mint egy gyerek.

Egy kádnyi álom

A "bárcsak" lélektana

Egyszerre ömlöttek rám a gyerekkorom emlékei. Akár egy felhőszakadás. Szinte megelevenedett előttem a nyolcvanas évek kolóniájának életképe. Láttam magamat ott a szobában, láttam édesanyámat, akivel ekkor már csak ketten maradtunk abban a pici, de annál szeretetteljesebb lakásban. A nagy csóróságban… A szemem előtt megelevenedett a kiskonyha, ahol anyám esténként a sparheltnél állt, és mosolyogva melegítette a vizet a „lavoárhoz", amiben tisztálkodtunk. Éreztem az udvari kút vizének hidegét a vödör fülénél, hallottam, ahogy a vas koppan a kút káváján, és láttam magam, ahogy a lavór szélén guggolok, miközben anyám azt mondja: „*Csak annyi vizet használj, amennyi feltétlenül szükséges.*" És én mindig igyekeztem betartani, de közben valahol mélyen ott volt bennem a „bárcsak" érzése.

Bárcsak lenne egy kádunk. Bárcsak lenne annyi vizünk, amennyit csak akarunk. Bárcsak lenne egy fürdőszoba, ahol nem kell a hidegben cipekedni, ahol nem kell sietni, ahol senki sem mondja, hogy spóroljak.

A gyermeki lélek furcsa: olyan egyszerű dolgokra vágyik, amelyeket a felnőttek sokszor természetesnek vesznek. Én nem álmodoztam kastélyról vagy játékhegyekről. Nem akartam többet, mint egy kád meleg vizet, ahol annyit lubickolhatok, amennyit csak akarok. Egy helyet, ahol nem siettet senki, ahol nem kell spórolni a cseppekkel. Egy fürdőszoba volt a vágyam, amely számomra a gazdagság netovábbját jelentette.

Emlékszem, mennyire furcsa érzés volt iskolásként hallgatni az osztálytársaimat, akik arról meséltek, hogy reggelente zuhanyoznak, habfürdőt csinálnak, és közben zenét hallgatnak. Az én világomban ezek a mindennapos dolgok roppant távolinak tűntek.

Pedig körülöttünk akkor már mindegyik szomszédnál be volt vezetve a víz és összkomfortosították a lakásokat. Nekünk nem volt annyi pénzünk, hogy ezt megtehessük.

Amikor valakinél vendégségben jártam, és csak úgy megnyitották a csapot, mintha az a világ legtermészetesebb dolga lenne, mély hiányérzet hasított belém. Nem irigység volt ez, hanem az a bizonyos „bárcsak" érzés, ami ott motoszkált bennem.

A gyerekszív furcsán keveri a vágyat és a reményt: nem elvenni akar, hanem álmodni. És én álmodtam. Méghozzá egy lakótelepi lakásról, ahol van fürdőszoba. Az álmomat csak erősítették a nagybátyáméknál tett vasárnapi látogatások, ahol hetente egyszer tisztességesen megfürödhettünk anyukámmal. Természetesen egymás után, de ugyanabban a vízben. Az egész hét fénypontja volt, amikor feltöltötték a kádat meleg vízzel.

Ugye milyen romantikusan hangzik? Csakhogy nem igaz, mert nem engedtek túl sokat. Annyit engedélyeztek, amennyi éppen elég volt. *„Ne töltsd újra, mert drága a víz és spórolni kell"* – figyelmeztetett itt is jóanyám, de nekem már az a pár perc is maga volt a csoda, a máshol fürdés összes macerájával.

Itt végre átélhettem, milyen az, amikor van fürdőszoba. A kád peremén ülve lassan merültem el a meleg vízben, és úgy éreztem, mintha minden gond, minden hideg vödör súlya eltűnt volna rólam. A habokban, a csempézett falak között éreztem először, milyen lehet az, amit mások mindennap átélnek.

„Anya, nekünk miért nincs ilyen fürdőszobánk?”

A mai napig nem úszom meg egy átlagos fürdést két óra alatt. Pedig már 45 éves vagyok, és minden szempontból rohanó életet élek. A munkám, a családom, a mindennapok sürgető ritmusa azt kívánná, hogy ezt a tevékenységet is hatékonyabban végezzem. De nem megy. Egyszerűen nem tudok elég hálás lenni azért, hogy annyi meleg vizet önthetek a kádba, amennyit csak akarok, és ha kihűl, bármikor újratölthetem.

Még mindig úgy érzem magam, mint az a kisgyerek, aki egykor csak álmodozott arról, hogy minden este kádba ülhet, kellemesen meleg vízben, teljes nyugalomban. Pedig már régóta nem gondolok a bányászkolónia kényelmetlen valóságára. A tisztálkodás, a víz adta szabadság ma már természetes, magától értetődő.

Most azonban, hogy annyi év után visszatértem gyerekkorom színhelyére, visszaköszönt minden régi emlék. Maga az érzés is újra átjárt, pont mint anno, hogy minden apró kényelemért keményen meg kellett dolgoznunk. Előttem van a kép, ahogyan édesanyámmal beszélgetünk és felteszem neki a kérdést: *„Anya, nekünk miért nincs ilyen fürdőszobánk?”* Láttam, hogy a gyermeki érdeklődés mélyen megérintette. Megsimogatta az arcomat, és azt mondta:

„Egyszer nekünk is lesz, kisfiam. Különb, mint bárkinek. De addig sokat kell dolgoznunk.”

És anya dolgozott. Éjjel-nappal. A főállása mellett mellékállást is vállalt, amibe még én is besegítettem. A következő fejezetben elmesélem, hogy pontosan mit csináltunk, és hogyan fejlődött ki ebből a munkából az írás iránti szenvedélyem.

Miként vezetett el ez az út oda, hogy ma történeteket írok. Másokét, és valahol mégis a sajátomat.

A kádban születnek a legjobb történetek

Előtte azonban még feltétlenül el kell árulnom valamit, ha már ez a könyv a szellemírás kulisszatitkairól szól. Ehhez pedig vissza kell térnem a jelenbe.

Biztos vagyok benne, hogy ha mást nem is, de azt feltétlenül megjegyzi a Tisztelt Olvasó ebből a kötetből, hogy az árnyékíró pasas kétórát áztatja magát a vízben. Ez egy komoly „horog", *(angolul „hook")*, vagyis az a meghatározó, emlékezetes elem, amely megragadja a közönség figyelmét az adott művészeti alkotásban. Segíti az élmény megjegyezhetőségét.

(*Itt most ismét tessen elképzelni a nevető fejeket.)*

Szóval a kádban is dolgozom. Valószínűleg ez furcsán hangzik, de számomra a fürdőszoba az egyik legfontosabb alkotóműhelyem. A víz melege, a csend, a lelassuló idő, mindezek valahogy segítenek abban, hogy egy kicsit kívülállóvá váljak. A kádban ülve képes vagyok úgy ránézni a saját írásaimra, mintha először találkoznék velük. Mintha valaki más írta volna azokat.

Van egy külön szettem kifejezetten a fürdőszobai olvasáshoz. Egy vízálló tok a tabletemhez, amelyet évekkel ezelőtt vettem, mert egyszerűen nem tudtam lemondani arról, hogy a könyvek is velem legyenek, amikor fürdöm. A tablet e-bookjainak köszönhetően a világ összes könyvtára velem lehet, bárhol is járok. És nekem nemcsak a történetek fontosak, hanem a mondatok is.

Egy igazán jó mondatért, egy olyanért, ami szíven üt, vagy új gondolatokat ébreszt, talán még a világ végére is elmennék.

De a fürdőszobában nemcsak mások könyveit olvasom. Ott olvasom a saját szövegeimet is. Ott találkozom velük újra, külső szemmel, elfogulatlanul. Ez a módszer amellett, hogy hasznos, szinte életmentő is.

Az írás számomra olyan, mint egy másik világba való utazás. Amíg a gép előtt ülök és dolgozom, teljesen beleveszek a történetbe. Totálisan kizárom a külvilágot. Az órák elrepülnek, mintha nem is léteznének, és egy pillanatig sem érdekel, hogy kint esik-e az eső vagy hétágra süt a nap. Csak az a világ létezik, amit építek.

De amint felállok az asztaltól, valami különös történik. Mintha egy ajtó becsukódna a fejemben, a történet azonnal elszakad tőlem. Nem tudatos döntés, egyszerűen így működöm. Olyan, mintha egy álomból ébrednék fel: emlékszem rá, hogy ott jártam, hogy valamit átéltem, de a részletek ködbe vesznek. Ez nem mindig volt így, de az évek alatt rájöttem, hogy nem hátrány, hanem áldás.

Egy frissen írt szövegre ugyanis ilyen formán tudok úgy ránézni, mintha nem én írtam volna. Mintha egy olvasó lennék, aki most találkozik vele először.

Ezért alakítottam ki egy saját munkamódszert, amelyet mára már tökélyre fejlesztettem. Ahogy megírok egy szöveget, azonnal betördelem könyvformátumba. Nemcsak egyszerű dokumentumként nézek rá, hanem úgy, mintha már a nyomdából érkezett volna. Áttöltöm a tabletemre, és onnantól kezdve a fürdőszobában folytatom a munkát. A meleg vízben ülve olvasom el újra a szöveget, és ilyenkor újra felfedezem.

Észreveszem az apró hibákat, a ritmustalan mondatokat, vagy éppen azt, hogy valahol egy kicsit több érzelem hiányzik. Elárulom: ez már a munka egyik legélvezetesebb része. Amikor egy-egy jól sikerült bekezdésnél megdöbbenek, hogy „*Hű, ezt tényleg én írtam?*", tudom, hogy jó úton járok. A kádban ülve minden más perspektívát kap. Talán azért, mert ott teljesen el tudok lazulni, és megszűnik az a szorítás, amit az asztalnál érzek. Írás közben ugyanis mindig ott van bennem a megfelelni vágyás, az állandó feszültség, hogy vajon az, amit leírtam, tényleg jó lesz-e. De a kádban mindez eltűnik. Ott nem az író vagyok, aki alkot. Ott az olvasó vagyok, aki rácsodálkozik. Gyerekként soha nem gondoltam volna, hogy egyszer ilyen luxusban lesz részem a lavór fölé görnyedés helyett. Ma viszont a fürdőszobám az a hely, ahol nemcsak relaxálok, hanem újra és újra életet adok a szavaimnak. A meleg víz és az olvasás számomra nem csupán kényelem. Ezek azok az élmények, amelyek emlékeztetnek arra, hogy honnan indultam, és hogy az álmok, ha elég kitartóak vagyunk, valóra válnak.

A kádban ülve néha elmerengek azon, hogy vajon mit szólna a gyerekkori énem, az a vágyódó, nagy szemű kisfiú, ha látná ezt a pillanatot. Azt hiszem, szélesen mosolyogna. Nem azért, mert a kád tele van meleg vízzel, hanem mert egy könyv is van a kezemben. A saját könyvem. És azt hiszem, ez lenne az a pillanat, amikor megértené, hogy minden egyes lépés, minden egyes vödör víz és minden egyes perc munka ezért a szabadságért történt. És ezért a szabadságért, ami ma az én legfontosabb alkotóműhelyem, a kádban mindig maradok még egy kicsit.

Hogy a szavak, a mondatok és az álmok ismét életre keljenek.

"A Villa Negra románca"

Pottyantós budi és videómagnó

Amúgy a helyiek nem nyomornegyednek hívják ezt a részt. Hivatalosan sosem hívták így, hiszen a város közepén van, és valamikor réges-régen még előkelő környéknek számított az Acélgyár közelsége miatt. Mára azonban teljesen elveszítette a méltóságát. Az én szememben már sokkal korábban egyébként, az összes régi bájos emlékkel együtt.

Bár sok helyen jártam a világban – a budapesti nyócker legelhagyatottabb utcáitól egzotikus országok szegényes külvárosaiig láttam az élet árnyékosabb oldalait –, ennek a kolóniának a képe valahogy mégis mindent felülír. Ezt a helyet, immáron a ház falán tátongó nagy lyukkal még semmi nem tudta űberelni.

Úgy döntöttem, mielőtt visszaindulnék Pestre, végig sétálok azokon az utcákon, amelyek egykor az álmok születésének csendes tanúi voltak. A kocsit egy biztonságosabb környéken hagytam. Napszemüveget és baseball sapkát veszek, mint a sztárok, hogy még csak véletlenül se köszönjön rám senki a múltból.

Nincs most kedvem beszélgetni, inkább csak magamban, magammal lennék. Ezerrel cikáznak a gondolataim. A múlt képei egymást kergetik, mintha a helyszínek minden lépésemmel újabb emlékeket akarnának előhívni.

Édesanyám egyébként 15 évig gyűjtötte a pénzt, hogy azt a bizonyos társasházi lakást megvehesse. Ennyit kellett várni, hogy a vágyott fürdőszoba meglegyen.

Lényegében 18 éves koromig nem volt fürdőszobánk.

Jóanyámmal ketten próbáltunk egyensúlyozni a lehetetlen határán, abban a kis bányászlakásban, ahol a hideg tél mindig bekúszott az ajtók és ablakok résein. *(De akkor még legalább volt ajtó és voltak ablakok.)* Anya azonban soha nem hagyta, hogy a körülmények meghatározzanak minket.

Ő volt az, aki mindig hitt abban, hogy ha elég keményen dolgozunk, minden álom valóra válhat.

„Egyszer nekünk is lesz egy lakásunk, kisfiam. Olyan, ahol nem kell sorban állni a pottyantós vécéhez, és ahol bármikor megengedhetjük a meleg vizet" – mondta, miközben átölelt.

Akkoriban ez a gondolat olyan távolinak tűnt, mint a csillagok az égen, de elhittem neki. Mert ő is hitt benne.

Színes álmok a szürkeségben (A szellemi menedék)

Jóanyám egyébként a városi mozi irodáján dolgozott. Egy olyan munkahelyen, amely a megyeszékhely fontos kulturális központja volt, ahol a vadonatúj filmeket elsőként vetítették.

Ennek a munkahelynek köszönhetjük azt, hogy már akkor videómagnónk és színes televíziónk volt otthon, ami abban az időben még keveseknek.

Érzi a Tisztelt Olvasó ezt az ellentmondást? Fürdőszoba nincs, a kútról hordjuk vödörben a vizet, az udvari pottyantós budin osztozunk öt másik családdal és közben a polcon ott sorakoztak a legújabb filmek, a falakon ott lógtak a legmodernebb plakátok, amelyeket anya a mozin keresztül szerzett. Hihetetlen mennyiségű bakelitlemezünk is volt, mindig, amikor fizetést kapott, már mentünk is az akkori „Pécskő Áruház" hanglemez osztályára.

Odahaza pedig állandóan szólt a zene az orosz lemezjátszón. Hároméves voltam, amikor elvitt életem első koncertjére, méghozzá Soltész Rezső bulijára a helyi sportcsarnokba. A mai napig tisztán emlékszem az ott látott műsorra. Évekkel később, már felnőttként megkérdeztem Soltészt, hogy az utolsó dalban valóban elvette-e a basszusgitárt a kollégájától, vagy én emlékszem rosszul. Azt mondta, nagyon is jól emlékszem, hiszen ez is a show része volt az akkori turnén... Aztán négyévesen Dolly Roll koncerten is jártunk. Jó korán megfertőződtem. Imádtam a zenét. Csoda-e ha a mai napig minden akkori magyar slágert kívülről fújok?

Egyébként a videómagnókat és a színes televíziókat a mozi rendszeresen „szanálta", a dolgozók pedig fillérekért megvásárolhatták. Így lehetett a bányászkolónia rejtekében amolyan kulturális kincsesládánk.

Ez egyébként anyukám látásmódját tükrözte. Nemcsak kényelmet akart, hanem kultúrát is. Hitt benne, hogy a világ, amit a képernyőn látok, tágítani fogja a látókörömet, és erőt ad majd ahhoz, hogy egyszer innen is tovább tudjak lépni.

„A filmek, a könyvek, a történetek segítenek elhinni, hogy van élet ezen a kolónián túl is" – mondta, miközben együtt néztük a kedvenc filmjeinket.

Ez volt az ajtó a nagyvilág felé. A bányászlakás falaiból falanszter helyett egyfajta szellemi menedéket teremtettünk, ahol a színes történetek erősebbek voltak, mint a kinti szürkeség. Talán éppen ezért kezdett el motoszkálni bennem a gondolat: egyszer én is ilyen történeteket szeretnék szavakba önteni és továbbadni. Jóanyám egyébként gyakran mesélt otthon, és én tágra nyílt szemekkel, illetve fülekkel hallgattam.

„Képzeld kisfiam, ma egy olyan filmet vetítettek, hogy a közönség a végén percekig állva tapsolt" – mondta egyszer, és én elképzeltem, milyen lehet egy ilyen pillanatot átélni. Aztán magam is megtapasztaltam.

Sosem felejtem el, az első film, amit premier előtt megnézhettem általa, egy Pierre Richard vígjáték volt. Ugye ezek után az sem meglepő, hogy mára a francia vígjátékok nagy szakértőjévé váltam? Konkrétan olyan szinten megmaradt ez a vonzalom, hogy évekkel később képes voltam Párizsban felkeresni a híres színészek otthonait, életük fontos élettereit feltérképezni. Louis De Funes egykori lakásában már többször is jártam. Legutóbb a gyerekeimmel együtt látogattuk meg az ikonikus helyszíneket. Hiába no, az akkori élmények mélyen elraktározódtak és valamilyen szinten dolgoznak. Lásd: a hosszú fürdések, a francia kultúra imádata, és akkor a zenei élményekről még nem is meséltem.

No de vissza a gyerekkorhoz és a melókhoz. A munka nem ért véget délután négykor. Amikor anya letette a lantot a moziban, fogta magát és elment irodákat takarítani. Mindent megtett azért, hogy egy kicsit közelebb kerüljünk a célunkhoz: a lakáshoz, ahol végre méltó körülmények között élhetünk. Sokszor magával vitt, én pedig mellette törölgettem az asztalokat, söprögettem a padlót. Aztán elkezdtem önállóan is dolgozni, újságárus lettem. Egy helyi hetilapot árultam a főtéren diáktársaimmal. Nincs mit szépíteni, pocsék kiadvány volt, a kutyának sem kellett. A legtöbben csak egy mosollyal, néha egy apró köszönéssel mentek tovább. De voltak olyanok is, akik megálltak, hogy pár szót váltsanak velem, vagy épp nagy nehezen megvegyenek egy-egy példányt.

Én pedig ajánlgattam a lapokat: „*Friss hírek! Legújabb szám! Vegyék, vigyék!*"

Miközben ajánlgattam a portékát a járókelőknek, gyakorlatilag elejétől a végéig kiolvastam az aktuális lapszámokat. Azt mondtam magamban, „ilyeneket" én is tudnék írni. Mert az írás mindig vonzott. Az iskolában az alsó tagozattól fogva minden évben kaptam valamilyen irodalmi oklevelet a kiemelkedő fogalmazásaimért.

Otthon pedig rendszeresen „újságokat gyártottam" magamnak: tanulás helyett kitépkedtem a füzetek középső oldalpárjait és azokból készítettem a különböző fantázianevű magazinokat. Ezek a mai napig megvannak otthon, szerencsére időben kimentettem a „Villa Negrából". *(Tudják, ahonnan ellopták az ajtót és az ablakokat…)*

Szóval, ha már lúd, legyen kövér, gondoltam. Úgyis annyira szar ez a hetilap, amit árulok, hogy én ilyen helyen biztosan nem szeretnék dolgozni, inkább bekopogok a nagy tekintélyű megyei napilap szerkesztőségébe és bejelentkezem. 12 éves, ötödik osztályos általános iskolás tanuló voltam ekkor.

„Semmi nem kell. Csak a bátorságod"

„*Jó napot kívánok! Írni szeretnék*" – mondtam az első embernek, akivel a folyosón találkoztam. Az illető, Vaskor István szerkesztő volt. Először kissé meglepetten nézett rám, aztán elmosolyodott. „*Hát akkor gyere, fiatalúr, mutasd meg, mit tudsz!*" – mondta, és ezzel elindult valami. Ő lett az első szakmai mentorom. Neki árultam el azt is, hogy a tévében látott hírességekkel szeretnék interjúkat készíteni.

Pisti nem tudta leplezni a meglepettségét, ezért döbbent arckifejezéssel hátradőlt a székében, és azt kérdezte: *„Például kivel?"*

Korábban láttam a városban a kiragasztott plakátokat: a híres humorista, a Mikroszkóp Színpad akkori igazgatója, Sas József aznap este érkezik a művelődési házba, és Zsarukabaré címmel lesz előadása.

„Sassal – vágtam rá szinte azonnal. – *Vele szeretnék beszélgetni."*

Vaskor mosolyogva bólogatott. *„Jó, akkor menj oda hozzá, kérdezd meg, amit szeretnél, majd írd meg, és hozd be a kéziratot."*

„Ennyi? – kérdeztem vissza meglepetten. – *Nem kell igazolványt mutatnom, hogy ide, ehhez a szerkesztőséghez tartozom?"*

„Semmi nem kell – bíztatott. – *Csak a bátorságod. Szólítsd meg őt."*

Hazafelé menet egyetlen pillanatra sem gondoltam arra, hogy esetleg nem sikerül. A kudarc egyszerűen nem létezett a fejemben. Egyértelmű volt, hogy meg fogom csinálni. Valahogy ösztönösen éreztem, hogy ez az első lépés nemcsak az újságírás világába, hanem egy egészen új életbe is bevezet.

A kisfiú és a nagyvilág kapuja

Este már ott álltam a művelődési ház hátsó bejáratánál. Kilogikáztam, hogy a híres komikus valószínűleg nem a színházba érkező tömegen át jön majd be az épületbe, hanem a színpad mögötti hátsó bejáraton érkezik. Ami ebben a városban különös módon pont egy domboldalon található. Felmásztam hát, és a művészbejáróhoz vezető kis utcában vártam.

Egy pillanatra sem tévesztettem szem elől a kaput. Nem sokkal később megérkezett egy fekete Mercedes, és kiszállt belőle Sas József. Amikor meglátott, döbbenten nézett rám. Talán azon gondolkodott, mit keres itt egy gyerek ilyen késői órában.

„*Jó estét kívánok, Józsi bácsi! Szeretnék interjút készíteni önnel a megyei napilap diákrovatába*" – szólítottam meg a lehető legudvariasabban. Először meglepődött, majd elmosolyodott, karon fogott, és bevezetett az öltözőjébe.

„*Kérdezz csak, kisfiam*" – mondta kedvesen.

Ott ültem egy kis széken, jegyzetfüzettel a kezemben, és minden kérdésemet feltettem, amit előre kigondoltam. Sas türelmes volt, mindent alaposan elmagyarázott, és megvárta, hogy kézzel leírjam a válaszait. Amikor végeztünk, megköszönte, hogy érdeklődöm a munkája iránt, majd elköszönt. Én hazamentem, és még aznap este leírtam az egész beszélgetést. Másnap reggel bevittem a kéziratot Vaskornak.

„*Ez jó lesz*" – mondta, amikor átfutotta a szöveget. Ez volt az a pillanat, ami mindent megváltoztatott. A cikk ugyanis megjelent a napilapban, én pedig attól fogva pénzkeresővé váltam. A suliban pedig percek alatt „sztár" lettem.

Amikor megjelent a Sas interjú, az általános iskolában szeretett igazgatóm, Czene Gyula bemondta az iskolarádióba:

„*Iskolánk büszkesége, az ötödikes Sándor Andriska interjút készített a híres komédiással, Sas Józseffel! Szívből gratulálunk neki és még sok ilyen jó cikket szeretnénk tőle olvasni!*"

Emlékszem, mennyire büszkék voltak rám a tanáraim és az osztálytársaim. Én pedig attól kezdve minden városi rendezvényen ott voltam, és minden hírességet megszólaltattam, aki csak a környékünkre érkezett.

Az osztálytársaim szemében már nem a kis szegénylegény voltam, aki lavórban fürdik, hanem a menő újságíró, akivel az igazgató mindig szívesen diskurál az órákon kívül is.

Hihetetlen érzés volt megtapasztalni, hogy az írás mekkora erőt jelent és milyen hatása van.

Ne feledjük: 1992-t írunk, az internetet, a közösségi oldalakat még hírből sem ismertük, mobiltelefon nem létezett – legalábbis nálunk –, akkoriban a magazingyártás is gyerekcipőben járt, ezért a helyi napilap volt az egyik legfontosabb információforrás. Egy cikk megjelenése nemcsak elismerést hozott, hanem tekintélyt is, amit gyerekként furcsa, de kétségkívül jóleső érzés volt megtapasztalni.

Kamaszfejjel talán még nem értettem teljesen, hogy mit jelent a szavaim ereje, de éreztem, hogy amit csinálok, az különleges. Az emberek figyeltek rám, a tanáraim gratuláltak, az osztálytársaim csodálkozva nézték, hogy az újságban olvasható a nevem. És ez az érzés, hogy a szavaim számítanak, hogy valamit hozzáteszek a világhoz, örökre belém égett.

„Édesanyám és az iskolaigazgató azzal segítettek a legtöbbet, hogy nem álltak az utamba."

A színes tévén néztem azokat a hírességeket, akiket később interjúvoltam. A videón láttam azokat a filmeket, amelyekről később a moziban beszélgettünk.

A komfort hiánya soha nem akadályozott meg abban, hogy elhiggyem: lehet másképp is élni. Akkora hatással volt rám az élmény, hogy ismert, népszerű emberekkel beszélgethetek, hogy attól kezdve más nem is érdekelt.

Ahol olyan rendezvényt hirdettek, hogy „sztárvendég" is fellépett, én biztosan megjelentem. Az akkor megszólaltatott ikonikis művészek közül Zoltán Erikától Pataky Attilán át Horváth Charlie-ig mindenki emlékszik rám. Gyakorlatilag a szemük láttára nőttem fel. Sok kapcsolat megmaradt, közülük többen személyes jó barátaim lettek az évek során.

Hogyan értem el az ismert embereket? Ugyanúgy, ahogyan az utcáról bekopogtam a szerkesztőségbe, kopogtattam a művelődési házak ajtaján is. Ha láttam, hogy megvan hirdetve egy előadás, kezdés előtt másfél-két órával már ott ácsorogtam a művelődési háznál, és vártam a fellépőket. Majd amikor megérkeztek, azonnal odamentem hozzájuk és elmondtam, hogy szeretnék velük néhány szót váltani, abból pedig cikket írni. Megnyugtatott, hogy amennyiben a megyei lapra hivatkozom, megnyílik előttem az öltözőajtó, no meg a beengedő emberek szíve.

Persze nem ment minden ilyen simán. Emlékszem, a téli hidegben hányszor fagyoskodtam a művelődési házak hátsó bejáratánál, miközben az esti fellépőket vártam.

Mert azt egyetlen szervező sem engedte meg, hogy a műsort megnézzem, annyira nem voltak nagyvonalúak, de legalább nem zavartak el a színpad mögül. Egyébként pontosan úgy szólítottam meg a sztárokat már gyerekként is, ahogyan azt egy jó értékesítő teszi a szó klasszikus értelmében.

Mosolyogva, csillogó szemmel, szenvedéllyel kértem tőlük interjút. Látták, hogy imádok kérdezni, és ami a legfontosabb, érezték, hogy őszinte az érdeklődésem. A művészvilág színe-javát, színészektől a zenészekig, televíziós sztároktól a humoristákig megszólaltattam.

Már gyerekként is a komolyabb témák érdekeltek, igyekeztem nem közhelyekről faggatni őket. S talán épp ez volt a titkom. Gyakorlatilag ezzel a lendülettel és a kapcsolatok folyamatos építésével indult el a fővárosi karrierem is.

Nem az történt, hogy valamelyikük „betett volna" valahová. Nekem nem volt keresztapám, nem volt ismerősöm, aki egy telefonnal elintézte volna, hogy bekerüljek bárhova is. Mindent magamnak és a bizalomépítő képességemnek köszönhettem. Mertem nagyot álmodni, érdekeltek az emberek, nyitott voltam a világra, és folyamatosan fejlesztettem magam. Nyilvánvalóan ezt az elszántságot látták bennem már gyerekként azok az emberek, akik a kezdeteknél lehetőséget adtak. Egykori iskolaigazgatóm például azzal segített a legtöbbet, hogy nem állt az utamba. Látta, miben vagyok tehetséges, nem akart rám erőltetni más vonalat, és az sem zavarta, hogy nem vagyok kitűnő tanuló. Azt mondta, ha abban tökélyre fejlesztem magam, amiben jó vagyok, onnantól sokra viszem az életben. Igaza lett!

14 évesen „Az év diákújságírója" lettem országos szinten

Édesanyám szerencsére tudta, hogy helyén van az eszem, így gyakorlatilag bárhová elengedett.

14 évesen már elnyertem „Az év diákújságírója 1994" címet a Diákújságírók Országos Egyesületének pályázatán. A cím mellé járt egy komoly szakmai nyári tábor is, ahol a legjobb televíziós, rádiós és lapkészítő szakemberek tartottak nekünk képzéseket. Gyerekfejjel olyan praktikákat sajátítottam el akkor tőlük Mezőberényben, amit a mai napig hasznosítok.

15 esztendős koromtól már egyedül buszozhattam a fővárosba. Ne feledjük, ez még változatlanul az internet előtti időszak, amikor a Budapestre utazás olyan volt, mintha minimum Amerikába igyekezne az ember. Abban az időben elképesztő távolságnak tűnt az a 110 kilométer, ami a fővárostól elválasztott.

És a vidékiség is nagyon mást jelentett, mint manapság. Ma már a világháló miatt jószerivel eltűntek ezek a kilométerek, de akkoriban óriási előnynek számított, ha az ember egyáltalán kiismerte magát Pesten. És ha még ismerősei is voltak országos médiumokban, na akkor minimum félistenként néztek fel rá a környezetében.

Folyamatosan építettem a kapcsolatokat. A napilap szerkesztőségében megengedték, hogy telefonáljak – *odahaza sokáig még telefon sem volt, a Villa Negrában pedig soha nem is lett* –, így állandóan szervezkedtem.

Sokszor az otthonukban kerestem fel a sztárokat, sőt, az időközben megalakult nagy kereskedelmi rádióktól és televízióktól a multinacionális lemezkiadókig mindenhová bejártam. Gyakorlatilag ugyanolyan módszerrel szőttem a kapcsolati hálót, ahogyan a kezdetek kezdetén a megyei hírlap esetében. Kopogtattam, aztán beengedtek. És megszerettek.

A szórakoztatóipar akkori és mai vezetői – főleg a zeneiparból – konkrétan gyerekkorom óta ismernek. Joós István az egykori Warner-Magneton (ma már Mton) élérő, Rózsa István a Rózsa Recordstól, és hosszan folytathatnám a sort. Soha nem felejtem el: Hegedűs László, az egykori Multimédia, illetve PolyGram, később Universal kiadó vezére egyszer egy sajtótájékoztatón megkérdezte tőlem: „*Apád a főszerkesztő, hogy ilyen hosszú interjúkat írhatsz egy napilapba?*"

Nem, nem volt apám a főszerkesztő. Apámat gyakorlatilag alig ismertem. A szüleim hároméves koromban elváltak, és ő nem tartotta fontosnak, hogy foglalkozzon velem. Később az unokáira sem volt kíváncsi. Harminc évig felém, felénk sem nézett.

Ahogyan szeretett fővárosi mentorom Ómolnár Miklós írta rólam az egyik könyvem előszavában: *„Nem volt senki fia-borja."* Valóban nem. Nem volt keresztapám a médiában, sőt, a családból még csak nem is volt senki értelmiségi. Egyszerűen izgatott ez a világ, érdekelt minden titka, és szerettem volna én is a szórakoztatóipar része lenni. Ha más nem, hát mezei érdeklődőként.

Azzal, hogy 12 éves korom óta folyamatosan szerkesztőségi műhelyekben nevelkedtem, elég nagy rutint és szakmai tapasztalatot szereztem. Az ismeretségeknek köszönhetően soha nem maradtam munka nélkül, mindig jött újabb és újabb lehetőség.

Elismert kérdező szerettem volna lenni, egy minőségi riporter, akit szeretnek az olvasók, a rádióhallgatók és akár a televíziónézők is.

Fontos, hogy az ember felismerje, miben tehetséges igazán. Én nagyon korán rájöttem, hogy a bizalomépítő képességem páratlan. Már gyerekként, a bányászkolónia nagy csóróságában is az volt a vágyam, hogy a sztárok bizalmasa legyek, hogy a szórakoztatóipar hátterét megismerjem. Ezt pedig gyerekkoromtól gondosan építve el is értem.

Azzal tudtam kitűnni a millió konkurens újságíró közül, hogy lélekre hatóan, érzelmeket generálva kérdeztem. Mindig volt legalább egy olyan kérdésem feléjük, amelyeken elgondolkodtak, így megmaradtam a fejükben.

Mivel a sztárok titkaival sosem éltem vissza, úgy maradtam meg a fejükben, mint „az újságíró, akiben meg lehet bízni". Így folyamatosan ajánlottak, és az ajánlások, a referenciák útján a legnagyobb szerkesztőségekbe kerülhettem. Ma is gyakran kérdezik, hogyan sikerült vidékről megszereznem a menő fővárosi állásokat. Roppant egyszerű módszert alkalmaztam. Kinéztem magamnak a szerkesztőségeket és ugyanúgy bekopogtattam, mint anno gyereként a megyei napilaphoz. Tehát cselekedtem. Tisztában voltam vele, ha nem kaparom ki magamnak Budapesten a gesztenyét és vidéken maradok, ott végem lesz, mint a botnak. Egyébként elképesztő, milyen súlya van a gondolatoknak, amelyek valóban teremtő erejűek. Anno már a Villa Negrában – *változatlanul a bányászkolóniára gondolok* – is arról álmodoztam, hogy egyszer olyan híres barátaim lesznek, akik mindent elmondanak nekem bizalmasan. Ülünk velük a medence szélén – ahogyan az a sztárokhoz illik – és beszélgetünk.

Pontosan úgy, ahogyan anno az Al Pacino életrajzban olvastam. Nagyon irigyeltem, hogy a könyv szerzője a medence szélén, a vízben ülve készíthetett igazán mély beszélgetéseket a világhírű színésszel. *(Már megint a kád-jelenség... Őrület!)* Évekkel később, amikor az egyik leggazdagabb magyar celeb szentendrei villájában ültem a hegytetőn a medencében, beugrott a kép: hiszen én pont erre vágytam! Vagy amikor nemrég a szintén egy ország által ismert és szeretett barátommal a hajóján aludtunk a Duna közepén, akkor is azt mondtam magamban, az álmok igenis valóra válnak. Mert az, hogy a putritelepről eljutottam a sztárok csillogó-villogó világába, és ilyen szinten a bizalmasukká váltam, még ma is álomszerű.

És amíg ezt érzem, addig hivatásom is lesz.

Harmadik rész

EGY ÍRÓ, SZÁZ ÉLET

"Szóval maga írja meg a könyvet... Más helyett?"

Arc nélkül a szavak mögött

A címben feltett kérdést annyiszor hallottam az elmúlt két évtizedben, hogy ha minden alkalommal kaptam volna érte egy ezrest, mára talán kastélyban élnék, és a rólam szóló önéletrajzi könyv borítóján feszítenék.

Amikor elhangzik a fenti mondat, egyszerre érzem az érdeklődésben a csodálkozást, a gyanakvást és néha az enyhe helytelenítést is. Minden alkalommal kicsit más a hangsúly, más a szemöldökrándítás, és más szavakba csomagolt a kétely.

„*Tényleg lehet ilyet?*" – kérdik döbbenten, mintha ez valamiféle szentségtörés lenne, mintha az önéletrajzok kizárólagos jogát az érintettek tartanák a kezükben.

Pedig az, hogy valaki más mondja el helyettünk, kik is vagyunk, egyidős az emberi kultúrával. Gondoljunk csak Homéroszra: ő is más hőstetteit mesélte el, mégis örökérvényűvé tette őket. Az én munkám persze korántsem ilyen magasztos. Nem trójai hősökről, hanem hús-vér emberekről szólnak a történeteim. És nem kevésbé fontosak azok, akik ezeket az életutakat megosztják velem. Kezdjük a lényeggel: igen, pontosan az a munkám, amit a fejezet címében idéztem, mint amolyan modern gyakran ismételt kérdést *(„GY.I.K.")*.

Valóban könyveket írok, de nem a saját nevem alatt, hanem másoknak, mások helyett. S bár én fogalmazom meg a mondatokat, de a történet az övék. Ahogyan az életútjuk, az álmaik, a kudarcaik és a győzelmeik is. Mindaz, amit meg szeretnének osztani a világgal, vagy sokszor csak egyetlen személlyel.

Életrajzírónak tartom és nevezem is magam – *a szellemíró, a bériró, az árnyékíró elég ronda kifejezések* –, de több műfajban is otthonosan mozgok. Az elmúlt húsz évben több mint száz könyv született a tollamból, de ezeknek csupán töredéke hordozza a nevemet. Azt a nevet, amit azóta ráadásul hivatalosan meg is változtattam…

Szóval, kik azok a „mások"? Kiknek írtam az elmúlt esztendőkben?

Szellemírói hivatásom első évtizedét a szórakoztatóipar pezsgésében töltöttem. Sztárriporterek, tévés személyiségek, híres zenészek, színészek, sportolók, politikusok és különféle celebek neve alatt írtam meg azokat a bestsellereket, amelyek akkoriban nem ritkán negyven-ötvenezer példányban fogytak el. De konkrétan van olyan könyvsorozat, amelynek minden részéből nyolcvanezer fölött értékesítettek. Így nagy valószínűséggel ott vagyok a család könyvespolcán valamilyen formában, valakinek a neve mögött.

A legtöbbjük memoár volt, de akadtak életrajzi regények, kulisszatitkokkal teli sztárkönyvek, receptfüzetek és olyan kiadványok is, amelyek egy adott időszak, esemény vagy karrier csúcspontját örökítették meg.

Ha az olvasó fellapozza a könyvesboltok toplistás kiadványait abból az időszakból – a kétezres évek elejétől a végéig –, szinte biztos, hogy találni fog köztük olyan kötetet, amit én írtam. Csakhogy a nevem sosem szerepelt a borítón. Azoké volt odaírva, akiket a média ünnepelt. Én voltam a „néma hang", aki az ő történeteiket szavakba öntötte.

Imádtam a showbizt. És a sztárokat is. Pontosabban az igazi, régi vágású és minőséget produkáló művészeket nagyon szerettem, a celebeket már kevésbé. Nagy kiadók, kereskedelmi tévécsatornák keresték a kegyeimet. Persze nem véletlenül: Magyarország legnépszerűbb sztármagazinjánál dolgoztam, az Ómolnár-birodalomban, ami akkoriban a hazai médiaipar egyik legmeghatározóbb műhelyének számított. A showbiznisz igazi fellegváraként funkcionált. Az Ómolnár Miklós által felépített világ maga volt a szórakoztatóipar szíve. Az ország legfelkapottabb nevei fordultak meg a szerkesztőségben. A lap akkori sikerének titka a kereskedelmi televíziók hathatós támogatása volt. Nem túlzás azt állítani, hogy „mi fújtuk a paszszátszelet". A sztárok hozzánk jöttek, ha épp arra vágytak, hogy beszéljenek róluk az emberek. Mert aki a Story magazinban szerepelt, arról bizony nem csak három napig beszéltek.

Ha valaki akkoriban olvasta az írásainkat, tudta, hogy az adott időszak meghatározó történetei épp ott születtek. Ez a közeg egyaránt szolgált ugródeszkául és játszótérként azoknak, akik belépni vágytak a sztárvilág aranyló, mégis könyörtelen kapuin. A magazin szerkesztősége egyfajta csomópontként működött, ahol nemcsak hírek és sztorik születtek, hanem kapcsolatok is. Ez volt az a kapu, amely megnyitotta számomra a lehetőséget, hogy a legkülönfélébb emberekkel dolgozhassak együtt.

Amikor egy híres színész memoárt akart írni, és keresett valakit, aki segít neki összerakni az emlékeit, engem ajánlottak. Amikor a körülrajongott showman úgy döntött, ideje összefoglalni az addigi karrierjét, ismét én kerültem képbe. Vagy, hanem is mindig én, akkor szeretett mestereim – Nógrádi Gergely, Dián Tamás, illetve a mentorpápa, Ómolnár Miklós – közül valaki.

Ők hozzám képest igazi nagyágyúnak számítottak a szellemírói showbiz-közegben, ennek megfelelően rendre meg is kapták a kiemelt megbízásokat. Sosem volt köztünk irigység, őszintén örültünk egymás sikereinek. Egyrészt mindenkinek megvolt a maga „ügyfélköre", másrészt mindannyian tele voltunk munkával, irigykedni sem lett volna időnk a másikra.

Dián Tamás barátom, akitől szintén rengeteget tanultam, szerintem alapjáraton sem ismeri az irigység érzését, abszolút a gesztusok embere. Sokat köszönhetek neki, mert ő csinált belőlem szerkesztőt, ami a karrieremben abszolút mérföldkőnek számított, hiszen újságíróból szerkesztővé válni mindig előrelépés. Vele is a BEST magazinnál találkoztunk.

Közös irodánk volt, és a napi meló mellett szerzőtársával, Belinszki Zoltánnal éveken át tandemben írták a brutális példányszámokban eladott sikerkönyveket, mindig a legnagyobb sztárokkal dolgozva. Tamás egyébként – *akit én csak Thomasnak hívok* – a legnagyobb ötletguru, akivel valaha találkoztam. A legjobb címek mindig tőle jönnek, és elsőre, gondolkodás nélkül belöki a legütősebb hívószavakat. Zseni.

A másik mesterem, Nógrádi Gergő zsenialitásáról már néhány fejezettel ezelőtt meséltem.

No de a zsenik zsenijének, Ómolnár Miklósnak tartozom a legnagyobb köszönettel az útravalókért és a támogatásért.

Ő a hazai médiaipar megkerülhetetlen főszerkesztőjeként évről évre egyre nagyobb bizalmat szavazott nekem, így én is hamar a prémium polcra kerültem általa a könyveket író „magyar négerek" között.

Könnyen, gyorsan szakszerűen dolgoztam, Miklós pedig szerette, ha flottul mennek a dolgok.

A rövid határidős melókat mindig én kaptam, mert tudta, hogy ha napokig nem alszom, akkor is befejezem a könyvet akkor, amikorra ígértem. Ezt a feszességet és fegyelmet a kiadók is szerették, így hamar berendelték a soron következő köteteket.

Egyébként akkoriban tényleg minden magára valamit adó sztár Ómolnár kegyeit kereste, ezért az ő ajánlásai képesek voltak évekre előre bebiztosítani a munkákat ebben a közegben.

Ez a környezet tökéletes melegágya volt annak, hogy a legkülönbözőbb karakterek életébe nyerjek betekintést a művészvilágból. Nem csupán interjúkat készítettem, hanem aprólékos jegyzeteket, élettörténeteket gyűjtöttem össze. Közelebb akartam hozni az olvasókhoz az idolokat, megmutatni a csillogás mögött az embert. És közben folyamatosan bővült, gazdagodott a kapcsolatrendszerem.

Egy idő után természetessé vált, hogy a képernyőről visszatekintő arcok az irodámba kopogtatnak újabb könyvötleteikkel. Nem én mentem hozzájuk, inkább ők találtak meg engem. Nem viccelek, az egy olyan időszak volt, amikor minden második művészember mesélni akart. Még akkor is, ha nem mindig volt mit mesélniük. A legtöbbjük karrierje tele volt olyan fordulatokkal, amelyeket szépítgetni, dramatizálni, sőt néha kitalálni kellett.

Nos, ezt a „kitalálás" jelzőt kérem, hogy értse jól az olvasó, mert ez nem egyenlő a hazugsággal. Ha arra volt szükség, izgalmas gyerekkort varázsoltam egy unalmas, panelban töltött fiatalságból. Ha kellett, nagy szerelmi drámákat festettem oda, ahol csak röpke flörtök voltak. Mégsem hazudtunk soha. Sem én, sem ők. Csak „habosítottuk" a történetet, az abban rejlő kiaknázatlan lehetőségek mentén. Mindig a főhős hangján.

Ez az időszak egyébként Magyarországon a kereskedelmi televíziózás hőskora volt, amikor az újságok, a bulvár és a tévéműsorok határozták meg az ország közbeszédét. Ebben a világban mindenki szerepelni akart, mindenki történetet akart mesélni, és mindenki azt akarta, hogy ez a történet jól legyen megírva. A sztárok hamar megtanulták, hogy nem elég pusztán jó történeteket mondani; azokat valakinek meg is kell írni ahhoz úgy, hogy az olvasókat érzelmileg rabul ejtse.

„Volt, hogy a szerkesztőségi asztalomon három különböző könyv kézirata hevert…"

A szórakoztatóipar kívülről ugyan roppant csábító, de valójában rendkívül könyörtelen világ. A sztárok, akiket a közönség erősnek és magabiztosnak látott, nekem mutatták meg a törékeny, olykor kétségbeesett oldalukat. Nem volt szokatlan, hogy egy híres színész vagy éppen politikus rám bízta élete történetének megírását. Egyszer egy ismert zenész azt mondta: „*Te úgy tudsz írni, hogy az én gondolataimat jobban érti az olvasó, mint én magam!*" Az ilyen pillanatokért érdemes volt napokat, heteket tölteni a szöveg csiszolásával.

A sztárvilág egy sajátos univerzum. Egyszerre ragyogó és kegyetlen, ahol a pillanatnyi hírnév aranya gyakran keserű árat követel. A könyvek, amelyeket írtam, ezeknek az életutaknak voltak a lenyomatai. Az álmoké, a küzdelmeké, de olykor a bukásoké is. „*Mennyire más lenne az életem, ha akkor nem mondok igent erre vagy arra a felkérésre*" – hallottam sokszor, és ezeket a „ha"-kat nekem kellett elmesélnem. Az első évben szinte elvesztem a feladatok és a nagy nevek között.

Volt, hogy a szerkesztőségi asztalomon három különböző kézirat hevert, mindegyik egy-egy sztárról, akik ugyanazon a héten akarták bemutatni a könyvüket. A határidők könyörtelenek voltak, és a nyersanyag… nos, nem mindig szolgált regénybe illő alapokkal. Néha apró cédulákra írt jegyzetekből, máskor hosszú interjúfelvételekből dolgoztam. Az egyik eset különösen emlékezetes: a hegedűművész, aki saját szavaival akarta elmondani élete történetét, hajnali háromkor diktált telefonon, miközben én egy diktafonnal a kezemben kihangosítva próbáltam követni a sodródó gondolatait. „*Bocs, de csak ilyenkor érek rá*" – mentegetőzött.

Aztán volt egy ikonikus énekes is, aki szintén csak késő éjjel tudott rám időt szakítani, mert akkor volt kreatív. Éjszakákon át mesélt, a füstös stúdióban ültünk, ő a zongoránál, én meg a kis diktafonommal mellette. Néha dalokat dúdolt, máskor elhallgatott, és csak nézett maga elé. Ilyenkor tudtam, hogy valami mély és fájdalmas történet következik. Végül a könyv akkora siker lett, hogy hónapokig vezette az eladási listákat.

De voltak mélyebb, szívhez szólóbb történetek is. Egy népszerű színésznő könyvében például nem a csillogó karrierre helyeztük a hangsúlyt, hanem arra a fájdalomra, amit a családi drámák, elmaradt szerelmek és elszalasztott lehetőségek hagytak benne. „*A színpad fényében mindenki látta, de senki nem ismerte igazán*" – mondta róla valaki, és ez lett a könyv mottója is.

Amikor az ország kedvenc sportolója megkért, hogy írjam meg a történetét, hónapokat töltöttem vele. A konyhájában ültünk, befőttet ettünk, közben gyerekkori fényképeket nézegettünk, és olyan történeteket mesélt, amelyeket addig esküje szerint senki másnak nem mondott el.

Tudtam, hogy ezekből a pillanatokból fog összeállni az a könyv, amely nem csak neki, hanem az olvasóinak is sokat jelent majd. A könyv elkészült, és a bemutatón szinte az egész sportvilág ott volt. Az a pillanat, amikor a kezembe adta a dedikált példányt, és csak annyit mondott:

„*Ez most már a második életem,*" – nos, az olyanfajta elismerés, amire minden betűvető vágyik.

A politika világában az írás még különlegesebb kihívást jelentett. Egyik alkalommal egy befolyásos közszereplő – akinek neve minden második híradóban elhangzott – meglepő módon kifejezetten azt kérte, hogy ne az élete fordulópontjait sűrítsem egyetlen kötetbe, mert azt úgyis ismeri mindenki. Hanem a kihagyott lehetőségeit. Mindazt, amit nem tett meg, pedig megtehetett volna.

„*Most azt egyszer azt szeretném, ha nem propaganda célból születne valami velem kapcsolatban!*" – hangsúlyozta, mintha ettől félne a legjobban. Nagyon jó könyv lett, mert a memoárban még a bukások is roppant emberien lettek ábrázolva. Az elkészült kötet azonban nemcsak az ő történetét mesélte el, hanem egy egész korszakot idézett meg. Azt a Magyarországot, amely még kereste a helyét az új világban.

És ott voltak a családi történetek is, amelyek ugyan meg lettek írva, de soha nem kerültek a könyvesboltok polcaira, hiszen olyan titkot őriztek a maguk fájdalmas igazságaival, amit csak az érintettek tudhattak.

Mindenkinek másért kellett a története. Volt, akinek gyógyulás, másnak feloldozás, megint másnak emlékezet volt a célja. És voltak, akik egyszerűen csak szerettek volna valamit hátra hagyni az utókornak.

A kölcsönadott hang

Hogy miért vállaltam el ennyi könyvet? Egyrészt minden történet egyedi volt, minden kéréssel egy új világ tárult elém. Ahogy az évek teltek, ezek a kötetek hidak lettek: sztár és rajongó, szülő és gyermek, egyedüllét és megértés között.

Lényegében minden életútnak megvan a maga sajátos üzenete. Ahogyan egy neves közéleti személyiség mondta egyszer: *„Ha ezek a szavak nem kerülnek papírra, az én múltam elvész. És az a kor, amelyben éltem, mintha nem is létezett volna."*

Az olvasók nem a tökéletességet keresik a sztárok történeteiben, hanem az emberit. A hibákat, a küzdelmeket, az elesettséget. Végső soron azt akarják tudni, hogy a sikeres emberek is ugyanazokkal a problémákkal küzdenek, mint ők. És ez a fajta őszinteség a szellemíró titkos fegyvere.

Valójában a showbiz csillogása sem más, csak egy nagyító alatt élő mindennapi élet, tele nevetéssel, drámával, kudarccal és diadallal. Az első évtizedben megtanultam, hogyan adjam át úgy a sztorikat, hogy az olvasó együtt lélegezve a főhőssel átérezze annak küzdelmeit, és lássa a mögötte rejlő embert. Mert az igazi siker az, amikor a könyv nemcsak mesél, hanem él. A lapokon és az olvasók szívében egyaránt. Minden ember élete egyedi, különleges, és megérdemli, hogy elmondják. Még akkor is, ha ehhez a saját hangját kölcsönadja egy másik ember tollának. Az írás a bizalomról is szól. Hiszen megnyílnak előttem a partnerek, és az addig féltve őrzött személyes történeteiket osztják meg velem. Ezt a bizalmat pedig nem vehetem félvállról, hiszen amit leírok, az örök mementóként ott marad az emlékezetnek.

A szellemírás új fejezete az üzleti világban

A küldetések lenyomatai

Bár a sztárok világa tele volt csillogással, drámával és izgalmas kihívásokkal, egyre inkább arra vágytam, hogy valami mást is kipróbáljak. Valamit, ami mélyebb kapcsolódást jelent az emberek hétköznapi valóságával. Az élet mindig arra tanított, hogy merjem újratervezni magamat, új területeken kipróbálni az erőmet. Így találtam rá az üzleti életre, a kis- és középvállalkozások világára, és kezdtem el cégvezetők, vállalkozók és egyéni megrendelők történeteit megírni.

Ez lett a szellemíró pályafutásom második nagy fejezete, amelyben az üzleti világ vált állandó terepemmé. Az üzleti szférában ugyanúgy szükség van arra, hogy valaki megírja mások helyett a történetüket, legyen az egy cég krónikája, egy márka története, vagy éppen egy vezető életútja. Rájöttem, hogy mindenki szeretné megmutatni a világnak, honnan jött, és merre tart. A saját történetünk elmondása az önkifejezésen túl, egyúttal emlék, tanulság és üzenet is. Ezért úgy alakítottam ki a szolgáltatásaimat, hogy segítsek nekik is megmutatni, mitől különlegesek. Mert mélyen hiszem, hogy minden élet egy tanmese, amelyet érdemes megörökíteni, akár céges márkatörténetként, akár személyes memoárként. Az üzleti világban ugyanolyan színes és érdekes sztorik rejlenek, mint a sztárvilágban, csak másféle reflektorfény világítja meg őket. Egy sikeres vállalkozó vagy egy inspiráló vezető élete tele van fordulatokkal, döntésekkel, kudarcokkal és diadalokkal, amelyek ugyanúgy lenyűgözik az olvasót, mint egy művész vagy sportoló történetei.

A vállakozói világ szereplői nem pusztán az üzleti eredményeik miatt érdekesek, hanem azért is, mert az életük, a karakterük, és a hitük ugyanúgy példaképpé tehetik őket mások számára. A szellemírás következő évtizedében így újfajta ügyfélkör nyílt meg előttem. A cégvezetők, vállalkozók és innovátorok különleges, semmi máshoz nem hasonlítható dimenziója. Iparági úttörők, feltörekvő startup-alapítók, regionális piacvezetők, családi vállalkozások örökösei kerestek meg, akik életük, munkásságuk vagy vállalatuk történetét szerették volna megörökíteni.

Ezek az emberek az országot építik: a milliárdos cégtulajdonos, aki generációkon átívelő vállalatot alapított; a vállalkozó, aki egyetlen garázsból indította el az iparágát megújító ötletét; a kisvárosi vállalkozás tulajdonosa, aki a saját kezével építette fel a jövőjét, és közben egész közösséget teremtett maga köré.

A showbiznisz vibráló világából tehát átléptem az üzleti életbe, ahol a médiában szerzett tapasztalatot konvertáltam át az új területre. Nem volt nehéz, mert ha van valami, amihez mindig is értettem, az a történetek ereje. És az itt is működött, sőt gyönyörűen működik a mai napig. Persze a vállalkozók világában nem feltétlenül az érzelmek állnak a középpontban, hanem a számok, a stratégiák és az eredmények. Ám a mélyben itt is ugyanazok az emberi történetek húzódnak meg: a küzdelem, a vágy, az álmok és a csalódások.

Az első ügyfelem ebből a KKV-s körből egy családi cég vezetője volt. Az illető ragaszkodott hozzá, hogy a vállalkozás történetét úgy írjam meg, mintha az egy mese lenne. Egy olyan mese, ami megérinti a dolgozókat, az ügyfeleket és a partnereket.

„Azt akarom, hogy az emberek érezzék, mit jelentett nekem minden egyes mérföldkő" – mondta ellentmondást nem tűrő hangon. Ekkor tudtam, hogy megérkeztem és jó helyen vagyok, hiszen az üzleti életben sem csupán a számok számítanak. De nem is csak az érzelmek. Annál ez összetettebb. Emiatt azonban az írók közül kevesen képesek jól ötvözni az olvasmányosságot és a tárgyilagos, száraz adatokat.

Itt megtanultam, hogyan kell kommunikációs stratégiát építeni, hogyan lehet egy céges krónikát úgy megírni, hogy az egyszerre legyen olvasmányos és praktikus.

Az eredmények mögött rejlő arcok

A márkatörténet írása ugyanúgy bizalmat igényel, mint egy sztár memoárja. A vállalkozók is sebezhetővé válnak, amikor megnyílnak, amikor megmutatják, honnan indultak, milyen küzdelmeket éltek át, és milyen áldozatok árán jutottak oda, ahol ma tartanak. Az elmúlt években számos kiemelkedő vállalkozóval dolgoztam együtt, akik egytől egyig saját területük megkérdőjelezhetetlen mesterei. Milliárdos vállalkozók, akik a semmiből építettek fel iparágakat meghatározó cégeket. Innovátorok, akik új utakat törtek a piacukon. Ügyvezetők, egyéni vállalkozók, akiknek az életük tanulságos, az útjuk példamutató. Nem azért, mert hibátlanok lennének. Éppen ellenkezőleg.

A küzdelmeik, a döntéseik, és az, ahogyan az akadályokat legyőzték, azok az elemek, amelyek igazán értékessé teszik az eredményeiket. És számomra ez az, amit meg kell találni: az a pillanat, amikor az ember önmagához hűvé válik, és megérti, hogy a tettei miként formálják a világot maga körül.

Akadt olyan, akinek az élete regénybe illő fordulatokkal volt tele: egy globális márka alapítója, aki a legnagyobb nehézségek közepette is megőrizte hitelességét. Egy helyi vállalkozó, aki az ötvenes éveiben váltott pályát, és mára egy egész iparágat alakított át. Mindegyikük történetében ott van valami, ami az olvasó számára tanulságos: a hit, hogy a munkájuk nyomot hagy.

Volt szerencsém olyan emberekkel dolgozni, akiknek a nevét ma mindenki ismeri a saját területükön. Egy cég, amely az építőipart forradalmasította. Egy vezető, aki a kereskedelem területén nemcsak piacvezetővé vált, hanem példát is mutatott az etikus üzleti működésre. Egy vállalkozó, aki az agráriumban nyitott új kapukat, és ezzel generációknak biztosított stabil megélhetést.

Volt, aki a gyermekkora nehézségeit hagyta maga mögött, hogy mára egy egész országot meghatározó cégcsoport élén álljon. Mások a családi vállalkozások örökségét vitték tovább, új ötletekkel, új lendülettel. Olyan történeteket hallhattam és írhattam meg, amelyekből az üzleti sikereken túl a személyes elköteleződés és az emberség is sugárzott.

Fontos megemlíteni, hogy nem csak a nagyvállalatok vezetői kerestek és keresnek meg. Az egyéni vállalkozók, az apró ötletekből született startupok történetei éppúgy izgalmasak. Dolgoztam már olyan kisvállalkozóval, aki egy falusi pékségből indult, és mára egy egész régiót ellát a kenyereivel. Az ő története arról szólt, hogyan lehet a tradíciót és a modernitást ötvözve valami olyat alkotni, ami túlmutat a napi kenyérkereseten.

A könyv nem pusztán emlék vagy dokumentum. Ez egy különleges „névjegy", amely megmutatja, ki az, akihez kapcsolódik.

Miért kell egy ilyen „névjegy”?

Egy kötet, amely az életútról, hitvallásról és sikerekről mesél, új szintre emeli a személyes márka értékét és lenyűgözi az ügyfeleket.

Egy cégvezető, aki a saját történetét kézbe adja egy leendő befektetőnek vagy partnernek, azonnal hitelességet és bizalmat épít. Ez nem egyszerűen marketingeszköz, hanem egy életút maradandó, mély nyomot hagyó lenyomata.

Azok a vezetők, akik vállalják, hogy megörökítik történetüket, mindig egyfajta emberséget és nyitottságot mutatnak. Megosztják, honnan indultak, milyen akadályokkal kellett szembenézniük, és hogyan érték el azt a pozíciót, ahol ma tartanak. Ez pedig nemcsak a partnerek számára inspiráló, hanem az ügyfelek, a kollégák és a következő generációk számára is példaértékűvé válik.

Mindegy, hogy egy globális cég vezérigazgatója, egy helyi vállalkozó, vagy egy sikeres startup alapítója, mindenki története egyedi. Én pedig azért vagyok itt, hogy ezeket a történeteket a lehető legszebb formában meséljem el. Nem sablonokkal dolgozom. Az írásaim célja mindig az, hogy az olvasó már az első mondattól érezze: a főhős valami különlegeset alkotott.

Számos cégvezetővel, vállalkozóval dolgoztam és dolgozom együtt. Olyan emberek történeteit formáltam és formálom szavakká, akik ma már ikonok az iparágukban. És számos olyan emberrel, akik a színfalak mögött érték el sikereiket.

És igen, az esetek nagy többségében ezeken a könyveken sem szerepelt a nevem, még az impresszumban sem. A ritka kivételektől eltekintve a főszereplők nevei kerültek / kerülnek oda.

A küldetések lenyomata

Egy-egy ilyen könyv megírása mindig különleges kihívás. Megtalálni azt az egyedi hangot, amely egyszerre tükrözi az üzleti éleslátást és az emberi érzelmeket. Megírni úgy, hogy ne csupán információt adjon át, hanem élményt nyújtson az olvasónak.

Ezek az emberek a vállalatépítésen túl értékeket is teremtenek. Éppen ezért, amikor egy-egy ilyen megbízást elvállalok, a cél mindig az, hogy ezek az értékek ne csak a vállalat szlogenjeiben, hanem a történetükben is tükröződjenek. Hiszen a siker önmagában nem elég; a hitelesség és az emberi oldal az, amely valódi példaképpé emel egy cégvezetőt.

Ezek a történetek egyben irányt is mutatnak. Hogyan lehet felépíteni valamit a nulláról? Hogyan lehet hibákból tanulni? Hogyan lehet egy közösség, egy példakép vezetőjévé válni?

Minden szó, minden mondat egy apró ablakot nyit arra, hogy meglássuk: a világot valójában nem a csillogás építi, hanem azok az emberek, akik a csendes tetteikkel változást hoznak.

Minden könyv, amit megírtam, egy kicsit több lett az eredeti szándéknál. Olyan üzenetek születtek, amelyek a jövő generációinak is inspirációként szolgálnak.

A szellemírás persze ebben a világban is láthatatlan maradt, és épp ettől vált erőssé. Mert a történetek mindig azokról szólnak, akik megélték őket. És számomra mindig ez a legfontosabb: hogy az olvasó ne engem lásson, hanem azt az embert, akinek az életútját elmesélem.

Az általam megírt márkatörténetek nem egyszerű szakmai anyagok. Ezek a kötetek olvasmányosak, szórakoztatók, ugyanakkor mély mondanivalóval rendelkeznek.

A márkatörténeteknek ugyanúgy lenyűgözően olvasmányosnak kell lenniük, mint egy „klasszikus" életrajznak, ami egyszerre szolgál tanmeseként és marketingeszközként. Egy cég története nem csupán adatokról és üzleti mérföldkövekről szól. Az emberek kíváncsiak a mögötte lévő személyre. Az ügyvezetőre, aki nemcsak szakértő, hanem példakép, szülő és ember is. Az olvasók azonosulni akarnak azzal, akihez kötni akarják a bizalmukat.

A márkatörténet is akkor igazán hatásos, ha képes érzelmeket kiváltani. Meg kell érintenie az olvasót. Minden szónak, mondatnak azt kell közvetítenie:

„*Ez a cég több, mint egy vállalkozás. Ez egy küldetés.*"

Az új út ars poeticája

Engedjen meg a Tisztelt Olvasó egy kis kitérőt. Az üzleti életbe való belépésem egyben visszatérés volt a gyökereimhez: a gyermekkori kitartás és a bányászkolónia egyszerű, de kitartó életszemlélete kísért. A „Villa Negrából jövő kissrác" hitvallása mindig is az volt, hogy bármilyen helyzetből képes vagyok új életet és új karriert építeni. Úgy, hogy továbbra is élek azzal az empátiával, amely az emberek történeteinek megértéséből fakad.

A könyvírások mellett elindítottam a kommunikációs üzleti lábamat, és különféle vállalatoknál kezdtem tréningeket tartani értékesítőknek és felsővezetőknek egyaránt. Kérdezéstechnika, érveléstechnika, bizalomépítés – ezek lettek a kulcsszavak.

Az értékesítők és területi képviselők mellett dolgozva, ügyféltalálkozók előtt, terepen kísérve őket, egyértelművé vált számomra, hogy a kommunikáció az üzleti siker alappillére.

Egy idő után a kommunikációs képzések mestere lettem, és kitaláltam valamit, ami forradalminak számított: mi lenne, ha az értékesítők minden ügyféltalálkozó előtt egyedi hangoskönyveket hallgatnának?

Ezek az anyagok kifejezetten róluk szólnának: a cégük történetéről, a lehetséges kifogások kezeléséről, az azokra adott válaszokról. Mindezt profi hangminőségben, személyre szabott tartalommal készítettem el számukra. Így már nemcsak magabiztosan, hanem egyértelműen a cégüket képviselve érkeztek minden találkozóra.

Ez az ötlet hatalmas sikert aratott. Ma már több tucat cég vezetői és munkatársai esküsznek rá. Hiszen az ilyen hangoskönyvek nemcsak az eladásban segítenek, hanem növelik a lojalitást, és erősítik az alkalmazottak elköteleződését a cég iránt.

A médiamúltam új értelmet nyert. Az újságok címlapjai, amelyek eladták a lapokat, az üzleti életben az érveléstechnika és a történetmesélés alapjaivá váltak. A rikkancs stílus most a tárgyalótermekben működött: hogyan szólítsuk meg az ügyfelet, hogy ne csak meghallgasson, hanem valóban oda is figyeljen ránk.

Kapcsolatépítés történetekkel

"Önnek van már névjegykönyve?"

Többször említettem az előző oldalakon az elmúlt két évtized mérlegét, a több mint száz megírt könyvet. Pontosan tudom a konkrét számot is, de azt nem merem leírni, mert félő, hogy senki nem hinné el, hogyan lehet „röpke" 20 év alatt ennyit írni. Nem, nem vagyok és sosem voltam Nemere-féle termékeny szerző. Ezt a sok-sok megírt kötetet részben egy forradalmi ötletnek köszönhetem, amely még engem is meglepett az egyszerűségével és a sikerével. A szellemírás világában számos különleges formátumot kipróbáltam, de a névjegykönyv megalkotása valósággal megváltoztatta a játékot.

A névjegykönyvek forradalma

A koncepció zseniálisan egyszerű volt: mi lenne, ha egy névjegykártya helyett egy elegáns, exkluzív kivitelezésű keménytáblás könyvben mutatkozna be a vállalkozó? Egy 80 oldalas kötetben, amely személyes mélyinterjú alapján készül, és bemutatja a vállalkozást. Az ötlet pillanatok alatt óriási sikert aratott.

Nem csoda: ez egy igazi üzleti mágnes volt. Egy olyan eszköz, amely azonnal bizalmat ébresztett és felkeltette a figyelmet. Hiszen „akinek könyve van, az már valaki" – mondogatták az ügyfeleim, és igazuk is volt. Ezek a kötetek gyorsan készültek, és sokkal olcsóbbak voltak, mint egy hagyományos életrajzi könyv.

Az üzleti élet szereplői imádták, hiszen egy olyan eszközt kaptak a kezükbe, amely azonnal kiemelte őket a versenytársaik közül. Ez volt a „bizalomépítés pillanatok alatt" megtestesítője, amely tökéletesen működött.

Rengeteget ilyen kötetet írtam. Gyakorlatilag szakmányban gyártottam őket egymás után. Hamarosan azonban rájöttem, hogy ezek a könyvek bár rendkívül hatékonyak, majdhogynem ugyanannyi időt és energiát igényelnek, mint egy klasszikus életrajz. Gyors megoldás, olcsó, de inkább csak egy kaput jelentettek a nagyobb, tartalmasabb formátumhoz.

Emlékszem, egyszer a Hiltonban tartottak egy exkluzív üzleti találkozót, ahová engem is meghívtak. Ott feszítettem a milliárdos sikeremberek között a Budai Várban és döbbenten láttam, ahogyan öt korábbi ügyfelem ott osztogatta a saját névjegykönyvét egymásnak. A látvány letaglózott.

Akkor ott azt mondtam magamban, ez így már minden, csak nem exkluzív, s attól a ponttól nem is készítettem többet.

Ez a gyors benyomáshoz jó, de a valós tartalom megmutatásához kevés. Ezért hamar visszatértem a klasszikus életrajzi könyvekhez, ahol a történetek teljes gazdagságát meg lehet mutatni. *(Nem mellesleg pedig jobban is lehet vele keresni. Erről a témáról bővebben majd a pénzről, a honoráriumról szóló fejezetben mesélek.)*

Mindenesetre a névjegykönyv ötlete megmutatta, hogy az emberek igenis vágynak arra, hogy történetekkel építsenek kapcsolatokat. Lényegében minden ugyanoda vezet: a közös sztorikhoz, amelyek összekötnek embereket, cégeket és generációkat. Végső soron mindannyian ezt keressük: egy történetet, amelyben felismerhetjük önmagunkat.

A mélység és hitelesség ereje

A fenti tapasztalat megtanított arra, hogy a valódi érték a tartalomban rejlik. Egy valódi, 200 oldalas könyv egyfajta hitvallás, amely hosszú távon meghatározza a személyes vagy vállalati márkát. Nem azért írok, hogy gyorsan készen legyünk valamivel. Azért írok, hogy a könyv, amit az ügyfelem kezébe adok, életre szóló nyomot hagyjon. Benne, és mindazokban, akik olvassák. Mert az igazi névjegy az, amelyet nem lehet elfelejteni. Az a történet, amely valóban megszólít, és amelyen keresztül az ember, a vállalkozó, a vezető igazán megmutathatja önmagát. Az izgalmas, részletesen elmesélt sztorik adják meg egy könyv igazi erejét. Nem lehet „csak úgy" végigrohanni az eseményeken. A rövid, vékony könyvek gyakran azt sugallják, hogy hiányzik belőlük a tartalom. Látszik, hogy nem a történet elmélyítésére helyezték a hangsúlyt, hanem a gyorsaságra vagy a látszatmegoldásokra. Az igazi könyv azonban mélységet és részleteket nyújt. Gondosságot, alaposságot sugároz.

A cél az, hogy évtizedekkel később, amikor egy ilyen könyvet levesznek a polcról, a benne rejlő szavak még mindig képesek legyenek hatni. Meséljenek arról, honnan indult a főszereplő, milyen nehézségeken küzdötte át magát, és mit ért el. Emlékek, érzések, árnyalatok kavarogjanak a lapokon, amelyek egy életet kézzelfoghatóvá és emlékezetessé tesznek. Minden történet megérdemli, hogy a lehető legjobb formában kerüljön papírra, mert a szavak által kel életre a lélek.

Negyedik rész

"ÉSEZTÍGYHOGY?"

A legtöbben váratlan hidegzuhanyként élik meg, amikor először hallanak arról, hogy kedvenc könyvüket talán nem is az írta, akinek a neve ott díszeleg a borítón. Hiszen az emberek többségében él egy romantikus kép a könyvírásról: a magányos író éjjelente gyertyafénynél körmöli a saját lelke mélyéről feltörő gondolatokat. A szellemíró szakma létezése pedig ezt az illúziót rombolja le. A döbbenet ilyenkor valóságos kérdés-cunamit indít el.

– Ez most átverés?

– Hogyan lehet így őszinte a könyv?

– Mi a fenének akar könyvet olyan ember, aki nem is tud írni?

– Nem vezeti félre az olvasókat, ha valójában más írta meg a történeteket?

– Ezek szerint az önsegítő könyvek, az életrajzok, esetleg a tudományos kötetek is mind hazugságok?

– Van-e különbség a szellemíróval készült és az önállóan írt könyvek között? Felismerhető-e az olvasás során, hogy melyik készült szellemíróval?

– Ki fizeti a szellemírót? Egyszeri összeget kap vagy a bevételből is részesül?

– Hogy éli meg a háttérben maradást az, aki valójában dolgozott a könyvön? Nem zavarja, hogy nincs ott a neve a borítón?

– Miként képes az egóját félre tenni?

– Előfordul, hogy a szellemíró és az ügyfél között konfliktus alakul ki? Mi történik, ha egyikük elégedetlen az eredménnyel?

– Mi van, ha kiderül a turpisság?

– Mennyi idő alatt készül el egy ilyen könyv?

– Mennyire gyakori ez a gyakorlat? A híresség könyveinek hány százalékát írják valójában szellemírók?

...

Ígérem, a következő oldalakon válaszolok mindenre, elöljáróban mindössze egyetlen felvetésre reflektálnék:

– Hogyan befolyásolja ez az olvasói élményt? Az olvasók kevésbé tudnak kötődni egy könyvhöz, ha nem tudják biztosan, ki írta?

A Super Size Me-effektus

Hogy is szól a mondás? Minden csoda három napig tart…

Amikor megjelent a „Super Size Me" című dokumentumfilm, amely brutálisan leleplezte a gyorséttermek árnyoldalait, az emberek tátott szájjal ültek a mozikban. A képernyőn pergő képsorok minden falat sült krumplit bűnös élvezetté tettek, és minden korty kólát halálos ítéletté. És mit csináltak ezek után a nézők? Sokan a film után egyenesen besétáltak a legközelebbi McDonald's-ba, és rendeltek egy sajtburgert.

Többek között én is…

Mert a döbbenet gyorsan lecsapódik, az újdonság varázsa pedig éppen úgy elillan, mint a sajtburger forró gőze a papírtasakból.

A szellemírás híre is valahogy így hat. Először meglepő, még talán sokkoló is. De aztán az emberek rájönnek: ez is csak egy praktikus megoldás, amit ugyanúgy elfogadnak, mint bármi mást a hétköznapokban.

Csalás és ámítás?

A lényegi kérdések 1.

Ugye még most sem teljesen egyértelmű, hogy pontosan mi a szellemíró definíciója, és miért van rá szükség? Kétségek és kérdések vibrálnak a titulus körül, amelynek már a puszta léte is ellentmondásokkal teli.

Amikor először mesélek valakinek a munkámról, szinte kivétel nélkül mindig ugyanaz a jelenet következik. Az a rövid, zavart csend, amikor nem tudják eldönteni, jól értették-e, amit mondtam.

Hollywoodban könyörögnének a filmrendezők azért az arckifejezésért, amelyet ilyenkor rajzol a döbbenet azok arcára, akik először hallanak a szellemírás létezéséről. Pedig 2010-ben már nagyjátékfilm is született a témából „*The Ghost Writer*" címmel, *Ewan McGregor* és *Pierce Brosnan* főszereplésével.

A mozi egész szépen árnyalja a szakmát, még akkor is, ha a film leírásában ennyivel lerendezik a mesterséget:

„*Szellemíró – aki híres emberek helyett, az ő nevük alatt írja meg bestsellernek szánt önéletrajzi műveiket*".

Ennél azért jóval többről van szó. Egyrészt, ahogyan a korábbi fejezetekben is írtam, a szellemírás nem kizárólag a híres emberek privilégiuma. Sőt. Egyre inkább nem az övék.

A legtöbb ember fejében a könyvírás afféle szent dolog.

Illúzióromboló megtudni, hogy a kedvenc könyvüket nem az írta, akinek a nevét a borítón látják. Pedig a szellemírás nem új jelenség és nem is valamiféle irodalmi összeesküvés. Mégis sokan annak tartják.

A szellemírás nem az alkotói folyamat helyettesítése, hanem annak kiegészítése

Ne szépítsük a dolgot, a csalás árnya bizony ott lebeg a szellemírás felett, a közvélemény – jellemzően Magyarországon – ezt elítélendőnek tartja. Sosem értettem, miért.

Az a gyakorlat, amikor egy író más nevében alkot, évszázadokra visszanyúló hagyományokkal rendelkezik. Már az ókori Görögországban is léteztek beszédírók, akik politikai vezetők számára készítettek szónoklatokat.

A középkorban a királyi udvarokban krónikások és írnokok rögzítették az uralkodók tetteit és szavait, gyakran az ő nevükben alkotva meg a hivatalos dokumentumokat és leveleket.

Ez a gyakorlat biztosította, hogy az uralkodók üzenetei megfelelő formában és stílusban jussanak el a címzettekhez. Az Egyesült Államokban a szellemírás a 20. században vált elterjedtté, s nőtte ki magát tekintélyes iparággá.

A szellemírás tehát nem új keletű jelenség, hanem hosszú múltra tekint vissza, és számos kultúrában elfogadott gyakorlat volt.

Ennek ellenére gyakran a megbízók is elbizonytalanodva ülnek velem szemben az együttműködés elején.

„*Nem hazugság ez?*" – kérdezik.

„***Egyáltalán nem***" – válaszolom a leghatározottabban.

A legnagyobb dilemmájuk, hogy fizikailag nem ők vetik papírra a történetüket. Ez a gondolat időnként bűntudatot szül, mintha ezzel valami fontos részét adnák fel annak, ami igazán az övék.

Pedig szó sincs erről.

Az évtizedek során megszoktam a kétséget, ezért rutinosan, már-már alap kiindulópontként kezelem. Lényegében ez az első feladatom: megnyugtatni őket, a kis lelküket megsimogatni és biztosítani őket, hogy a megkeresésemmel a professzionális hozzáállásukat bizonyították. Hiszen én sem próbálom magam megszerelni az autót, ha probléma adódik és nem kezdek bele a gyökértömésbe otthon, a tükör előtt, ha fájni kezd a fogam. Inkább megkeresem minden területen a lehető legjobb szakembert.

Nem mindenki születik mesélőnek

„*Egy könyv azért mégis más*" – hangzik el mosolyogva az állandó ellenérv, hiszen a könyvírást tényleg sokan valamiféle misztikumnak tartják.

Ha nagyon akarunk, társíthatunk hozzá valamiféle arisztokratikus érzést, hiszen az irodalmi bérmunka hosszú évszázadokon át csak a tehetősebbek kiváltsága volt. Fentebb már említettem, hogy a királyok krónikásokat tartottak, manapság pedig a nagyvállalatok PR-csapatokat alkalmaznak, de a lényeg ugyanaz maradt: szavakba foglalni a világot oly módon, ahogy azt mások képtelenek megtenni.

El kell fogadni, hogy nem születik mindenki mesélőnek. Az is egy külön szakma, amire egy professzionális szemléletű ember, ha érzi, hogy neki ez nem megy vagy éppen nincs rá ideje, szakembert keres.

Ennek ellenére az új megbízások esetében először mindig meg kell teremtenem a természetes légkört, amelyben az ügyfél, a leendő Főhős fellélegezhet.

Olyan természetesnek kell éreznie a közös munkát, mintha nem is lenne kérdés: a szellemírás nem az alkotás helyettesítése, hanem annak szerves része, kiegészítése.

Hiteles maradok, ha csak „diktálok”?

A nehezen megfogható kellemetlen érzés – vagy mondjuk ki újra, a csalás vádja –, valahol a tulajdonlás mélyén gyökerezik. Kié a történet, ha nem az írja le, aki átélte? Mit jelent egy könyv szerzőjének lenni, ha nem ő és nem úgy gépelte le a mondatokat, ahogyan azok megfogalmazódtak a fejében?

A legtöbb ember képtelen pontosan megfogalmazni, mi zajlott le a lelkében egy jelentős pillanatban, vagy hogyan kapcsolódnak össze életük eseményei úgy, hogy azok ne csak nekik, hanem másoknak is érthetők legyenek. Az, hogy valaki elmeséli a történetét, még nem garantálja, hogy azt más is megérti.

Az írás nem csak a fizikai cselekvésből áll. Az igazi munka az ötletekben, az érzésekben és az emlékekben rejlik, amelyek mind a mesélő tulajdonában maradnak. A jó történetírás az érzelmek megfelelő hullámzásáról, a dramaturgia finom ívének megrajzolásáról szól. A szellemíró olvasmányossá, érdekessé és izgalmassá teszi a szöveget. Habosítja a sztorit – hogy kedvenc mentorom kifejezését használjam. Ez azonban nem a hazugságot jelenti, hanem a kapocs – vagy a híd – megteremtését az élmények és az olvasók között.

Egy szellemíró munkája nem más, mint a megbízó érzelmeinek és gondolatainak fordítása egy univerzális nyelvre, amely bárki számára befogadhatóvá válik. Miért lenne ez csalás?

Sokkal inkább művészet.

A rejtett közvetítő

A szellemíró nem elvesz a megbízó szavaiból, hanem rendet tesz közöttük, ahogyan egy karmester irányítja a zenekart. A dallam a zenészeké, de az összhang, a lendület a karmester műve.

A könyvkiadás ma már nem úri luxus. Olyannyira nem, hogy jellemzően az önfejlesztő- és üzleti világban nagyon sokan gondolják úgy, hogy ők írók is. Elárasztották a piacot az önjelölt szerzők rettenetesebbnél rettenetesebb, gyakorlatilag olvashatatlan kiadványai, amelyekből egyvalami hiányzik nagyon: a lényeglátás.

A legtöbben képtelenek megragadni a saját történetük lényegét. Még olyanok is, akik már több megjelent kötettel rendelkeznek.

A kérdés tehát nem az, hogy csalás-e a szellemírás, hanem az, miért nem veszik gyakrabban igénybe ezt a láthatatlan jelenlétet? Azt a szakembert, aki az olvasók szívéhez vezető utat kiépíti, hogy az adott történet valóban élményt adjon.

A történetírás ugyanolyan együttműködés, mint egy színházi előadás vagy egy építészeti projekt. Közös alkotás. Az ötletek, érzések, emlékek mind a megbízótól származnak, a szellemíró csupán formát ad nekik. A bérírás tehát egyáltalán nem valamiféle szégyellni való, alantas dolog. Amit a világnak látnia kell, az mindig a mesélőé. Az ő hangja, gondolatai, vágyai öltöznek olyan köntösbe, amelyben ténylegen megszólítják az olvasót.

A munkám legnagyobb sikerélménye mindig az, amikor egy megbízó úgy véli, általam kelt igazán életre a története.

Ehhez azonban kellettek az átbeszélgetett hosszú órák, a váratlan felismerések, a mélyen szántó kérdések.

Csak a zene van?

Van még valami, ami ehhez a fejezethez kívánkozik, változatlanul a „csalás, a hitelesség" témakörénél maradva. A jó sorsom megadta, hogy több zenésszel is bizalmi kapcsolatot ápoljak. *(Innen is csókoltatok mindenkit!)* A következő sorok nem ellenük szólnak, hanem sokkal inkább a jelenségről, amelyet árnyalni kívánok. A zeneiparban a láthatatlan alkotók évtizedek óta elfogadottak. Egy sláger mögött, amit az egész ország dúdol, sokszor egy hadseregnyi ember munkája áll. A zenészbarátok közvetlen közelében pontosan láttam, hogyan zajlik például egy dal születése.

Megírják a zene alapját, mondjuk egy szál zongorán vagy gitáron, s az általában köszönő viszonyban sincs azzal a verzióval, ami végül a rádiókba kerül. A szerzemény „feldíszítését" ugyanis a hangszerelő végzi, aki a legtöbb esetben nem a szerző. És nem is az előadó. Név nélküli szövegírók, zeneszerzők, stúdiózenészek, „zenei producerek" – ők azok, akik a háttérben megalkotják azokat a dallamokat, amelyeket az énekes aztán a sajátjának vall.

Ez is csalás? Ez is ámítás? Szerintem nem. Az előadó érzései, lelkülete, szenvedélye és személyisége nélkül aligha lenne sikeres a legjobb hangszerelő legprofibb munkája is. Az a furcsa ebben az egészben, hogy ezt valahogy mindenki természetesnek veszi. Aligha hallani felháborodást, amikor kiderül, hogy egy nagy sztár száma mögött egész csapat dolgozott.

A kilencvenes évek hazai dance formációi ennél is tovább mentek. Ott már az sem számított különösebben, hogy az, aki a színpadon ugrál, valójában nem is énekel. A stúdióban profi énekesek vették fel a dalokat, a frontember pedig egyetlen dolgot tett: szinkronizált. A közönség tombolt, még akkor is, amikor évek múlva napvilágra kerültek ezek a praktikák. Lehullt a lepel, kiderült az igazság. Ennek ellenére a retro partyk máig teltházasak, a rajongók nem kérdezősködnek, nem törik a fejüket azon, kinek a hangja szólt egy-egy lemezen. Pont leszarták. És a mai napig leszarják.

Az igazságtalan kettős mérce

Az idősebb sztároknál még saját karrierjük íve sem akadályozza meg ezt a hallgatólagos megbocsátást.

A nagy öregek közül sokan egyszerűen már képtelenek kiénekelni azokat a hangi magasságokat, amivel egykor híressé váltak. Ennek ellenére nem újítanak, nem keresnek friss hangzást, hanem fogják a 40 évvel ezelőtti felvételeiket, és azokat tátogják le a színpadon.

Még egyszer leírom, hogy hangsúlyosabbá tegyem:

Tehát meg merik tenni, hogy az 1984-ben felvett dalt tátogják le a fellépésen, az akkori fiatal hangjukkal. Még csak arra sem veszik a fáradságot, hogy újra felénekeljék a slágereiket, a közönség pedig ezt szintén elfogadja.

(Azt pedig már tényleg csak zárójelben jegyzem meg, hogy többen közülük a „szájszinkronnal" sem nagyon törődnek, ezzel is bizonyítva milyen nagyra becsülik az értő közönséget. Igen, ez most szarkazmus volt...)

Talán a zene az a műfaj, ahol a pillanat öröme minden mást felülír. Az emberek a koncerten jól akarják érezni magukat, nosztalgiázni, újraélni a fiatal éveiket. Az illúzió számít, nem a valóság. Ha a dallam felidézi bennük a régmúlt szerelmek, nyarak hangulatát, akkor azt mindennél többre értékelik, mert megtalálták, amit keresnek. Hogy ki énekelte fel, ki írta meg, ki játszotta le? Szinte senkit nem érdekel.

Ezért is érthetetlen számomra, hogy az irodalom világában mindez mennyivel érzékenyebb kérdés. Ha kiderülne, hogy egy népszerű szerző valójában szellemírót alkalmazott, az sokkal inkább botrány lenne. Pedig a munka lényege ugyanaz: a háttérben álló alkotók éppúgy szakértelmükkel teszik teljessé a művet. Mégis, amíg a zenében a láthatatlan kéz elfogadott, addig az irodalom hajlamos kérlelhetetlenül ítélkezni. Érdekes kettősség ez, amelyben az emberek kettős mércével mérnek.

Miért éri ez meg nekem?

A lényegi kérdések 2.

Nem kerülgetem a lényeget: az érte kapott pénzért éri meg mások helyett, más nevében alkotni. Az idő, amit valaki más történetének megformálására szánok, az én életemből vesz el, és ez a legnagyobb érték, amit anyagilag is meg kell becsülni.

Akik egy picit is jártasak a szakmában, pontosan értik és tudják, mekkora eredmény, hogy valaki Magyarországon képes kizárólag könyvírásból fenntartani magát. Márpedig én húsz éve ebből élek, ezek a szellemírói megbízások jelentik a legstabilabb bevételi forrásomat. Sőt. Roppant büszke vagyok arra, hogy az elmúlt két évtizedben Magyarország egyik legjobban fizetett szellemírójává váltam. A legdrágább szakemberek közé sorolnak a piacon, és a szolgáltatásom abszolút a prémium kategóriát képviseli.

Persze nem volt ez mindig így, ezért a rangért is keményen meg kellett dolgoznom. Előtte még a szakmát is el kellett fogadtatnom, hogy egyáltalán az árnyékírást létező foglalkozásként kezeljék az emberek, és a megbízók ne pusztán „írogatásnak" tekintsék, hanem tiszteljék azt, aki a munkát elvégzi helyettük. Nagyon sokat tettem azért, hogy Magyarországon az írás, különösen a könyvírás, anyagilag is elismert legyen a háttérszerzők számára. Ez egy hosszú és rögös út volt, tele félreértésekkel és előítéletekkel.

Amikor bekerültem ebbe a világba, a szellemírásról szinte alig hallott valaki. Azok, akik művelték, szinte hétpecsétes titokként kezelték magát a tevékenységet is.

Inkább homályos, sokszor lenéző fogalmak kapcsolódtak hozzá. Az „igazi író" az, aki saját nevén publikál – mondogatták sokan, mintha a láthatatlanság, amely a szellemírással együtt jár, csorbát ejtene a munka értékén. Meg kellett mutatnom, hogy ez a láthatatlanság nem gyengeség, hanem erő, a professzionalizmus egyik legmagasabb foka. Valaki más hangján szólalni meg, úgy, hogy közben megőrizzük a hitelességet, tényleg rendkívüli képességeket igényel.

Az is világossá vált számomra, hogy ha ezt a szakmát komolyan akarom venni – és azt akarom, hogy mások is így tegyenek –, akkor elsősorban nekem kell példát mutatnom. Megtanultam, hogyan árazzam be magamat, hogyan képviseljem az érdekeimet anélkül, hogy szégyelleném, hogy pénzt kérek a munkámért. Az írás nem hobbi, hanem hivatás, amely ugyanolyan szakértelmet és elhivatottságot igényel, mint bármely más magas szintű mesterség. És ez a hozzáállás változást hozott. Lépésről lépésre sikerült elérnem, hogy ne csak engem, hanem a szakmát is komolyabban vegyék.

Az alkotás folyamata kiszámíthatatlan terhelést jelent

Számos alkalommal számos fórumon igyekeztem világossá tenni, hogy ez a munka rendkívüli precizitást, fegyelmet és kitartást igényel.

Egy-egy könyv elkészítése során egy egész életet kell megérteni, darabokra szedni, majd gondosan újraformálni a szavak segítségével. Az interjúk, a kutatások és a hosszú, koncentrált órák mind azt szolgálják, hogy abban az időszakban szinte egygyé váljak a megbízóval.

Egy könyv megírása hatalmas energia-befektetést igényel, még számomra is, ennyi elkészült kiadvánnyal a hátam mögött. Ha végiggondoljuk a folyamatot, az első lépés már önmagában embert próbáló: többször találkozom a megbízómmal, sokszor tíz, tizenöt alkalommal is, hogy valóban megértsem és átérezzem az életét, a gondolkodását. Az ő bőrébe kell bújnom, át kell vennem a stílusát és a látásmódját, hogy a szöveg teljes mértékben tükrözze a személyiségét. Ez már önmagában hosszú, alapos beszélgetéseket jelent, de az igazi munka csak ezután kezdődik: a történet életre keltése. Az alkotás folyamata kiszámíthatatlan terhelést jelent, órák, napok és hetek szövevényes hálójában, ahol a precizitás és a kreativitás a siker kulcsa.

Valójában ez egy brutális – előre tulajdonképpen mindig felbecsülhetetlen – munkaóraszám. A mesterem, Ómolnár Miklós mondta mindig, hogy az írás valójában cselédmunka. Igaza volt. Az íróasztalnál töltött végtelen órák, a sokszor fájdalmasan magányos alkotói folyamat, és az ügyfelekkel való ismételt egyeztetések mind olyan kihívások, amelyekért tisztességes ellenszolgáltatás jár.

Soha nem lehet előre kiszámolni, hogy egy könyv elkészítése mennyi időt vesz igénybe. Előfordult már, hogy egy hét alatt befejeztem egy kötetet, de olyan is volt, amelyhez két év is kevés volt, mert közben a főhős koncepcióváltásokat talált ki.

Bár az ajánlatokban általában két hónapos határidőt ígérek, a közös munkára szánt idő valójában mindig az ügyfél együttműködésének a függvénye. Ha a megrendelő tartja a ritmust, rendelkezésre áll, elérhető, időben ellenőrzi és visszajelzi a szövegeket, akkor valóban képes vagyok tartani a határidőt. De egy elfoglalt cégvezetővel ez gyakran kihívást jelent.

A könyvírás folyamata tehát nem csupán kreatív munka, hanem egy hosszú, néha fárasztó együttműködés is, ahol az idő és az energia az egyik legértékesebb valuta. Nem véletlenül alakítottam ki egy szabott árazást, amely mindig elérhető az aktuális weboldalaimon. Ezért a munkáért ennyiért éri meg foglalkozni vele.

Kiállok az írástudó emberek érdekeiért

A megrendelők őrületeihez történő hozzáállásom teljesen gyakorlatias és pátosz nélküli. Ezt a szakmát iparszerűen űzöm. Szellemi alkotóként dolgozom, akinek a munkája a háttérben zajlik a gép előtt töltött hosszú órák alatt. Azért kapok honoráriumot, hogy mások helyett vállaljam ezt a terhet. Ahogyan Gyárfás Dorkának is nyilatkoztam a WMN.hu-n megjelent, szellemírókról szóló cikkében: *„Azért fizetnek, hogy mások helyett rohadjak a gép előtt."* Mégis, van egy célom, egyfajta küldetésem, amiért mindig is határozottan képviselem az árképzésemet. Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy az írástudó emberek ne adják el magukat aprópénzért. Nagy tisztelettel nézek mindazokra, akik könyvet írnak, mert pontosan tudom, mekkora munkát és elszántságot követel meg ez a mesterség. Ezért fontos számomra, hogy egyértelműen kiálljak amellett: az írás szakmai tudása, belefektetett energiája és kreativitása igenis méltó arra, hogy megfizessék. Épp ezen megfontolásból a könyvkiadókkal való együttműködést már évekkel ezelőtt megszüntettem. A működésüket látva néha azt érzem, hogy a könyvkiadás Magyarországon az „írásipar" legsötétebb bugyraiba süllyedt. Az a szánalmas gyakorlat, hogy a szerkesztőiket éhbérért dolgoztatják, szinte már ipari méreteket öltött.

Ezek az emberek, akiket egyébként „szerkesztőknek" hívnak, valójában egyfajta árnyékíróként működnek. Teljes könyveket írnak meg a kiadó istállójába tartozó „szerzők" helyett, akik sokszor még arra sem veszik a fáradtságot, hogy az aktuális kiadványok fő gondolatait lediktálják az írnoknak. És az a legszomorúbb, hogy ezt a gyakorlatot a kiadók elfogadott működési modellként tolják az iparág arcába, mintha ez teljesen rendben lenne. Az én szememben ez nem más, mint ipari méretű kizsákmányolás. Az ilyen műhelyek, ahelyett hogy tisztességes bérezéssel támogatnák a szakma valódi értékteremtőit, csak egy dolgot hajszolnak: minél olcsóbban előállítani valamit, amit aztán a polcokra lehet tenni. Hát, én ebből kiszálltam, és nem is vágyom vissza.

Igazságtalan lennék, ha nem említeném meg, hogy természetesen nem minden könyvkiadó működik így. Azt a kevés kivételt, aki tisztességes, innen csókoltatom.

Persze még így is bőven vannak olyan általam elkészített kéziratok, amelyek nagy kiadók gondozásában jelennek meg. Csakhogy azt általában még a kiadóvezetők sem tudják, hogy én írtam, mert a főhős kifizet szponzorpénzből vagy a saját megtakarításaiból és besétál a kézirattal a szerkesztőségbe, hogy „írtam egy új könyvet, adjátok ki".

Ettől függetlenül a könyvkiadókkal kölcsönösen nem kedveljük egymást - legalábbis betűvető minőségemben.

*(*Rádiós műsorvezetőként viszont egészen más a helyzet – ott tiszteljük és értékeljük egymás munkáját, hiszen teljesen eltérő szerepekben vagyunk jelen.)

Íróként nagy a pofám, ki merek állni magamért, nekik meg védeniük kell a saját üzleti modelljüket. Lelkük rajta.

Ehhez képest egyébként időnként fel-felhívnak különböző kiadói szerkesztőségekből és szúrópróbaszerűen tesznek néhány „nagyvonalú" ajánlatot. Legutóbb pont két hete történt hasonló eset. Nem viccelek, a weboldalon meghirdetett írói gázsimnak mindössze 7 százalékát ajánlották fel „kiemelt honoráriumként". Majd közölték, ha „bejön" a könyv és vásárolni fogják az emberek, majd abból is kapok részesedést.

Átláthatóság és tiszta játék

Apropó részesedés. Abban is úttörő voltam, és talán a mai napig egyedülálló vagyok, hogy Magyarországon elsőként vállaltam fel nyilvánosan a könyvírói honoráriumom díjazását. Az ezzel kapcsolatos weboldalaimon pontosan feltüntettem, mennyibe kerül egy könyv megírása, ezzel átláthatóvá téve a szolgáltatásomat. Előttem ezt senki sem tette meg, mindenki csak ködösített, „Kérjen egyéni ajánlatot!" címmel. Én viszont egyértelműen demonstráltam, hogy itt nincs mellébeszélés, nincs rejtett alku.

No meg abból is elegem lett, hogy hetente több tucat megkeresést kaptam mindenféle emberek „világmegváltó könyvötletével", akik közölték, hogy írjam meg, és „a bevételekből majd osztozunk". Mégis miféle bevételekből? Magyarországon, ahol a könyvkiadás piaca a legjobb esetben is csak presztízsértékkel bír, az eladások alig hoznak kézzelfogható jövedelmet a szerzőknek. Ezek nem számottevő bevételek, sokkal inkább „kávépénzek", mintsem olyan összegek, amelyekből valaki komoly megélhetést építhet. Nagyon sok ember nincs tisztában azzal, hogyan működik kis hazánkban a könyvkiadás.

Az „osztozkodós" ajánlatokat eleve a kiadóktól sem fogadtam el soha. Nem kívánok „közös nagy sikerben" részt venni, kiszámíthatatlan eladásokon alapuló együttműködésekben.

A sikeres megélhetést valószínűleg a bányászkolóniás túlélőkészletemből hozott találékonyságomnak köszönhetem. Kitaláltam, hogyan lehet ebben a szakmában függetlenül működni: fix áron dolgozom, nem pedig eladások utáni részesedéssel. Ez lehet, hogy egy nagy sikerű könyvnél nem a legjobb üzlet, de összességében mindig jobban jártam azzal, hogy előre megkaptam a munkám díját.

És pont azzal tudtam az önállóságomat, a függetlenségemet kivívni, hogy szabott áron, előre fizetéssel kezdtem el dolgozni. Addig egy betűt le nem ütök a billentyűzeten, amíg nincs a számlámon a pénz. Ehhez persze szintén nagy bizalom szükségeltetik a megrendelői részről, de olyan szerződést kötünk, amely mindkét felet bebiztosítja.

A határozottság diadala

Egyébként nem azért írok ilyen sokat a pénzről, mintha túlságosan anyagias lennék. Azért teszem, mert hiszek abban, hogy a saját példámon keresztül mások is tanulhatnak. Ha akár csak egyetlen olvasó felismeri, hogy a határozott kiállás, a munka értékének pontos meghatározása az élet más területein is alkalmazható, már elértem a célomat. Ez nem a pénzről szól, hanem a hozzáállásról. Az önbecsülésről. Sajnos, pályafutásom elején – és talán még a közepén is – néhányan visszaéltek a jóindulatommal és nem kaptam meg a járandóságomat. Hosszú hónapok megfeszített munkája veszett kárba.

Ahogyan fentebb már többször írtam, az idő az élet legértékesebb erőforrása. Bármit vissza lehet adni: pénzt, eszközöket, lehetőségeket. De az időt, amit valaki más álmaiért, történetéért áldozunk, soha nem lehet pótolni. Ezért, ha valaki szellemi munkásként dolgozik, egy dolgot mindenképp meg kell tanulnia: védenie kell az idejét. Megtanulni nemet mondani, beárazni a saját szaktudását, és következetesen kitartani a saját szabályai mellett.

Tehát a szellemi munkában, főleg ami ennyi munkaórát igényel, nincs hitel. Előre fizetés van.

Akinek ez nem fér bele, azzal nincs dolgom.

Miért utasítok vissza sok megbízást?

Ismét témánál vagyunk. A szakmában nem csupán azért emlegetnek, mert az egyik legdrágább szellemíró vagyok, hanem azért is, mert az egyik legválogatósabb. A felkérések és megbízások jelentős részét egyszerűen visszautasítom, ha épp nagyon távolinak érzem magamtól a témát. Kell a kémia...

Nem ragaszkodom ahhoz, hogy mindenáron írjak, és ezt mindig is így éreztem. Valószínűleg ez a hozzáállás az oka annak, hogy mindig van munkám. Mert nem görcsölök rá.

Meggyőződésem, hogy ez a lazaság és a függetlenség teszi vonzóvá velem az együttműködést.

Tudni kell rólam, hogy szinte minden évben elhatározom, hogy felhagyok az írással. Az elmúlt húsz év alatt annyit írtam, hogy öt emberöltőre elegendő lenne, és ha holnaptól soha többé nem írnék, semmi hiányérzetem nem lenne.

Emlékszik a Tisztelt Olvasó Balsai Doki előszavára? Megvan, milyen gondolattal nyitotta a bevezetőt? André Agassi könyvéről írt, és úgy fogalmazott, hogy „tarkón vágta" őt. Talán az én könyvem is hasonló hatást gyakorol majd, pláne a következő vallomással.

Az írás ugyanis számomra nem feltétlenül a legnagyobb szenvedély, inkább amolyan iparosság. Más kérdés, hogy az életem során mindig az írás tartott el. Szerencsés vagyok, hogy bekerülhettem ebbe a szakmai körbe, és hogy fejlesztettem magam, hogy meg tudjam szerezni azt az elismerést, amit ma élvezek. Ugyanakkor sosem éreztem kényszert, hogy mindenáron írjak.

Nem kell mindenáron ügyfél,
nem kell mindenáron megrendelés.

Élmények kellenek, szórakoztatóan megélt pillanatokkal!
Ezért fontos, hogy beleszeressek az aktuális megrendelő
témájába, életútjába és szenvedéllyel tudjam azt átélni.

Zavar-e, hogy nincs ott a nevem a borítón?

A lényegi kérdések 3.

Sosem zavart, hogy a nevem nem szerepel a könyvborítókon. Nem éreztem hiányát, mert az a fajta exhibicionista hajlam, amely néha természetesen ott bujkál az emberben, nálam a média más területein talált kiutat. A rádióban, ahol a hangommal lehettem jelen, a tévében, ahol a képernyő előtt vagy a háttérben, a kulisszák mögött dolgoztam, továbbá a színpadon, műsoros estek házigazdájaként mindig megvolt a lehetőségem arra, hogy látható és hallható legyek. Ezek a szereplések bőségesen kielégítették azt a vágyat, amely a reflektorfény iránti természetes vonzalomból fakad.

EGÓKÉRDÉSEK

avagy

Hogyan nem lettem sztár?

Persze hazudnék, ha azt mondanám, sosem akartam magam is sztár lenni. Aki gyerekkora óta sztárok közelében mozog, természetesen előbb-utóbb eljátszik a gondolattal: „*Miért ne lehetnék én is ott, ahol ők? Miért ne lehetnék én is rocksztár?*"

Anno, még a szülővárosomban a kezdeti szárnypróbálgatásoknál az volt a vágyam, hogy Pestre érve én leszek az új, modern Szilágyi János, akit az ország majd a legjobb kérdezőként fog számon tartani képernyőn, mikrofon előtt és írott interjúkban egyaránt. *(Kíváncsi lennék, hány olvasó tudja egyáltalán, hogy kiről beszélek... Nos, kicsoda Szilágyi? Tessenek utána nézni.)*

Aztán a fővárosba érve rájöttem, hogy annyira megváltozott a médiaipar és akkora a tumultus, hogy sztárriporter biztosan nem leszek. Ez már teljesen más világ, mint anno Szilágyiéké volt. Akkor, az egy tévés, egy rádiós szocialista rendszerben mindenki híres lett, aki bement a tévébe. Ma azokat az embereket kamera közelbe sem engednék, akiket anno gyerekként néztünk. Ebben a médiakörnyezetben Szilágyi sem tudna Szilágyi lenni.

Azt is felfogtam, hogy a média világa, akármennyire is vonzó, nem egy életbiztosítás. Olyan pálya, ahol semmi sem rajtam múlik. Tulajdonosokon, programigazgatókon, főszerkesztőkön. Az ember lehet szakmailag a legjobb, de a médiában ez gyakran másodlagos. És nem elég, hogy kiszámíthatatlan az egész, de a média az a hely, ahol a legtöbb egós barmot – bocsánat a kifejezésért – összefújja a szél. Igaza volt Csiszár Jenőnek, amikor a szórakoztatóipart, s azon belül kifejezetten a médiát piti kis szemétdombhoz hasonlította. Mert ennyi törtető, önző, a gesztus, az előzékenység, az udvariasság fogalmát hírből sem ismerő embert egy helyen nem nagyon találni máshol. A piti kis szemétdombon tömörül az összes idióta.

Ember legyen a talpán, aki ezt idegrendszerrel bírja. Egyébként azok sem bírják, akik a reflektorfényben vannak. Én már csak tudom, mert nekem el is mesélik. Hányszor hallottam egy-egy ismert arctól, hogy *„kibírhatatlan ez a könyöklés”* vagy hogy *„hónapok óta csak altatóval alszom.”* Nekem nem volt kedvem nyugtatókon vagy kábítószereken élni.

Időben megértettem, hogy a médiában minden ideiglenes. Semmi sem garantált, csak a hullámzó karrierek. Ahhoz, hogy az élvonalban maradjon az ember, és mindig legyen munkája, hatalmas áldozatokat kell hozni.

Megkockáztatom, ha akkor beállok a versenybe, amikor egyébként megkaptam a lehetőségeket, ma családom sem lenne. Egyszerűen felemésztett volna az őrület. Annak idején például együtt kezdtem Ördög Nórával az RTL-ben. Ott szembesültem először a nagy magyar tévés valósággal. Nóra, karrierje kezdetén, szorgos asszisztensként, hajnalban főzte a kávékat és vitte a fénymásolt papírokat a szerkesztőknek. Amikor rákérdeztem, hogy mégis mikor kapunk fizetést, valósággal megrökönyödött.

„*Fizetés? Te hülye vagy?*" – kérdezett vissza. „*Az itt nincs. Előbb bizonyítani kell.*" Azt pedig a „méltóságos nagyurak" döntötték el, hogy mikor jön el az az idő, amikor már nem ingyen dolgoztatják az embert.

A TV2-ben ugyanez volt a helyzet, ahol Sváby András adott lehetőséget, ám a pénzt ott sem osztogatták túl könnyen.

Nekem pedig az albérletemet minden hónapban ki kellett csengetnem, és akkor döntöttem: az írás mellett maradok.

Lényegében Szabó Patríciának – a Cosmopolitan későbbi főszerkesztőjének – köszönhetem a budapesti életemet.

Ő akkor a BEST magazin rovatvezetőjeként adta az egyetlen olyan értékelhető emberi ajánlatot, amire érdemes volt alapoznom. Nagyon hálás vagyok neki, amiért szinte kamaszfejjel bizalmat szavazott nekem, s már gyakornokként olyan fizetést biztosított, amilyet szerintem a főállású tévés szerkesztők sem kaptak akkoriban. Mindezért persze én is odatettem magam és bizonyítanom kellett szakmailag, de az a fajta biztonság, amit ez a háttér adott, egészen új távlatokat nyitott előttem.

A rádiós világban is – akármennyire is szívügyem volt – hasonlóan éreztem: ott szintén telített a piac. Hiába van jó hangom és beszélőkém, tudtam hogy sosem kerülök az élvonalba.

Az írás azonban más volt. Ott tudtam, hogy a legjobb lehetek és ezért hajlandó voltam dolgozni. Olyan pályán fölösleges lett volna áldozatokat hoznom, ahol minden kiszámíthatatlan, és mindenki sztár akar lenni.

Végül a szellemírás adta meg számomra azt a szabadságot, amire mindig vágytam. Amikor az első könyveimet írtam, tudtam, hogy olyan területet választottam, ahol a valódi tehetség, a kitartás és a hitelesség számít. Arról nem beszélve, hogy ezzel különbnek is éreztem magam az összes tévés és rádiós kollégánál. Mert amíg ők mindig függtek valakitől, én csak saját magamtól. A könyvírásban nem kellett másra várnom, nem voltam és nem is vagyok kiszolgáltatva tulajdonosoknak, főszerkesztőknek, mindenféle döntnöknek.

Ezek után talán már érti a Tisztelt Olvasó, hogy amikor egy könyv megszületett a tollamból, sosem éreztem szükségét annak, hogy a nevem ott legyen a borítón. A megbízó elégedettsége mindig többet jelentett számomra. A fókusz nem a saját nevem körüli csillogáson volt, hanem a megrendelőén. Egyébként pedig a könyvírások mellett ugyanúgy tévéztem és rádióztam is mindig, csak már nem volt bennem az égő vágy, hogy sztár legyek és már a modern Szilágyivá sem akartam válni. Ez a fajta elengedés pedig valósággal felszabadított. Onnantól már játékként kezeltem minden egyéb médiaszereplést. A háttérből való csendes alkotás és a tévés, rádiós játszóterek adták meg számomra azt az egyensúlyt, ami a munkám során mindig előre vitt. Íróként soha nem az én történetem, hanem a megbízómé számított. A rádióban vagy a színpadon viszont minden alkalommal megvolt a lehetőségem arra, hogy a saját hangomon szólaljak meg. Ez a két világ pedig tökéletesen kiegészítette egymást.

Tudom, hol a helyem

Szellemíróként pontosan tudtam és tudom, hol van a helyem. Az elmúlt húsz évben többször előfordult, hogy a megrendelők annyira megszerettek, hogy felajánlották: kerüljön fel a nevem társszerzőként a borítóra. Ezt szinte mindig kedvesen, de határozottan visszautasítottam.

Tudom, hogy ha a saját nevem szerepelne az aktuális köteten, feleannyit sem lehetne eladni belőle. Ez a szellemírói szakma sajátos paradoxona, a láthatatlanság adja meg a hitelességét.

Én tudatosan nem építettem magam klasszikus íróként. A könyvírás számomra mindig is iparosmunka volt, még ha magas színvonalon is művelem. Egy időben ugyan belebolondultam a mélyinterjúkba, sőt saját könyvsorozatot is készítettem, de sosem voltak olyan ambícióim, hogy a nevem széles körben ismertté váljon önálló, klasszikus íróként.

A sokoldalúság értéke

Az életben az egyik legnagyobb ajándék, ha valaki több területen is otthonosan mozog, hiszen minden új készség vagy tapasztalat rétegekkel gazdagítja az embert. Számomra az írás mindig is egy olyan eszköz volt, amely különbbé tett a legtöbb közegben, ahol dolgoztam.

Rádiósként az írás emelt ki, hiszen nemcsak beszéltem, hanem történeteket alkottam. Újságíróként pont a könyvek presztízsértéke adott valamiféle többletet. A televízió világában, ahol a vizualitás és az azonnali hatás a kulcs, az írás higgadt alapossága tette mássá a munkámat.

Minden terület mást ad az embernek: a rádió közvetlensége, az újságírás tényfeltáró ereje, a televízió látványossága mind-mind másfajta tehetséget kíván. Az írás azonban mindezekhez hozzáadott valami különleges mélységet. A szavak ereje megállásra, gondolkodásra késztetik az embert. Az írás amellett, hogy információt közvetít, nyomot hagy. Ez az a nyelv, amely közös mindhárom világban, és amely az én munkámat is összekapcsolta ezekkel a területekkel. Abban a kivételes helyzetben lehettem, hogy több oldalról is megismerhettem a média világát, és ezáltal mindenhol tanulhattam valamit, amit máshol is hasznosítani tudtam. A rádió, a tévé és az újságírás mind külön műfaj, de az írás az, ami összefogja őket. És ez az, ami számomra mindig egyfajta közös nevező volt. Olyan eszköz, amelyet mindenhol másképp, de mindig hatékonyan tudtam használni.

A rádiózás örök szenvedélye

Egyébként az összes médiatevékenység közül számomra a rádió lett a legnagyobb szerelem. A rádiózás iránti szenvedélyem szintén gyerekkoromban kezdődött. Általános iskolásként az iskolarádió vezetője voltam, majd később, amikor a megyei napilap már említett szerkesztője, Vaskor István felfedezett, és átvitt magával a helyi rádióba, ahol főszerkesztő lett, eldőlt a sorsom. Ott pörgettem a legfrissebb slágereket és adtam át a pophíreket – nagy köszönet utólag is Sepsei Albert tulajdonosnak – , évekkel később pedig a Juventus Rádióban találtam magam. Most, amikor ezeket a sorokat írom, épp harmadik éve vezetem a Sláger FM esti műsorát Budapesten, ahol minden nap a kulturális életet formáló alkotókkal beszélgetek.

A szakmabeliek pontosan tudják, milyen kiváltság műsorvezetőként saját sávot kapni egy kereskedelmi rádióban. Nagyon nehéz bekerülni a már bevált, összeszokott és egyébként jól működő stábokba új munkatársként, hiszen a legtöbb helyen teljes a csapat. Éppen ezért az, hogy minden este megszólalhatok az éterben és emberek tízezreinek mesélhetek, óriási kegy.

Roppant hálás vagyok Mikus Tamara programigazgatónak a bizalmáért, ugyanis ő volt az első ember ebben az iparágban, aki nem csak az írót, hanem a rádiós műsorvezetőt is meglátta bennem.

Gyakran kérdezem esténként a vendégeimtől az éterben, hogy meg lehet-e szokni bizonyos dolgokat az életben. Lehet-e természetesnek venni olyan kiváltságos helyzeteket, amelyek egyébként nem azok?

A legtöbbször azt a választ kapom a mikrofon másik oldaláról, hogy nem lehet megszokni. És addig lehet valamit igazán jól csinálni – hittel, szenvedéllyel –, amíg nem válik rutinszerűvé az a bizonyos kiváltság. Én sem veszem természetesnek azt a kiváltságot, hogy minden este megszólalhatok az éterben.

Mindig úgy ülök be a stúdióba, mintha az lenne az első adásom, és minden egyes vendég ugyanazt a kíváncsiságot váltja ki belőlem, mint amikor elkezdtem.

Tényleg van a stúdióban valami megfoghatatlan varázs. Talán ezért van az, hogy a Sláger FM ajtaján belépve soha nem érzem magam fáradtnak. A mikrofon előtti beszélgetés kivétel nélkül mindig feltölt. Mert az nem munka, hanem szerelem. Ehhez képest a könyvírás kőkemény meló.

Igazságtalan lennék, ha nem érinteném néhány sor erejéig a televíziót is.

A televíziózás tanulságai

Számos nagy nézettségű televíziós produkció részese voltam a háttérben, legyen szó kereskedelmi vagy közszolgálati csatornákról. Mindegyik hozzátett valamit a tapasztalataimhoz, és elmélyítette a látásmódomat, ugyanakkor a képernyős tevékenység sosem vált akkora szerelemmé, mint a rádiózás. Az éter szabad légköre és az írás bensőséges világa az, ami igazán otthonos számomra. Ettől függetlenül a televízióval való találkozásaim is alakították a pályámat.

Ezen a területen Varga Kriszta főszerkesztőnek köszönhetem a legtöbbet, mert ő adott lehetőséget olyan bizalmi szerepkörökre, ami az adott stábokban is kiemelt a többiek közül.

Például az akkor még Eurovíziós Fesztiválhoz kapcsolódó „A Dal" című műsorfolyamnak öt évadon keresztül lehettem fontos stábtagja. A zsűritagok tartoztak hozzám, akiket coaching jelleggel készítettem fel az élő adásokra. Óriási élmény volt együtt dolgozni Schell Judittal, Vincze Lillával, Zsédenyi Adriennel, Frenreisz Károllyal, Nagy Feróval, Mező Misivel, Both Miklóssal, Pierrot-val és Caramellel. Az ilyen munkák, amikor hosszú hetekig össze vagy zárva valakivel, igazán összekovácsolnak. Gyakorlatilag abban a másfél-két hónapban, amíg az adás-sorozat tartott, "együtt éltem velük", még az öltözőnk is közös volt. A televíziós munkák során számos olyan műsor szerkesztésében vehettem részt, amelyet egy egész ország követett figyelemmel. A „Ridikül" például Jakupcsek Gabriellával kezdtük el, az első évadot végigszerkesztettem, majd miután eljöttem, még legalább ötször-hatszor visszahívtak, immáron vendégként a műsorba, ahol kamera előtt mesélhettem az éppen aktuális küldetéseimről.

Nekem egyébként is bőven kijutott az ilyen intimebb, személyesebb érintkezést kívánó munkákból, hiszen a fél világot körbeutaztam a sztárokkal, millió fellépésre kísértem el őket, számtalan forgatáson vettünk részt, és a bizalom ezekben a helyzetekben egyre csak mélyült.

Életre szóló élmény volt az is, hogy a „Nemzet Színészei" sorozat házigazdája lehettem a Zenthe Színházban - nem csak közönség, hanem kamerák előtt, amiből egy teljes televíziós sorozat készült. Olyan művészóriásokkal beszélgethettem a pódiumon, mint Almási Éva, Molnár Piroska Haumann Péter, Tordy Géza, Bodrogi Gyula és Szacsvay László. Ezek az alkalmak a szakmai pályám pozícionálásán túl az emberi kapcsolataimat is maradandóan gazdagították.

Noha mindezek ellenére a mai napig nem tartom magam televíziósnak, a mögötte lévő alkotói folyamatokat mindig nagy tisztelettel szemlélem.

A hallgatás művészete

A diszkréció kötelez

Azt kérdi az olvasó, nagy titkok őrzője vagyok-e? Igen. Talán a legnagyobbaké. És ez rendkívüli kincs. Nemcsak az életem, de a munkám alapja is. A bizalom az, ami nélkül nem létezhetne ez a hivatás. Húsz éve mondogatom: „A bizalomból élek." És ez nem puszta frázis. Ez az igazság.

Minden történet, amit rám bíznak, egy láthatatlan szerződés része. Az emberek úgy adják át az életük legféltettebb titkait, hogy tudják, soha nem veszíthetik el a bizalmat, amit belém helyeztek. A megbízhatóságomat nem is veszélyeztetném soha.

Titkokat őrzök, amelyek néha fájnak, néha mosolyra fakasztanak, de mindig emlékeztetnek arra, hogy milyen törékeny és gyönyörű az emberi élet. Ezért a legnagyobb megtiszteltetés számomra, hogy éppen ezeket a titkokat osztják meg velem.

Egy könyv születése során szinte láthatatlan tanúvá válok. Hallgató, megértő és formáló leszek, de sosem bíráló. Ez a fajta kapcsolat egyszerre felemelő és törékeny. Olyan, mint egy kéz, amely egy kristályt tart: óvatosan, figyelemmel, soha nem engedve, hogy kicsússzon vagy összetörjön.

A szövetség, ami kötelez

A munkám során a legnagyobb megbecsülés, hogy az emberek rám bízzák magukat. A legtöbb ügyfelem úgy kezelt, mint valamiféle gyóntatót, aki előtt minden szónak súlya van, és ahol a hallgatás néha többet mond, mint bármelyik mondat.

Mi a garancia arra, hogy diszkrét maradok? A megbízóim és köztem lévő szövetség, amely kötelez. A diszkréció számomra nem teher, hanem elköteleződés. Annyira magától értetődővé vált számomra a titoktartás, hogy a hozzám legközelebb állók sem tudják pontosan, mikor és kikkel dolgozom. Nem fecsegek. Persze könnyen teszem, mert hazaérve már semmi kedvem arról beszélni, kivel és miről diskuráltam aznap, otthon vannak ennél jóval fontosabb témák. Másrészt, ha egy ismert személy megfordult nálam, soha nem került szóba, hogy egy újságcikk, könyv, vagy épp egy interjú miatt érkezett. Az sem volt soha kérdés, hogy minden, ami az otthonomban történik, ott is marad. Egyébként a diszkréció egyik nagy bizonyítéka ez a könyv. Elárultam akár egy nevet is? Persze, hogy nem. És nem is fogok. Egyes történetek eleve arra születnek, hogy megmaradjanak a négy fal között, mások viszont arra várnak, hogy egy kötet lapjain szólaljanak meg. Az, hogy hol húzódik a határ, kizárólag a megbízón múlik. Akiknek itt megírtam a történetét, ők hozzá is járultak ahhoz, hogy sztoriként elmeséljem őket. Minden érintett jóvá hagyta a kéziratot. Volt olyan, aki nemet mondott, így az adott történet természetesen nem került bele a kötetbe. Ez a hozzáállás számomra alapvetés, az egész pályám egyik alappillére.

A titoktartás, mint szakmai védjegy

Az elmúlt két évtized alatt sokan kérdezték tőlem, én hogyan bízhatok meg ennyire mások történeteiben, amikor tudom, hogy néha szépítik, színesítik, vagy egyszerűen kihagyják a kellemetlen részleteket.

A válaszom egyszerű: a szellemíró nem bíróság, hanem tükör. Nem ítélkezik, hanem megmutat. A történetek az emberek érzéseit és nézőpontjait tükrözik vissza. És ha ez azt jelenti, hogy néha rózsaszín ködde l takarjuk el a múlt árnyait, akkor legyen.

Ez a munka nemcsak írásról szól, hanem emberismeretről, együttérzésről és az árnyékban való létezés művészetéről. A legnagyobb dicséret, amit valaha kaptam, egy híres színész szájából hangzott el: „*A könyv, amit írtál rólam, nemcsak az én történetem, hanem az érzéseimé is.*"

Talán ez a legnagyobb titok: nem az számít, hogy ki írta a könyvet, hanem az, hogy az olvasó a szívében érzi-e az igazságát. És ez a titoktartás csendjének legszebb ajándéka.

Az évek során számtalan történet született meg a kezem alatt, de soha nem éreztem kísértést arra, hogy eláruljak egyetlen titkot is. A bizalom, amit a megbízóim belém helyeztek, számomra szent és sérthetetlen. Ez a fajta elköteleződés olyan kincs, amelyre mindenekfelett vigyázni kell. A hallgatás a legnagyobb ajándék, amit adhatok. Talán ezért fordulnak hozzám újra és újra, talán ezért ajánlanak tovább egymás között a megrendelők. Nem csak azért, mert jól írok, hanem mert tudják, hogy amit rám bíznak, az örökre köztünk marad.

A titoktartás egyfajta szakmai védjegy. Soha nem dicsekedtem társaságban, hogy kiknek írtam könyvet és akkor is csak magamban mosolygok a nézőtér hátsó sorában, amikor a megrendelő meghív a könyvbemutatóra és drámaian előadja a pódiumon a sztorit, amit lényegében én találtam ki neki.

Minden ember, aki velem dolgozott, tudta, hogy a közös munkánk részletei közöttünk maradnak.

És ez fordítva is igaz volt: a bizalom számomra is olyan alap, amely nélkül nem születhetett volna meg ennyi hiteles, őszinte történet.

Néha a könyv végeztével olyan mély kapcsolat alakul ki köztem és az ügyfél között, hogy szinte családtagként tekintek rájuk. Mégis, a munka befejeztével az egész folyamat egy lezárt dobozzá válik a fejemben. Egy olyan dobozzá, amelyet soha, semmilyen körülmények között nem nyitok ki újra. Ez az én feladatom: nemcsak megírni a történetet, hanem gondoskodni arról, hogy az kizárólag azoké maradjon, akiké valójában.

Végső soron a titkok őrzése legalább olyan fontos része a munkámnak, mint maga az írás. Egyfajta csendes felelősség, amely megtisztel és tanít. Mert minden titok, minden megosztott történet közelebb visz ahhoz, hogy megértsem az emberi lélek mélységeit. És ez az, amiért nap mint nap leülök az íróasztalomhoz.

Bárki képes könyvet írni?

NEM.

Gyakran hallom a kérdést, hogy tényleg bárki képes könyvet írni? A mai világban, ahol az „írósuli" kurzusok szinte futószalagon termelik az „írókat", jogosan merül fel ez a gondolat. A válaszom egyszerű: igen, elméletben bárki képes lehet leírni egy történetet, de csak nagyon kevesen rendelkeznek azzal a képességgel, hogy mindezt valóban lenyűgöző, olvasmányos, sodró lendületű formában tegyék meg.

Az írás olyan, mint bármelyik más mesterség. Elméleti alapjai megtanulhatók, de az igazi tehetség és a kivételes érzék már ritka. Sokszor érzem úgy, hogy a motivációs ipar és az önfejlesztési piac egyszerűen félrevezeti az embereket, amikor azt állítja, hogy elég csak egy tanfolyam elvégzése, és máris zseniális szerző válhat bárkiből. Ezeknek az „alkotásoknak" – mert könyveknek hívni őket túlzás – a többsége sajnos semmi mást nem kínál, csak egy szép borítót és közhelyek sorát.

A „Hogyan legyél bestselleríró?" kurzusok általában nem írni tanítanak, hanem illúziót árulnak. Az írás azonban nem marketingkampány vagy szónoklat. A papíron megjelenő gondolatok mögött ott kell lennie az átgondolt szerkezetnek, a lényeglátásnak és annak az érzékenységnek, amely képes megszólítani az olvasó lelkét.

Nem attól válik valaki íróvá, hogy egyszer kiadott valamit saját költségén. Sőt, tisztázzuk is. Attól még, hogy valakinek megjelent akármennyi könyve, benne a fogalmazásával, ő még nem író.

A valódi írás sokkal többről szól, mint pusztán szavak egymás mellé helyezéséről. Ez a mesterség a részletek szeretetét, a gondolatok szenvedélyes tiszteletét és az érzelmi azonosulás képességét kívánja.

Az író feladata nem csak az, hogy elmesélje, mi történt, hanem hogy megmutassa, mit jelentett a történés.

A történetmesélés kétségtelenül egyedi ajándék. Vannak, akiknek ez természetesen jön, de a legtöbben szellemírót hívnak segítségül. Nem azért, mert lusták lennének, hanem mert felismerték, hogy az írás nem egyszerű technika. A gondolatokat úgy kell formába önteni, hogy azok ne csak szórakoztassanak, hanem hassanak, inspiráljanak, sőt, maradandó nyomot hagyjanak.

Az a tény, hogy valaki jól beszél egy társaságban, vagy a történetei mosolyt csalnak a barátai arcára, még nem garantálja, hogy képes lesz ugyanezt írásban is megtenni. Az írott szó más szabályok szerint működik. Az írásban nincs hangsúly, nincs élő gesztikuláció, amelyek megfűszerezik a mondanivalót.

Itt minden a szavak súlyán, a gondolatok finomságán és a történetvezetés ritmusán múlik.

A valódi szakmai alázat ott kezdődik, hogy felismerjük: egy jó könyv létrehozása nem egyszemélyes feladat. A legprofibbak is fordulnak másokhoz segítségért. Egy kiváló szellemíró a mondatok mögött láthatatlanul dolgozik, mégis érezhetővé válik az általa hozzáadott érték.

A nagy szerzők is ismerik ezt az igazságot: a részletekben rejlik minden. Az, hogy egy mondat miként simul bele a történet szövetébe, egy gondolat hogyan ébreszt rezonanciát az olvasóban, az írás igazi művészete.

A gondosság, amely különbséget jelent

A mondatoknak, a gondosan megválasztott jelzőknek sokkal nagyobb jelentősége van, mint azt elsőre gondolnánk. Egy szöveg ereje nem a szavak mennyiségében rejlik, hanem azok minőségében, abban, hogy képesek-e megszólítani az olvasót. A hatásos jelzők, a pontos kifejezések többet érnek, mint bármilyen nagyívű körmondat. Az a mondat, amely egyszerűnek tűnik, mégis mély érzelmeket hordoz, többet mond, mint száz másik, amely üresen cseng.

A jó könyv egyszerre képes az értelemre és a szívre hatni. Az érzelmi intelligencia ebben rejlik: felismerni, mi érinti meg az olvasót, és ezt az érzést a megfelelő szavakkal átadni. Egy jól elhelyezett mondat azon túl, hogy gondolatokat ébreszt, képes mélyen megérinteni, felébreszteni a szunnyadó érzéseket, és olyan nyomot hagyni, amely hosszú ideig elkísér.

Kíváncsi vagyok, az olvasó emlékszik-e arra, hogy korábban melyik fejezetben meséltem arról, milyen messzire lennék képes elmenni egy igazán jó mondatért, amely szíven üt, vagy új gondolatokat hoz elő? *(Ér visszalapozni…)*

Igen, a világ végére is.

Mindent a szavak határoznak meg. Nem a tények, hanem az, hogyan fogalmazzuk meg őket. A legapróbb gondolat is válhat lenyűgözővé, ha a megfelelő szavakkal öltöztetjük fel, vagy éppen elhalványulhat, ha a kifejezése nem érinti meg az emberek lelkét.

Ezért soha nem hagyom, hogy a rutin eluralkodjon a munkámon. Folyamatosan képzem magam. Az Országos Széchényi Könyvtárban már ismerősként köszöntenek a dolgozók.

Képes vagyok egész napokat eltölteni ott, egyetlen céllal, hogy jó mondatokra vadásszak, és új kifejezéseket tanuljak.

Órákon át bújom a könyveket, feljegyzéseket készítek. Az elfeledett szavak, mondatok, gondolatok éppúgy megérintik az embereket ma is, mint évszázadokkal ezelőtt.

Ez a hely nemcsak a magyar irodalom szentélye, hanem a gondolkodás forrása is. Olyan kincsekre bukkanok ott, amelyek nem csupán az írástechnikámat formálják, hanem engem is gazdagabbá tesznek.

Egy író agya olyan, mint egy kert. Ha nem ápolják rendszeresen, elvadulhat. Ezért fontos, hogy folyamatosan karban tartsam a gondolkodásomat. Hetente új szinonimákat tanulok, hogy mindig a legpontosabb szavakat használhassam, amikor történeteket mesélek el. Nem elég jól megírni egy könyvet; minden mondatnak érezhető gondosságot és mélységet kell sugároznia. Egy-egy életpálya megírásakor a saját elkötelezettségemet is szavakba öntöm ahhoz, hogy a legjobb eszközökkel dolgozzak. Hiszek abban, hogy a részletek számítanak, és ezek a részletek tesznek egy könyvet igazán különlegessé. Ha a szavak pontosak, az érzelmek és gondolatok is pontosan érnek célba. Ez a fajta alaposság az, amit az ügyfeleim elvárnak tőlem, és amit minden alkalommal igyekszem maradéktalanul megadni.

Az általam írott könyveknek lelkük van

Az írás során minden részlet számít. Az, hogy a mondatok hogyan illeszkednek egymáshoz, hogy a gondolatok milyen ívet rajzolnak, hogy az olvasó mikor érez meghatottságot, mikor nevet fel, és mikor áll meg egy pillanatra elgondolkodva.

Aki könyvet ír, vagy írat, elsősorban az utókornak alkot.

És ebben rejlik a valódi felelősség: hogy a történet ne csak papíron éljen, hanem főleg azokban, akik kézbe veszik és elolvassák. Az én szememben minden történet egyedi, minden mondat figyelmet érdemel.

A kezem alól kikerülő kéziratoknak lelkük van. Arra törekszem, hogy az olvasó érezze a szavak mögött az embert, aki mesél, értse meg a történetet, és élje is át azt. Úgy, hogy közben észrevétlenül kiragadom őt a napi taposómalomból.

Mindig úgy tekintettem az írásra, mint egy hídra, amely összekapcsol embereket, érzéseket és gondolatokat. Ahogyan egy hidat sem lehet hanyagul megépíteni, úgy egy könyvet sem lehet félmunkával létrehozni.

"Majd a ChatGPT megírja..."

Hajrá!

Az elmúlt évek technológiai fejlődése izgalmas kérdéseket vetett fel az írás világában is. Egyre többen kérdezik, hogy mi lesz a sorsa azoknak, akik történeteket alkotnak, könyveket írnak, vagy éppen a szavak mestereként dolgoznak. Valóban veszélyezteti a mesterséges intelligencia az írói munkát? A ChatGPT és más hasonló rendszerek, elveszik-e a megélhetésünket?

A válaszom egyértelmű: nem, de alapjaiban változtatja meg azt, hogyan dolgozunk. Van mit tanulnunk a mesterséges intelligenciától – és neki is van mit tanulnia tőlünk.

Egy dolog biztos: az AI nagyban megkönnyíti az írást, de sosem fogja pótolni az emberi lelket és a kreativitást. Bárhogy fejlődjön is a rendszer, ma még nem tart ott, hogy valódi érzelmekkel, átélt tapasztalatokkal, vagy az emberi finomságokkal színezze ki a történeteket.

Akinek van egy kis érzéke az íráshoz, és elég gyakran találkozik szövegekkel, pillanatok alatt felismeri, mi az, amit gép írt, és mi az, ami emberi kézből származik.

AI – nem ellenfél, hanem szövetséges

Számomra az AI olyan, mint egy személyi asszisztens. Nem versenytárs, hanem partner. Egy eszköz, amelyet okosan használva előnyt lehet kovácsolni belőle.

Pontosan ezt tettem, amikor elindítottam egy új vállalkozást, a **konyviras-mestersegesintelligenciaval.hu** platformot.

Az ötlet egyszerű: megszerkesztem, átdolgozom az AI által generált szövegeket, mert – valljuk be – ezek a gépek még mindig rengeteg hibát és sablonos megoldást hagynak maguk után.

A mesterséges intelligencia szövegei gyakran felismerhetők bizonyos visszatérő jegyek alapján: hiányzik belőlük az érzelem, a történetek nem gördülékenyek, és az emberi gondolatmenet helyett a gépi logika dominál. Ezeket a hiányosságokat nem csupán kijavítani kell, hanem át is kell formálni, lényegében az egészet újra alkotni.

Ezért, amikor mindenki temetni kezdte az írástudó embereket az AI térhódításával, én csak egy dologra gondoltam: innentől még értékesebbé válik az emberi kreativitás.

Tehát ahelyett, hogy megijedtem volna, lazán emeltem még egy milliót a gázsimon, mondván: innentől a hozzáadott értékem még nagyobbat nőtt.

Amit én nyújtok – a személyesség, az érzelmi mélység, a finomhangolt gondolatok – felbecsülhetetlen érték marad az olvasók számára. Hiszen egyetlen gép sem képes arra, hogy a szavak mögé élettapasztalatot, átérzett emlékeket vagy valódi szenvedélyt pakoljon.

Az AI kiváló jegyzetelő és ötletgyártó. Egy szöveg vázát, alapját gyorsan össze lehet állítani vele, de a finomhangolást, az életet adó érzelmi töltetet kizárólag ember tudja hozzátenni. Az emberi kreativitás, intuíció és empátia az, ami az alkotást igazán megkülönbözteti. Ezért az AI által generált szövegek mindig utómunkát igényelnek.

Olyan szerkesztői gondoskodást, amely biztosítja, hogy a végeredmény ne legyen puszta gépiesség.

Amikor egy ChatGPT által generált szöveget olvasok, pontosan úgy látom, mint egy rossz kéziratot, amit egy könyvkiadó szerkesztőjeként helyre kell hozni. A különbség csak annyi, hogy a rossz kézirat mögött legalább van egy ember, aki megélte azt, amit leírt. Az AI viszont csak összeollóz, kombinál, és néha jól talál el dolgokat. Ám az igazságot, a szív mélyén szunnyadó történeteket soha nem fogja teljesen visszaadni.

Ezért az én hitvallásom az, hogy ésszel kell élni. Az innovációtól nem félni kell, hanem alkalmazni és felhasználni azt. Nem ellenfélként, hanem szövetségesként tekintek rá, miközben tudom: a valódi kreativitás, a történet lelkének megteremtése továbbra is emberi kézben marad. Mert csak az ember érzi meg, hogy mikor kell a mondat végén megállni, hogy az olvasó ne csak értsen, hanem érezzen is.

Ötödik rész

HOGYAN KELL MEGÍRNI EGY KÖNYVET ÚGY, HOGY AZ NE LEGYEN UNALMAS?

She Loves You

"Yeah, yeah, yeah..."

Tegye fel a kezét, aki a címet elolvasva elkezdte dúdolni magában a dallamot!

Én igen…

Mentorom, Ómolnár Miklós mindig azt tanította, ha igazán szeretnék hatással lenni másokra, minden egyes alkotásban modellezzem le a The Beatles *She Loves You* című dalát.

„*Figyelj csak* – mondta sokszor, amikor egy-egy új ötletet vittem elé – *a siker titka, hogy a mondanivalód egyszerű, egyértelmű és átélhető legyen. Pont, mint az a három szócska a refrénben: 'yeah, yeah, yeah'. Ebben benne van minden, amit a közönség szeretni fog.*"

Bevallom, emésztenem kellett ezt az először kétségkívül meghökkentőnek tűnő összehasonlítást. Hiszen hogyan állhatna párhuzamba egy irodalmi mű a popkultúra egyik legikonikusabb, de kétségtelenül könnyed számával? Aztán rájöttem, hogy a sláger egyszerűségében valóban benne van az egész néplélek.

Ez a három szó kortól, nemtől és társadalmi helyzettől függetlenül tényleg mindenkit megszólít. Nem is feltétlenül a dal tartalmán van a hangsúly, hanem annak erején. A Beatles dala nem azért vált legendássá, mert a szövege filozófiai mélységekbe merészkedett, hanem mert elmondta azt, amit mindenki érzett. Az emberek magukra ismertek benne. Együtt énekelhették, együtt érezhették, és nem volt benne semmi bonyolultság, ami eltávolította volna őket az élménytől.

Ahogyan a „*Yeah, yeah, yeah*” rezonál, ahogyan megragad és nem ereszt, úgy kell működnie egy igazán jó könyvnek is.

John Lennon és Paul McCartney az egyszerűség erejével hatott. Egy egyetemes érzést, a szeretetet ragadták meg a lehető legletisztultabb formában. Pont ennyi a titok, legyen szó egy popdalról vagy egy sikerkönyvről.

Egy könyv akkor válik emlékezetessé, ha nem csak érthető, hanem érzelmileg átélhető is. Az olvasónak nem elég, ha megérti a történetet; éreznie kell azt. Azonosulnia kell a szereplőkkel, be kell lépnie a világukba, és ott kell maradnia, még akkor is, amikor a könyvet már rég letette. Ez az érzelmi azonosulás teszi a könyvet élővé. És itt lép be a „*Yeah, yeah, yeah*” logikája: egy egyszerű, de mély érzelem, amely az olvasó szívéhez szól.

Amikor könyvet írok, mindig az jár a fejemben, hogy vajon megtalálja-e az olvasó a saját „*Yeah, yeah, yeah*”-jét a történetben? Vajon van-e benne egy olyan pillanat, amikor felismer magában valamit, amit addig nem mert vagy nem tudott megfogalmazni?

Mi különbözteti meg a jó könyvet a felejthetőtől?

A *She Loves You* talán a legérthetőbb példa arra, hogyan lehet egyetemes érzelmeket közvetíteni anélkül, hogy elveszítenénk a kapcsolatot a tömegekkel. Ez az egyszerű, tiszta érzelem az, amelyet minden sikeres történet magában hordoz. Gondoljunk csak a nagy magyar regényekre: a Pál utcai fiúk vagy a Légy jó mindhalálig mindegyike egyszerű, mégis mély emberi érzéseket és helyzeteket tár elénk. Ezek a művek nem bonyolultak, de pont ezért annyira erőteljesek.

Egy jó történet amellett, hogy szórakoztat, megérint, és olykor még gyógyít is. Ahhoz, hogy sikerkönyv szülessen, meg kell őrizni az egyszerűséget. Könnyű elveszni a részletekben, a bonyolult narratívákban és a mély filozófiai gondolatokban. Az igazi művészet az, ha mindezt egyetlen, tiszta érzelmi ívbe sűrítjük.

A történetnek át kell hidalnia a távolságot író és olvasó között, meg kell teremtenie azt az intim kapcsolatot, amelyben az olvasó úgy érzi, hogy a könyv érte született. Már az alkotás folyamatában azt a célt kell látnia a szerzőnek – adott esetben a szellemírónak –, hogy mi lesz az az egy nagyon jellemző érzés, ami az olvasóval marad akkor is, ha már letette a könyvet. Mi lesz az aktuális „*Yeah, yeah, yeah*". Mert ez az érzés, ez a fajta „maradandóság" ad valódi értéket minden történetnek. És ez az, amiért a sikerkönyveket nemcsak megveszik, hanem el is olvassák. Sőt még ajánlják is másoknak.

Az érzelmi kapocs különbözteti meg a jó könyvet a felejthetőtől. A jó könyv attól működik, hogy az érzelmek szinte észrevétlenül kúsznak be az olvasó szívébe. Egy olyan párbeszéd, egy olyan jelenet, amelyben az olvasó ráismer a saját életére, és azt gondolja: „*igen, pont ilyen volt az én első szerelmem*", vagy „*pont így éreztem, amikor elveszítettem valakit*".

A Beatles is így működött. Ahogyan fentebb már érintettem a témát, nem az eszüket szólították meg az embereknek, hanem a lelküket. Nem gondolkodni akartak velük, hanem érezni. És ez a siker titka a könyveknél is: hogy az olvasó ne csak gondolatokat találjon benne, hanem élményeket. Olyan érzéseket, amelyekről talán nem is tudta, hogy benne vannak, de a könyv hatására felszínre törnek.

Ómolnár szavai a mai napig visszhangoznak bennem:

„Az igazi művészet ott kezdődik, amikor az alkotás egyszerűsége mögött ott van az egész világ."

És valóban, a *„She Loves You"* mögött nem csak egy szerelmes dal rejlik. Benne van a fiatalság energiája, a szerelem gyönyörűsége és az életnek az az egyszerű, de nagyszerű öröme, amit hajlamosak vagyunk elfelejteni.

Minden könyvnél az a cél vezérel, hogy elérjek az emberek szívéhez. Még egy száraz cégkrónikával is, amit addig habosítok, amíg olvasmányos (és tanulságos) nem lesz. Azért, hogy az olvasó megértsen valamit saját magából. A sikerkönyvek ezt tudják. És éppen ezért nemcsak az eladási listákon teljesítenek jól, hanem az emberek polcain is helyet kapnak. Nem csak puszta fizikai kiadványként, hanem emlékként, amely újra és újra megszólítja őket.

A könyv, amit nem csak megvesznek, hanem el is olvasnak

A tömegesség logikáinak lélektana

Emlékszik még az olvasó, mit mondtam néhány fejezettel korábban? Nem lehet jó szellemíró az, aki a saját életében nem járta meg a hadak útját, és nem tapasztalta meg az árnyékosabb oldalt. Hasonló teóriám van a sikerkönyvek szerzőiről is.

Nem tud közönségkedvenc alkotást létrehozni olyan íróember, aki nem vett részt korábban a tömegszórakoztatásban. Ha valaki nem tapasztalta meg testközelből, hogyan működik a népszórakoztatás világa, hogyan születnek és múlnak el a divatok, hogyan formálódnak az emberek elvárásai, akkor egyszerűen képtelen igazán ütős, maradandó könyvet írni. Nem lehet a közönség szívéhez érni anélkül, hogy előbb megértenénk az emberi természet legmélyebb rétegeit; a félelmeiket, a vágyaikat, azt, hogy mire éheznek igazán a lelkükben.

Nekem az volt a legnagyobb szerencsém, hogy eltöltöttem tíz évet az Ómolnár-istállóban, ahol megtanultam, hogyan lehet olyan könyveket írni, amelyeket nemcsak megvesznek, hanem el is olvasnak, sőt tovább ajánlanak.

* Müller Péter intelmei

El tudom képzelni, hogy a sok finnyás értelmiségi most hogyan hőböröghet a fenti sorokat olvasván – eltartott kisujjal. Az értelmiségiek indokolatlan lenézését sokszor megtapasztaltam a könnyedebb műfaj útjain járva. Amíg nem edződött meg teljesen az önbecsülésem, hajlamos voltam szégyellni azt, amit csinálok.

Olyannyira, hogy ha jónevű író emberrel találkoztam, mélyen hallgattam arról, hogy valaha könyvet írtam. Féltem, hogy lenézik a szellemírói tevékenységemet, és ezt hosszú időn keresztül próbáltam elrejteni.

* Milyen az élet: pont a szomszéd utcában lakik Müller Péter, az ikonikus Kossuth- és József Attila-díjas író, dramaturg, akihez évek óta rendszeresen átjártam kávézni. *(Az utóbbi néhány hónapban az egészségi állapota miatt nem tudtuk megtartani a szokásos kis szeánszunkat.)*

Az ismeretségünk még újságíró koromban kezdődött, amikor egy-egy könyvét segítettem reklámozni. Megkedvelt, és idővel egyre sűrűbben hívott át, hogy „*Gyere, szomszéd, igyunk meg egy jó kávét*". Beszélgettünk az élet nagy dolgairól, no meg a női nem rejtelmeiről, ahogy ő szokta mondani. Éveken keresztül nem mertem neki elárulni, hogy mi a valódi foglalkozásom. Azt hitte, mezei újságíró vagyok, aki rádiózik is. Nem akartam, hogy csalódjon bennem, vagy lenézzen, amiért mások neve alatt írok. Aztán egy délután, amikor valahogy minden lazább és könnyedebb volt, mégis színt vallottam. Péter reakciója letaglózott.

„*Te teljesen hülye vagy?*" – kérdezte tőlem elkerekedett szemekkel. „*Hogy lehet ilyen fantasztikus képességed, és közben szégyenkezel miatta? Ez a képesség maga az áldás! Valaki, aki képes mások gondolatait úgy közvetíteni, hogy azok éljenek, lélegezzenek, az nem egyszerű író, hanem művész!*" – mondta.

És tényleg. Ez a pár mondat alapjaiban változtatta meg a gondolkodásomat. Mitől is különböznék azoktól az íróktól, akik a saját életük történeteit vetik papírra? Hiszen én is ugyanezt teszem, csak épp mások szemén keresztül. És közben valami fontosat, valami maradandót hozok létre.

A gőg falai mögött

A sajtóban eltöltött éveim alatt is gyakran találkoztam az értelmiségi gőggel. Még a nagy, közös kiadón belül is hajlamosak voltak alábecsülni a könnyedebb magazinokat a pályatársak, ahol dolgoztam. A „bulvár" címkéje alatt futó Story és BEST magazinok tartották el az egész vállalatot, mégis sokan fanyalogtak a létjogosultságuk felett. Emlékszem, a Nők Lapjások mindig úgy járkáltak a folyosón, mintha egy másik dimenzióból érkeztek volna. Mintha minimum piedesztálon lépkednének. *(Tisztelet a kivételnek! Szegő Andris például úriember volt, és mások is.)*

Pedig azok a cikkek, amelyeket a Nők Lapjában hetente készítettek, közel sem voltak olyan bonyolultak szakmailag, mint a Story vagy a BEST érzelmileg mélyebb, sokszor drámaibb anyagai.

Maradjunk annyiban, hogy az interjúikban gyakran visszaköszönő, a *„bejött az étterembe a főhős, majd hanyagul levetette a kabátját"*- típusú fordulatok nem az újságírás legnehezebb műfajai. Sőt. Mégis úgy viselkedtek, mintha ők lennének a nagy irodalmárok.

Pedig volt ám bejárásom hozzájuk is. Vékási Andrea főszerkesztése idején több címlapinterjút írtam a Nők Lapjába, sőt, még a fotóm is ott szerepelt a cikkeim mellett. Tapasztalatból mondhatom hát, hogy azok az anyagok szakmailag sokszor messze elmaradtak attól a munkától, amit mi az Ómolnár magazinoknál végeztünk. Mert a legnagyobb kihívásokat pont ezek a cikkek jelentették.

Hogyan lehet az olvasókat megérinteni, miközben a szavaknak szórakoztatniuk és tanítaniuk is kell?

Hogyan érhető el, hogy a történetek ne csak az oldalak közt éljenek, hanem valóban az emberek szívébe ivódjanak? Minden egyes sorért meg kellett küzdeni, és erre még most, ennyi évvel később is büszke vagyok. Abban a tíz évben, amikor a Story és a Best magazinok szerkesztésében részt vettem, pontosan ezt tanultam meg: hogyan lehet érzelmeket közvetíteni. Akkoriban hetente félmillió ember vette kézbe ezeket a lapokat úgy, hogy még fizettek is érte, és minden egyes cikk, kép és cím arra szolgált, hogy kapcsolatot teremtsünk velük. Minden apró részlet számított, mert az emberek figyelme véges, és azt csak valódi érzelmekkel lehetett megnyerni.

Egy utolsó gondolat ezzel kapcsolatban, aztán ígérem, befejezem az NL témát, mert ennyi terjedelmet nem is érdemel. Ironikus módon a gőgös kollégák nem is sejtették, hogy több, általuk lelkesen méltatott könyvnek, amelyről a Nők Lapjában áradoztak, valójában én vagyok a szerzője – igaz, szellemíróként. Mosolyogva olvastam, ahogy ajnározták azokat a műveket, amelyekben minden mondat az én kezem munkáját dícsérte... Konklúzió? Az írás valódi értéke nem a címkéken múlik. Nem számít, hogy egy könyv vagy egy cikk milyen műfajban készült, ha az emberek olvassák, szeretik, és a mondatok hatással vannak rájuk. Az olvasók szívéhez vezető út nem egyenes, de mindig megéri végigjárni.

Egyszerűen és emészthetően kell tálalni a világot

Shakespeare azt mondta, színház az egész világ. Én ezt egy kicsit módosítanám: cirkusz az egész világ. A show businesstől a politikáig minden a tömegesség logikájára épül.

A kérdés az, hogyan lehet milliókat megszólítani, elérni, hatást gyakorolni rájuk? A válasz az érzelmekben rejlik. Az érzelmek azok, amelyek túlmutatnak a logikán és az érveken. Ezek képesek arra, hogy az embereket ne csak figyelni, hanem érezni is megtanítsák. Az érzelmi befolyásolás eszközeiről szól a hollywoodi film, a Fővárosi Nagycirkusz, a Háború és béke, és igen, a könyvek is. Csakhogy egy könyvben ez sokkal finomabb, mélyebb megközelítést igényel. Minden szónak helye van, minden mondat egy láncszem, amely összeköti az olvasót a történettel. Itt nincs helye felületességnek, az egyszerűségnek annál inkább. Egyszerűen és emészthetően kell tálalni a világot, még akkor is, ha az tele van ellentmondásokkal.

Nagy szerencse, hogy a pályám elején a holland multik világának örökségébe csöppentem. Ott tanultam meg a tömegszórakoztatás igazi logikáit, az Ómolnár-féle „iskolában". Megismertem, miként lehet egy tartalommal nemcsak elérni az embereket, hanem meg is érinteni őket. Ha valaki átfogó képet akar kapni arról, hogyan lehet tömegeket megszólítani, akkor először meg kell értenie, hogy mit jelent a sűrített lényeg: a tartalom zanzásítása, amely egyszerre pontos, érzelmes és könnyen befogadható.

Az én szellemírói erőm – ha nevezhetem így –, abban rejlik, hogy más szemmel nézek a világra, és másképp mesélem el a történeteket is. A „négerként" elért sikereim mind egy különleges szemléletmódból fakadnak, amelyet a tömegszórakoztatás világában töltött éveim formáltak. Ez a tapasztalat olyan képességgel ajándékozott meg, amelyet máshonnan aligha lehetne elsajátítani: azt tanultam meg, hogyan lehet igazán érdekesen és olvasmányosan történeteket elmesélni.

Nem kell mindig a megszokott forgatókönyveket követni

A legtöbb magyar életrajzi könyv ott indul, hogy *„megszülettem egy kis faluban, egy szegény, de dolgos családban.”* Az én könyveim azonban soha nem itt kezdődnek. Nem hiszek abban, hogy minden történetet ugyanazon a sémán keresztül kellene elmesélni. Az élet nem egyenes vonal, nem szabályos ív, hanem ugrások és mélységek sorozata. Miért ne kezdődhetne egy történet ott, ahol a legnagyobb hullámok csapkodnak?

Miért ne kezdhetnénk egy pillanattal, ami megváltoztatta az egész életet? A tömegszórakoztatás megtanított arra, hogy az emberek éheznek a lendületre, az érzelmekre, a fordulatokra. Nem a száraz kronológia érdekli őket, hanem az a pillanat, amikor egy döntés minden mást felülír, vagy egy találkozás mindent megváltoztat. Az én történeteim is innen indulnak: a robbanáspontokból, ahol az élet egyszer csak más irányt vesz.

Egyszer egy jól ismert üzletember azt kérte, írjam meg az életét megkeserítő családi dráma lélektanát - a családnak. Az illető legnagyobb félelme az apjával való találkozás volt. Akkor már legalább 20 éve nem beszéltek egymással. Épp ezért a könyv onnan indult, hogy a főhős ott állt az apja házának ajtajában, és nem tudta eldönteni, bekopogjon-e.

Az én könyveim azért működnek, mert nem egy sémára épülnek, hanem minden történetet a maga egyediségében kezelek. Nem követem a megszokott forgatókönyveket, mert tudom, hogy az olvasók is unják már azokat. Én nem „kiszolgálom” az olvasót, hanem meghívom őt egy utazásra, ahol ő maga fedezheti fel a történet mélységeit.

Ez a szemléletmód nemcsak a könyvekben, hanem az élet egyéb területein is működik. Mindenhol, ahol történetet mesélünk – legyen az egy könyv, vagy akár egy egyszerű beszélgetés –, az érzelmek, a fordulatok és az emberi mélység számítanak.

A kezeim alól kikerülő könyveket azért olvassák el, mert nem hagyom, hogy unalomba fulladjanak.

Mi éri meg az emberek idejét?

A modern népszórakoztatás logikái ugyan sok kritikát kaptak és kapnak, de engem arra tanítottak meg, hogyan lehet érthetővé tenni a bonyolultat anélkül, hogy elveszne belőle az érték.

Egyébként az érzelmek köré épített tömegkultúra nem új keletű jelenség. Az ókori állatviadaloktól kezdve a Városliget cirkuszi világáig, minden ugyanarról szól: a közönség megérintéséről. Ma a világ szerencsére kevésbé véres, de a lényeg változatlan: a művészet akkor működik, ha hiteles és közel áll az emberekhez. Szép Ernő, Molnár Ferenc és a legendás pesti kabaréírók is pontosan ezt értették. Nem finnyáskodtak, hanem megértéssel és tisztelettel közelítettek a közönséghez. Ezért váltak halhatatlanná.

A tömeggyártás olcsó látványosságai között hiszek abban, hogy az értelem és az érzelem egyensúlyával olyan könyveket lehet írni, amelyek túlélnek korokat és divatokat. A mai világban ez talán még nagyobb kihívás. A világ egyre gyorsabban pörög, az információk mennyisége óriási, az emberek ideje pedig véges. Ebben a környezetben az írók felelőssége, hogy olyan tartalmat adjanak, ami nemcsak eladható, hanem meg is éri az emberek idejét.

A siker kulcsa örökérvényű: egyszerűség, érzelmi kötődés és az olvasó iránti tisztelet. Ez utóbbi talán a legfontosabb. Mert akármennyire is a könnyedség egyszerű szabályai irányítják a népszórakoztatást, az olvasót mindig meg kell becsülni. Minden mondatot neki írsz, minden történetet azért formálsz, hogy találjon benne egy pillanatnyi szünetet a rohanásból.

A mítoszteremtés művészete

A nagy közös mese

Gyakran mondom azoknak az ügyfeleimnek, akik azzal kezdik a megbízást, hogy ugyan szabad kezet adnak, de arra kérnek, hogy *„ne legyen túl bulváros”* a készülő könyvük, hogy ha valamit igazán jól csinálunk, az mindig értékteremtő. Nem véletlen, hogy a húszas években a legnagyobb íróink bulvárlapokban publikáltak. Már ők is pontosan tudták, hogy az emberekhez, az igazán nagy tömegekhez csak így lehet eljutni. Móricz Zsigmond „Tiszazugi méregkeverők” című írása az arzénes asszonyokról például először egy népszerű újság hasábjain jelent meg, mielőtt az irodalom klasszikusává vált volna. Nem érezte méltóságán alulinak, hogy egyszerre alkosson tömegterméket és remekművet. A régi "pletykalapokban" még olyan óriások írtak, mint Szép Ernő, vagy Kosztolányi Dezső.

Amikor elkezdtem a szórakoztatóiparban dolgozni, gyorsan rájöttem, hogy a bulvár logikája nem különbözik attól, ami egy könyv sikerességét is meghatározza. Az érzelmi megragadás az első számú eszköz.

Márpedig egy sikeres könyv amellett, hogy szórakoztat, mítoszt is teremt. Az emberek szeretik a nagy történeteket. A hősöket, akik legyőzik az akadályokat, az érzelmeket, amelyek áthatják az életünket, és a sorsunkat meghatározó apró pillanatokat. A tömegek számára ezek a történetek olyanok, mint egy modern mitológia, amelyben ott van az élet minden szépsége és küzdelme. A Városliget forgatagában a múlt század elején mindenki a csodát kereste.

Madárfejű Lajcsika, az ötméteres hajú nő vagy éppen a kígyóember jelenléte garantálta, hogy a nézők egy másik világba léphetnek át. A hétköznapok poros valósága helyett valami rendkívüli, valami elérhetetlen, mégis megfogható várt rájuk. Ezt a logikát, ezt a végtelenül egyszerű, mégis zsigerileg hatásos receptet használta mindig is a tömegszórakoztatás.

A tömeg mindig éhezett a mesékre. A már említett hősökre, a példabeszédekre, amelyek modellezik az élet nagy kérdéseit.

Egy időben a sztáripar vette át a mítoszpótlék-termelést, most kis túlzással az influenszerek. Ám valami közben megváltozott.

A közönségnek elege lett a lufikból

Az emberek belefáradtak a mesterséges csillogásba, az erőltetett tökéletességbe, az elérhetetlen példaképek hamis mosolyába. Már nem kérnek a hírnévből, ami mögött nincs tartalom, és egyre kevésbé kíváncsiak azokra, akik kizárólag azért lettek ismertek, mert valahogyan bekerültek a kamerák látószögébe. Nincs mit szépíteni a tényeken: a közönségnek elege lett a lufikból. Ezért fordultak újra az igazi történetek, a valódi emberek, a hús-vér hősök felé. Azok felé, akik nem születési előjogokkal vagy szerencsés véletlenekkel kerültek reflektorfénybe, hanem mert az életükben ténylegesen véghezvittek valamit.

A mítoszkeresés új irányt vett. A vállalkozói sikersztorik, az önerőből felemelkedett emberek történetei, az üzleti világban születő modern legendák lettek az új hősképző műhelyek.

Nem véletlen, hogy ennyire népszerűek azok a műsorok, amelyek ugyanerre a logikára hajaznak. Ma már minden valamire való kereskedelmi csatornán fut egy üzleti reality.

Ne menjünk messzire, a legismertebb kétségkívül a Cápák között, ahol minden arról szól, hogy egy ismeretlen, hétköznapi ember – aki akár a szomszédunk is lehetne – hogyan kovácsol az álmaiból egy birodalmat. Ez az új mítosz: a saját erőből felemelkedő ember története.

Ez a fordulat egyébként számomra is nagy áldás. Hiszen sosem a mesterséges, csillámporos sikertörténetek érdekeltek, hanem az igazak. Azok, amelyek mögött verejték, kudarc, újrakezdés és győzelem van. Azok, amelyek az élet valódi dinamikáját mutatják meg, nem csupán egy fényképszerű illúziót.

A modern közönség egyre kevésbé a hamis mítoszokra kíváncsi. Ők már az igaz történeteket akarják. És én pontosan ezeket írom meg.

Olyan sztorikat, amelyekben van tanulság, jók és rosszak, olyan példázatok, amelyek azonosulási felületet nyújtanak.

Nincs új a nap alatt. Az emberek mindig is történeteket kerestek, olyanokat, amelyek az ő életüket tükrözik vissza, vagy éppen kiszakítják őket abból. A görög mitológia sem más, mint egy hatalmas sztorigyűjtemény: szerelmek, viszályok, titkok és cselszövések, amelyek a halhatatlanok világába helyezve ismerősnek tűnnek. Ezt keressük ma is. Olyan történeteket, amelyek segítenek eligazodni, vagy egyszerűen csak elhinni, hogy a világ még mindig érthető. Mindannyian szeretnénk egy kicsit részesei lenni a közös nagy mesének. És egy jó író ezt adja az olvasónak. Egy darabot ebből a világból.

Egy könyv megalkotása bonyolult, de izgalmas folyamat, amelyben a lélek finom rezdülései és a tömegkommunikáció könyörtelen logikája találkozik. Az én feladatom pedig az, hogy ezt a két világot összekössem.

Meghatni, nevettetni, elgondolkodtatni

A 15 másodperces TikTok videók világában, a digitális információ áradatában az emberek figyelme szétforgácsolódik, nem lehet bonyolult érvrendszerekkel megszólítani őket. Az érzelmi kapcsolódás, az azonosulás lehetősége az, amiért egy könyvet nemcsak megvesznek, hanem el is olvasnak. És ha ehhez még hozzáadjuk a szórakoztatás ígéretét, akkor megvan a recept. A jófajta történetmesélés egyfajta modern színház. A könyvekben azonban a színpad a lapok között rejtőzik, és a karakterek szavai a függöny mögül szólnak az olvasóhoz. De a cél ugyanaz: meghatni, megnevettetni, elgondolkodtatni.

Ugye egyetértünk abban, hogy A Pál utcai fiúk egy végtelenül egyszerű történet, amelyben mégis benne van az emberi lét egész értelme? A legnagyobb hősök azok, akiket a legszerencsétlenebbnek gondolnak, mert ők nem pozícióért küzdenek, hanem szívből cselekednek. Ugyanez igaz a Csillagok háborújára is: minden a jó és a rossz küzdelmére épül.

A mítoszok lényege mindig is az egyszerűség volt. A Biblia történetei, Jézus csodái, a görög istenek intrikái, mind fantasztikusan egyszerűek. Egy menyegzőn elfogy a bor, és Jézus csodát tesz. Egy beteg megérint egy köpenyt, és meggyógyul. Ezek az egyszerű történetek nemcsak érthetők, de mély érzelmi töltettel is rendelkeznek. Az emberek nem bonyolult filozófiai traktátusokra vágynak, hanem tükrökre és válaszokra. Hogyan éljünk? Mit tegyünk, ha elveszítünk valamit? Hogyan találjuk meg a boldogságot? Tényleg ennyire egyszerű az egész. Egy-egy könyv lapjain életek peregnek le előttünk, akár egy szélesvásznú film, amelyben egyszerre van jelen a ragyogás és az árnyék.

Az olvasót nem lehet becsapni

A látszat és a valóság

Sokan kérdezik, hogyan lehet még újat mondani az emberekről, amikor úgy tűnik, minden történetet elmeséltek már. De az élet megismételhetetlen, és minden ember egyedi. Nincsenek unalmas életek, csak fel nem fedezett történetek. A kérdés az, képesek vagyunk-e meglátni és megérteni őket?

„*A csúcson hideg van és nagyon fúj a szél*" – tartja a mondás. Aki meghódította a magasságokat, tudja, hogy nem állhat meg. A hegyekben nincs idő pihenni, nincs helye az önelégültségnek. Mindig vannak újabb és újabb csúcsok, amelyeket meg kell mászni, újabb utak, amelyeket fel kell fedezni. Így van ez az írói munkában is: mindig van valami új, valami felfedezetlen, valami, ami arra vár, hogy megörökítsék.

A Sorskerék egyirányú útja

„*Miért nincs két életem?*" – teszi fel a kérdést a dal és annak zseniális énekese, Révész Sándor. Hiszen mindannyian ismerjük az érzést: egyszerre szeretnénk stabilitást és szabadságot, kötöttséget és kalandot. Az élet azonban kegyetlenül egyirányú; minden döntéssel egyetlen irányt választunk, és a többi út örökre lezárul előttünk. Ez a felismerés teszi olyan fájdalmassá és egyben széppé az emberi sorsot. Minden választásban ott van a veszteség és a lehetőség egyszerre. Mióta ebben az „új világban" élünk, a választások sosem látott mértékben meghatározzák életünket.

Mindenki a figyelmünkért verseng – a közösségi oldalak, a televíziós csatornák, a rádiófrekvenciák, de még a politikusok is –, és mi szavazunk; akár a távirányító gombjának megnyomásával, akár a szavazófülkében. Mégis, mindezek közepette egyre jobban vágyunk arra, ami nem megoszt, hanem összeköt minket. Egy könyv talán éppen ezt az egységet képes megteremteni.

Az olvasókat nem lehet becsapni. A népet nem lehet lecserélni, ahogyan a rossz bohócokat sem lehet sokáig a porondon tartani. A nézők hüvelykujja előbb-utóbb lefelé fordul, és az aréna kiürül.

Vágyak, álmok, ideák

Belegondolt az olvasó, vajon miért van az, hogy még a modern eszközök mellett is mindig visszatérünk az írott szavakhoz? Mert a könyvekben ott rejlik az időtlenség ígérete.

Ha jól végzem a munkámat, akkor a könyvek talán arra is képesek, hogy egy kicsit megváltoztassák az olvasók életét a hétköznapok szépségének és küzdelmeinek ábrázolása közben. Az ember már csak ilyen: vágyik arra, hogy a könyvben viszontlássa a saját szenvedéseit is. Minden olvasott mondat egy újabb ajtót nyit meg egy újabb közösségi térhez. Így épül az érzelmi háló, ami végül összeköti a szerzőt és az olvasót. Vágyakról, álmokról és ideákról szól minden sikeres történet. A könyvek, amelyek igazán hatnak az olvasóra, olyanok, mint egy színes, szélesvásznú, kosztümös kalandfilm – életre keltenek szerelmeket, házasságokat, válásokat, és mindazt, amit a mindennapok izgalmas eseményei magukkal hoznak.

Egy igazán jó könyv nemcsak szenzáció, hanem valójában a lélek tükre is. Hiszen van valami szívszorítóan szép abban, amikor egy ember – akár önmagának is – megmutatja a legmélyebb érzéseit és gondolatait.

A pszichológia szerint az empátia alapja az, hogy elfogadjuk: nem mindenki gondolkodik úgy, mint mi. Valaki számára a spenót talán undorító zöld trutyi, másnak viszont a gyerekkor íze. Ha nem értjük meg, miért szereti valaki, sosem leszünk képesek valóban kapcsolódni hozzá. Ez a gondolat a történetmesélés alapja is: megérteni az emberek vágyait és félelmeit, és ezekből a szálakból szőni történeteket. Egy kötet történetének főhőse kiöntheti a lelkét, olyan őszinteséggel, amelyet a mindennapi élet soha nem engedne meg. Talán ezért is ragaszkodunk az írás kicsit "avétos" eszközéhez a digitális világban is.

Pillanatok, amelyekhez ragaszkodunk

Egy árvízi mentésben részt vevő katona mesélte egyszer, hogy amikor egy idős hölgyet kimenekítettek az összedőlni készülő házából, az asszony szinte könyörgött, hogy menjenek vissza még egyszer. Nem az ékszereiért, nem a pénzéért, hanem egy falon függő képért. Ez a pillanat talán sokak számára érthetetlennek tűnik, de abban a képben ott volt az egész élete.

A könyvek ugyanilyen képek. Pillanatokat őriznek meg, történeteket, amelyekhez ragaszkodunk, mert a saját életünket látjuk bennük.

Ugye érti már az olvasó, miért volt ennyi megrendelésem az elmúlt 20 évben és miért is lesz mindig?

A megértés közös nevezője

Eltérő értelmi és érzelmi dimenziók

Kényes témához érkeztünk, amely minden bizonnyal megosztó lesz. Épp ezért kérem az olvasót, hogy soraimat a megértés, ne pedig az ítélkezés szemüvegén keresztül olvassa.

A történeteknek mindenkihez szólniuk kell: az egyetemi tanárhoz éppúgy, mint a háztartásbelihez. A jó történetíró nem nézi le a közönséget, hanem tiszteli és érti őket. Ahogyan Ady megértette Dankó Pistát, úgy kell a szerzőnek is megértenie olvasóit.

Amikor az első könyveimet írtam, tudtam, hogy ismernem kell azt a világot, amelyben az olvasóim élnek. Megpróbáltam megérteni azokat az embereket, akik a könyveimet olvassák. Még a talponállókba is bementem, hogy beszélgessek velük. Kíváncsi voltam, hogyan élnek, mire vágynak, mi az, ami megnevetteti őket, és mi az, ami könnyeket csal a szemükbe? Ha egy könyv sikeres akar lenni, akkor a válaszokat ezekre a kérdésekre kell alapozni. A kevésbé értelmiségi réteg közönsége nem feltétlenül filozofikus magasságokban keresi a válaszokat, hanem a saját, mindennapi életében. Nos, az ő világukba bekopogtatni és ott érdeklődést kelteni, a figyelmüket elnyerni sokkal nagyobb kihívás. Először is, nem lehet hozzájuk lenézően közeledni. Az a világ ugyanolyan tiszteletet érdemel, mint bármely más, sőt, talán még többet. Az ő hétköznapjaik sem feltétlenül unalmasak vagy szürkék, maximum kevesebb az inger körülöttük, de az érzelmek, a humor és a bölcsességek ugyanazok, amelyeket az élet valódi mélységei formálnak.

A kisboltok polcától a szalonokig

Sokáig küldetésként tekintettem arra, hogy megmutassam: nincs olyan, hogy „alacsonyabb" vagy „magasabb" műfaj. Minden műfajban meg lehet találni a mélységet, ha az író valódi tisztelettel közelít hozzá. Nem az számít, hogy ki mennyire tanult vagy képzett, hanem hogy mennyire nyitott a szív és az elme.

Egyszer egy rangos irodalmi díjas íróval találkoztam, aki finoman célozgatott arra, hogy az én munkám talán nem olyan „magas szintű", miközben azt is elismerte, hogy neki egyetlen könyve sem fogyott el ötvenezer példányban. Akkor még bizonytalan voltam, és ez a hozzáállás csak még jobban elbizonytalanított.

Vajon tényleg kevesebb vagyok, mert nem kizárólag az „elitnek" írok? Talán szégyellnem kellene magam, amiért képes vagyok nagy tömegeket megszólítani?

Nyilvánvalóan a legnagyobb eladásokat megért könyveim még a szellemírások közül is olyan emberekhez szólnak, akik nem a művészeti galériák látogatói, hanem a kisboltok törzsvásárlói.

A sikerkönyv titka nem a bonyolult szavakban vagy a fennkölt gondolatokban rejlik. Egy igazán jó könyv képes egyszerre megszólítani a polgári szalonok filozofáló értelmiségét és azokat is, akik a történetekben nem a világmegváltást, hanem önmagukat keresik.

Korábban említettem, hogy valamilyen különös oknál fogva az értelmiségiekhez szóló könyvek és cikkek megírása számomra mindig könnyedebb feladat volt.

Egy idézet, egy jól megválasztott metafora, egy gondolatébresztő bekezdés azonnal célt ér, hiszen az értelmiség úgyis mindig olvasni akarja a sorok között rejlő üzenetet.

Ők azok, akik a legszimplább mondatban is hajlamosak felfedezni egy rejtett metaforát, egy titkos utalást, vagy akár egy társadalomkritikát. Mintha valami íratlan szabály szerint minden írásnak több szinten kellene működnie, egyszerre kiszolgálva a felszínt és az intellektuális mélységeket.

Ez persze nem feltétlenül rossz dolog. Az értelmiségi olvasó nyitott szemmel és éles figyelemmel közelít az íráshoz. Ő nem csupán elolvasni akarja a szavakat, hanem megérteni, megfejteni és saját magára alkalmazni. Az ilyen olvasóval az író szinte cinkosságra lép:

„*Érts meg, olvasd el figyelmesen, és vedd észre, hogy ennél több van itt.*" Ez egy intellektuális játék, ami egyébként az író számára is izgalmas. Talán pont ezért könnyebb nekik írni. Az értelmiség feltételezi, hogy a szöveg többet mond annál, mint ami le van írva. Szereti a rejtvényeket, az intellektuális kihívásokat.

Egy igazán jó könyv nemcsak szórakoztat, hanem hidat is épít. A háztartásbeli és az értelmiség világa között gyakran tátongó szakadékot csak az érzelmek erejével lehet áthidalni.

Az lesz végül sikerkönyv, amelyik képes ezeket a világokat összekötni.

Mi az, ami összeköt?

A legnagyobb ajándék, amit egy könyv adhat, az a felismerés, hogy nem vagyunk egyedül. Hogy a gondjaink, a vágyaink, a reményeink és a félelmeink mind összekötnek bennünket.

Hatodik rész

VÁGÓKÉPEK

Sztorimozaikok

Játsszuk el az életet!

A szabadság gázpedálja

Az ügyeletes díva memoárt szeretett volna, de már az elején kikötötte, hogy nem fog átlagos interjúkon nyilatkozgatni. Azt mondta, *„ha rólam akarsz írni, akkor élj velem.”* És így történt, hogy pár hétre beköltöztem "a hegyre". Egy modern „kastélyba”, amelyet valami furcsa nosztalgia lengett körül.

Már az első este rájöttem, hogy nem lesz egyszerű vele dolgozni. Egy borospohárral a kezében állt az erkélyen, és mintha színpadon lenne, harsányan szavalta:

„Az én életemben nem történetek vannak, hanem jelenetek! Én nem mesélek, én játszom! Érted, ugye? Játszani fogunk.”

A munkamenet nála inkább késő esti szórakozást jelentett, mintsem strukturált interjúkat. Napközben aludt, vagy éppen forgatott, de éjjel életre kelt. Az egyik ilyen éjszakai találkozónk közben, amikor már azt hittem, hogy végre sikerül az élete különböző korszakairól beszélgetnünk, hirtelen felugrott.

– Van egy ötletem! – mondta, és már dobálta is a kabátokat az előszobában.

– *Most hová megyünk?* – kérdeztem értetlenül, de ő csak a slusszkulcsot lengette a kezében, és rám parancsolt:

– Gyere, ezt látnod kell! Addig nem fogsz megismerni, amíg nem látod, hogyan viselkedem, amikor igazán szabad vagyok!

Így kerültem be egy fekete sportkocsiba, ami úgy nézett ki, mintha egy másik bolygóról hozták volna ide. Az utca túloldalán egy másik autó várt, egy barátja, aki mosolyogva üdvözölt.

– Gyorsulunk! – mondta büszkén, mintha ez lenne a világ legtermészetesebb dolga.

– *Az utcán? Éjjel?* – kérdeztem vissza döbbenten. – *Nő létedre miért kell ilyen baromságokat csinálnod?*

Először rám nézett, majd lassan, már-már élvezettel húzta félmosolyra a száját.

– Mert ha férfi lennék, ezt nem kérdeznéd – vágta rá azonnal. – Férfiként elismerően vállon veregetnél, igaz? De tudod, miért csinálom? Mert megtehetem. Mert senki nem mondja meg, hogyan kellene viselkednem. És mert az élet nem szabályokból áll, hanem pillanatokból.

– *Igazad van...* – ismertem el, de ekkor már a saját hangom rekedtebb volt, mint vártam. – *Nem akartam patriarchális lenni. Sosem gondoltam, hogy a nők bármire kevésbé alkalmasak.*

Rám nézett, még mindig azzal a féloldalas vigyorral, de most valami más is volt benne. Valami, ami azt jelezte, hogy pontosan tudja, hova akarok kilyukadni.

– *Igazából fosok.* – kimondtam, mielőtt még elbizonytalanodhattam volna. – *És ezt a nyomorult félelmet próbáltam palástolni ezzel a szerencsétlen kijelentéssel.*

A slusszkulcsot megpörgette az ujjai között, majd elindította a motort.

– Szóval, jössz, vagy most is inkább kívülről figyelsz? – kérdezte kihívóan.

A motor felbőgött, a másik autó sofőrje elvigyorodott, én pedig tudtam, hogy ebből az éjszakából nincs kiszállás.

– Mit gondoltál, hogy majd pont az én memoárom lesz unalmas? Én nem színházi monológokat akarok! Azt akarom, hogy az olvasók érezzék, milyen, amikor élek!

"Na, kitaláltad már, mit írsz ebből?"

Mielőtt még bármit mondhattam volna, kilőttünk. A kerekek felsikítottak az aszfalton, és én egy pillanatra azon kaptam magam, hogy a biztonsági övbe kapaszkodok, miközben a város különböző kerületeinek csendes utcái elmosódnak mellettünk.

– *Ez őrültség!* – kiáltottam, de ő csak kajánul vigyorgott. Mit vigyorgott, gúnyosan röhögött.

– Még, hogy őrültség!? Ez az élet, szépfiú! Az emberek pont ezért fognak emlékezni rám, a határtalan szabadságvágyam miatt. No meg azért, mert ezt képes voltam megélni. Én legalább megélem, nem úgy, mint ők. Minden pillanatban érzem, hogy élek!

Amikor végül leálltunk, és az autó újra csendben pihent, ő elégedetten nézett rám.

– Na, kitaláltad már, hogy mit írsz ebből? Megvan már a fejezet címe?

– *Talán az, hogy az életveszély az ihlet forrása…* – feleltem szárazon, miközben próbáltam visszaszerezni a pulzusomat.

Az együtt töltött hetek alatt nem egyszer éreztem úgy, hogy az írás helyett inkább egy valóságshow epizódjában szerepelek.

Hajnalig tartó bulik, hirtelen kitörések, és ezek az éjszakai száguldások mind egy célt szolgáltak, hogy megértsem, mit jelentett neki élni.

De a legfurcsább az volt, amikor egyszer, a sokadik menet után, elcsendesedett. A kocsiban ülve csak nézte az utcai lámpák fényét, és halkan megszólalt:

– Az a baj, hogy ha leállok, akkor vége. Akkor már nincs semmi. Ezért kell mindig mennem. Értesz?

Nem válaszoltam, csak hümmögtem valamit.

Akkor, abban a pillanatban értettem meg, hogy ez a memoár nem csak egy híres ember története lesz. Ez a memoár egy nő rendhagyó, s egyben formabontó vallomása lesz arról, hogy számára az élet mindig is egy verseny volt. Ám nem másokkal, hanem önmagával.

A könyv végül kereskedelmi siker lett.

Azóta, ha a nevét hallom, mindig eszembe jutnak azok az éjszakák. És az, hogy az ő történetében nem az volt a fontos, amit mondott. Hanem az, amit tett, amikor senki sem figyelt rá.

Az örökölt méltóság

Interjú a temetőben

Aznap más volt minden. A férfi, akivel hónapok óta együtt dolgoztunk a könyvén, megkérdezte, elkísérném-e az édesapjához. Pontosabban annak sírjához.

A találkozóink eddig egy vidéki otthon nyugodt, biztonságos falai között zajlottak, távol a város forgatagától. Akkor és annyit beszélgettünk, amennyit csak akartunk, s ha úgy volt kedvünk, még túrázni is elmentünk, hiszen közben is tudtunk ötletelni, közösen találtuk ki a készülő mű szerkezetét.

Ezúttal azonban ő jött Budapestre. Dolga volt a fővárosban, és ha már így alakult, kiment az édesapjához is a temetőbe. Megkérdezte, elkísérném-e?

– Az a hely nagyon megnyugtató – mondta meggyőzően. – Azt hiszem, ott tudnék neked igazán elmélyülten mesélni.

Ez a kérés annyira szokatlan volt, hogy egy pillanatra nem is tudtam, mit válaszoljak. Egy temető mégsem egy interjúhelyszín, nem egy munkakörnyezet, hanem az emlékezés legszemélyesebb színtere. Amolyan láthatatlan határ a jelen és a múlt között. Ott minden szó máshogy cseng, minden mozdulat jelentőségteljesebb üzenetet hordoz. Egyedül lenni egy sírnál természetes, mással együtt megállni előtte már más szintje az intimitásnak.

Zoltán azonban meggyőzött. Biztosított arról, hogy a Fiumei úti sírkert különleges hely, nem olyan, mint egy átlagos temető, így vele tartottam. Igaza volt. A Kerepesi temető tényleg más. Olyan, mint egy történetekkel teli park.

Az óriási fák árnyékában, a kanyargó ösvények között minden lépésnél egy korszak vagy egy emberi sors nyomai rajzolódnak ki. Itt nincsenek szorosan egymás mellé zsúfolt fejfák, nincsenek kopott, szürke kőlapok egymás hegyén-hátán. Ez egy másik világ.

Amikor megálltunk az apja sírja előtt, nem úgy nézett rá, mint egy rideg márványtáblára, amelybe csupán egy név és néhány dátum van bevésve. Inkább úgy tűnt, mintha egy ajtó előtt állna. Egy olyan ajtó előtt, amely mögött valaki várja. Mintha egy régi, megszokott beszélgetés küszöbére lépett volna, ahol nem kell felkészülni a szavakra, mert azok maguktól jönnek.

Csendesebb lett a hangja, ahogy köszönt, és abban a pillanatban eltűnt minden, ami elválasztotta őket. Csak ők maradtak ketten.

Nem akartam megzavarni a pillanatot, így csendben figyeltem, ahogy beszél hozzá. Nem volt ebben semmi mesterkélt vagy szertartásos. Csak egy férfi, aki az apjával beszélgetett úgy, ahogyan az életben is tette volna. Még csak nem is volt az egészben semmi szomorú.

– Sok mindent megbeszéltünk életünkben – fordult felém. – És még annyi mindent nem.

Elindultunk felfedezni a kertet, miközben a család életében is egyre mélyebbre merültünk. Zoltán mesélt a papáról, arról, milyen ember volt. Az édesapja állítólag már életében is gyakran mondogatta, hogy itt, a fővárosban szeretne végső nyugalmat találni, de a környezetében senki nem értette, hogy miért.

– Talán azért, mert ez a város az egyetlen hely, ahol igazán önmaga lehetett – mondtam. *– Akkor is, amikor messze sodródott tőle.*

Zoltán elmosolyodott, de a tekintete elrévedt, mintha az emlékek között keresne egy régi, ismerős képet.

– Lehet. Vagy csak egyszerűen tudta, hogy itt fogják a legtöbben megtalálni. Nem volt hibátlan ember – folytatta, miközben lehajolt, hogy felvegyen egy apró kavicsot egy másik sírkő mellől. Az ujjai között forgatta, mintha a mozdulat segítene rendszerezni a gondolatait. – Gyakran hozott rossz döntéseket, néha önző volt, máskor pedig makacs. Olyan makacs, hogy az ember már a fejét fogta. És még csak azt sem mondhatom, hogy mindig visszatalált azokhoz, akik számítottak neki. Nem tudom, ennek van-e még egyáltalán jelentősége… Vagyis, hogyne tudnám. Nincs.

Séta a múltban

Ránéztem. Nem volt keserűség a hangjában, inkább valamiféle megértő elfogadás. Egy fiú beszélt az apjáról, de nem az idealizált változatról, akit a sírkövek mögött faragnak szoborrá, hanem arról az emberről, amilyen az valójában volt. Esendően, hibákkal és nagysággal egyszerre.

– Egyszer azt mondta nekem – folytatta Zoltán, miközben elhajította a kavicsot a bokrok közé –, hogy az életben mindent el lehet veszíteni, kivéve a méltóságodat. Az mindig megmarad.

– *Ahogyan a történeteink is* – vágtam rá.

Órák teltek el. Nem éreztem az idő múlását. A szavak lassan hömpölyögtek körülöttünk, mintha valami egészen más dimenzióban léteznénk. És mi is komótosan lépkedtünk. Nem siettünk. Megnéztük a hírességek nyugvóhelyeit, még az ország egykori vezetője, Kádár János sírja mellett is megálltunk.

Volt valami meglepő ebben a helyben: nem nyomasztott, nem zárt be. A legfurcsább pillanat az volt, amikor futókat láttunk. Igen, futókat.

– *Fura, nem?* – kérdeztem megbízómat egy halvány mosollyal.

– Az… – válaszolta elgondolkodva. – Lehet, hogy éppen ők értik a legjobban az életet. Hogy a múlt nem valamiféle mozdulatlan emlék, amit egy sírkőbe zárnak. Hanem velünk együtt él tovább.

Ahogy ezt kimondta, megfogalmazódott bennem, hogy néha a legváratlanabb helyeken kapunk válaszokat olyan kérdésekre, amiket fel sem tettünk.

Vannak beszélgetések, amelyekhez a csend a legjobb díszlet.

Lassan elindultunk a kijárat felé. Zoltán még egyszer az apja sírja felé pillantott. Nem mondott semmit, de a tekintete elárulta, hogy fejben még mindig ott jár, annál a kőbe vésett névnél, annál az örökségnél, amit nem lehet elásni a föld alá.

A futók elmaradtak mögöttünk, a fák árnyékot vetettek az ösvényre, mi pedig újra az élők világába léptünk.

Miután elbúcsúzunk, hazafelé azon gondolkodtam, hogy az ember nem csak arcokat, neveket és gesztusokat örököl.

Hanem méltóságot is.

És az, ha egyszer valódi volt, sosem vész el igazán.

A könyv, ami fontosabb lett, mint a házasság

Világjáró szellemírásaim kezdete

A Messenger-üzenet hajnali négykor érkezett. Az időeltolódás miatt normál esetben ilyenkor már aludnom kellene, de mivel éjjeli bagoly vagyok, pont egy aktuális munka végeztével pakolásztam. Az asztalon jegyzetek, félbehagyott kávé, néhány leírt mondat, amiket másnap még egyszer át akartam olvasni. Ekkor szólalt meg a telefon. A Messenger jellegzetes híváshangja betöltötte a csendet.

Ránéztem a kijelzőre. Éva, New York. Hajnali négy van, baszszus! Nem tudtam eldönteni, hogy azonnal felvegyem-e, vagy hagyjam, hogy írjon inkább.

Eleve nem is ismerem ezt a nőt. Egy közös ismerősünk korábban összekapcsolt minket egy üzenetcsoportban, azzal a könnyed felkiáltással, hogy „beszéljetek, biztosan lesz miről".

A dolog ott is maradt, pár udvarias üzenetváltás történt, semmi több. Éva nem az a típus volt, aki felesleges köröket fut, és én sem szeretem azokat a beszélgetéseket, amik sehova sem vezetnek. Az egész megmaradt egy lebegő lehetőség szintjén, amit vagy kihasználunk, vagy elfelejtünk. A lényeg, hogy természetesen ő is könyvben gondolkodott, és neki kifejezetten egy magyar nyelven író ember kellett. Olyasvalaki, aki pontosan érzi a szavakat, az árnyalatokat, és képes az emlékeit a lehető legvalóságosabb formában papírra vetni.

Nem emlékeztem, hogy az elmúlt hetekben bármilyen új üzenetet váltottunk volna. Aztán valami bizarr kíváncsiság miatt mégis fogadtam a hajnali hívást.

– Láttam, hogy zölden világít a Messengered. És nincsenek véletlenek. Neked pont most kellett ébren maradnod – a hangja olyan határozott volt, mintha nem is adott volna más lehetőséget, csak hogy most beszéljünk.

– *Én meg épp azon gondolkodtam, hogy lebasszalak, amiért nem egy udvarias üzenettel kezdted.* – dobtam vissza a labdát egy fáradt sóhaj kíséretében.

Nevetett. Őszintén. Nem az a típusú ember volt, akit egy ilyen mondat zavarba hoz.

– Nem vagyok szívbajos – jegyezte meg, mintha valami belső nyomás vezérelné, egyetlen lélegzettel kimondta: – Szükségem van rád!

Ez a mondat egy pillanatra megakasztott.

– *Oké… Miben segíthetek?*

– Hogy megírjam a történetem.

– *Mármint, hogy segítsek neked megírni?*

– Nem. Arra, hogy te írd meg.

– *Nem biztos, hogy én vagyok a legmegfelelőbb ember erre a világ másik végén. Nem is ismersz. Nem olvastál tőlem semmit.*

– Nem kell, hogy ismerjelek. Elég, ha érzed a történeteket.

Ezt a mondatot nem tudtam mire vélni. Valahogy túl gyorsan vágott bele, túl nagy vehemenciával, és ez nem volt szokványos.

– *Mi történt, Éva?*

Hallottam, ahogy mély levegőt vesz.

– Megkérte a kezem.

Egy pillanatig nem tudtam, jól hallottam-e.

– *Megkérte? Mármint… te férjhez mész?*

– Igen.

Csend lett.

– *Hányadszor?*

– Ez most nem fontos.

– *Rendben, kezdjük újra! Hát, ez csodálatos hír, Éva! Szívből gratulálok! De hogy jön ehhez egy könyv?*

Sóhajtott.

– Mert ha férjhez megyek, akkor előtte ki kell derítenem, ki is vagyok igazán.

– *Ezt hogy érted?*

– A mester azt mondta, ha nem írom ki magamból a múltamat, ha nem zárok le mindent, akkor ez a házasság is tönkremegy.

Egy pillanatig próbáltam feldolgozni a mondatot.

– *Tehát a spirituális vezetőd szerint addig nem állhatsz oltár elé, amíg le nem írod az életed?*

– Pontosan.

Kopogás hallatszott a vonal túlsó végén. Az ujjaival verte az asztalt. Azóta már tudom, hogy mindig ezt teszi, ha feszült.

– Mi van, ha tényleg igaza van? Ha az összes elcseszett kapcsolatom azért nem működött, mert még mindig ott cipeltem magammal az összes hibát, az összes feldolgozatlan szart?

Nem tudtam eldönteni, hogy tényleg ennyire hitt ebben, vagy csak kapaszkodót keresett. De Éva nem az a nő volt, akinek lehetett azt mondani, hogy üljön le, és gondolja át még egyszer.

– *Azt szeretnéd, hogy írásban tedd le a múltad?*

– Igen.

– *És azt is, hogy valóban én írjam meg?*

– Nem helyettem. Velem.

Hallottam, hogy mély levegőt vesz.

– *Ez most kell. Azonnal.*

– Ha nem írom meg most, akkor lehet, hogy soha nem fogom megérteni, hogy az a lány, aki eljött Magyarországról, ugyanaz-e, mint aki most az oltár elé áll. Dobj félre mindent és gyere át hozzám New Yorkba!

– *„Át…" Jó vicc. Átugrom hozzád úgy hétezer kilométerre.*

– Kit érdekel a pénz? Fizetem az utat, a szállásodat, mindent. És még a gázsidat is, persze. Ez nekem most fontos. Nagyon-nagyon fontos.

Két hét múlva ott ültem vele egy brooklyni kávézóban. Egy régi bőrkötéses noteszt forgatott a kezében. A lapjai megsárgultak az időtől, az oldalak szélén néhol kávéfoltok. Az élete itt volt benne.

– Ezt nézd! – lapozott bele, és megállt az első bejegyzésnél. Az ujjával végighúzta a sárgás papíron a sort, majd halkan olvasni kezdte:

– 1977. január 12. – Megérkeztem New Yorkba. Esik a hó. És fogalmam sincs, mihez kezdek.

Felnézett rám, aztán elmosolyodott.

– Már tudom, mihez kezdek. Megíratom a történetem. És aztán… lezárom.

A kávé kihűlt az asztalon, az utcán emberek siettek, a világ ment tovább.

De Éva végre megállt. És most először nem rohant tovább.

A könyv elkészült. A régi napló új életre kelt, a múlt megkapta a maga történetét, és Éva végre azt hitte, hogy leteheti mindazt, ami eddig kísértette.

A házasságot megtartani azonban sokkal nehezebb volt, mint egy történetet elmesélni.

Bár Éva azt hitte, hogy a múlt leírásával valóban lezárhatja azt, valójában rá kellett jönnie, hogy a szavak nem törölnek el mindent, csak érthetőbbé teszik. A kapcsolat, amelyre egy új élet alapját akarta építeni, végül nem bírta el a bizonytalanságot, a kérdéseket, és talán azt sem, hogy Éva végre valóban megértette önmagát. A házasság idővel véget ért.

És a guru? Ő, aki egykor azt tanácsolta Évának, hogy zárja le a múltját, végül saját múltjának csapdájába esett. Csalás miatt börtönbe került. Az, aki másoknak utat mutatott, maga is eltévedt. Éva azonban ekkorra már nem kereste benne a válaszokat.

Mert végül nem a guru, nem az esküvő és nem az ígéretek hozták el a feloldozást. Hanem az, hogy végre kimondta, mi történt vele. És talán először az életében, már nem rohant tovább.

Az elveszett otthonok nyomában

Éva egyébként egyetlen bőrönddel ment el. Ahogyan sokan mások. Azt mondta, csak néhány hónapra. Ahogyan sokan mások. Aztán az évek múltak, és a „néhány hónap" egy másik élet lett. Egy új nyelv, új város, új utcák, ahol először még idegennek érezte magát, aztán lassan megszokta. De bárhogy is próbálkozott, soha nem tudta úgy ejteni a szavakat, mint azok, akik már ott születtek. Az akcentusa mindig elárulta, hogy máshonnan jött. És az a hely, ahonnan jött, egyre távolibb lett, mintha már nem is létezne igazán, csak emlékfoszlányokban, egy régi konyha illatában, egy gyerekkori nyár forróságában vagy egy elfeledett dal dallamában.

Az évek során megtanulta, hogyan kell boldogulni ott, ahol senki sem várt rá, ahol a túlélés nemcsak leleményességet, hanem erőt is követelt. Szerelmek, házasságok, kiégés, álmok, vágyak, világmegváltó tervek, céltalanság, sodródás és megkapaszkodás.

Egy idegen országban az ember nem pusztán élni kezd újra, hanem küzdeni is. Mindenhol bebizonyítani kell, hogy ő is ér annyit.

Az elmúlt években egyre többen találtak rám a világ különböző pontjairól, olyan magyarok, akik évtizedekkel ezelőtt a hazájukat hátrahagyva vágtak neki az ismeretlennek. Ők kifejezetten ragaszkodtak ahhoz, hogy magyar ajkú író vesse papírra a történeteiket.

A közös bennünk, hogy egyikük sem akart híres lenni. Nem a könyvesboltok polcaira vágytak, hanem arra, hogy az ő történetük megmaradjon. Szerették volna átadni azt, amit talán sosem mondtak ki, vagy amit csak a papíron tudtak igazán őszintén kifejezni.

Persze ők is úgy gondolták, hogy a kivándorlás egy új esély, egy kaland. De azok, akik valóban megtették ezt az utat, tudják, hogy az elengedés fájdalma néha nagyobb, mint az újrakezdés izgalma. Egy olyan döntés, ami kettészakítja az ember életét: egy része mindig ott marad, ahol felnőtt, a másik pedig ott próbál gyökeret verni, ahol senki sem ismeri.

Aztán jönnek az évek, amikor az emlékek egyre sürgetőbben kérik, hogy valaki meghallgassa őket. Hogy ne csak mesék legyenek egy vasárnapi ebédnél, amikor hazalátogat. Hogy ne csak néhány elkapott szó legyen egy telefonhívásban. Egy könyv. Ez az, ami megőriz mindent.

Mert az évek, amelyeket más országban töltött, a döntések, amelyeket ott hozott meg, a harcok, amelyeket megvívott, ezek nem veszhetnek el. Nem tűnhetnek el azzal, hogy ő maga már nem ugyanaz az ember, aki egykor elindult.

Akik külföldön kezdtek új életet, gyakran éreznek egyfajta kettős létezést. A lelkük egyik fele itt, a másik ott maradt. Egy könyv azonban képes összekötni ezt a két világot. Egy könyv megmutatja azokat az utakat, amelyeken senki más nem járt, azokat az érzéseket, amelyeket csak azok érthetnek, akik maguk is megtapasztalták, milyen újra felépíteni önmagukat.

Voltak, akik azért kerestek meg, mert úgy érezték, eljött az idő, hogy elmondják a történetüket azoknak, akik egykor fontosak voltak számukra, de akikkel az évek elválasztották őket. Voltak, akik a gyerekeiknek akarták megőrizni azt, amit ők maguk már csak emlékfoszlányokban hordoznak: hogy honnan jöttek, milyen volt az otthon, amit egy nap elhagytak, és milyen volt az út, amit végig kellett járniuk.

Mert egy élet, amelynek minden pillanata a túlélésről és az újrakezdésről szól, nem veszhet el, nem merülhet feledésbe.

Azok, akik elhagyták az országot, hogy egy másikban próbáljanak szerencsét, már nem ugyanazok az emberek, akik egykor elindultak. De a történetük ott van velük minden egyes nap. És ha egyszer könyvvé formálják, akkor az örökre velük marad. Mint egy biztonságot nyújtó otthon, amely nem egy földrajzi helyhez kötött, hanem egy életúthoz. Egy olyan helyhez, ahol minden szó ismerős, ahol minden mondat egy darabka abból, amit valaha hátrahagytak. És ha az ember már nem találja a helyét se itt, se ott, a lapok között mindig ott lesz egy darabka belőle.

Az élet újrahangolt fejezetei

A felolvasás ereje

Vili ragaszkodott ahhoz, hogy ő is ott legyen a hangoskönyv felvételénél. Hónapokig dolgoztunk a memoárján. Végre az utolsó mondatra is pont került, jöhetett a felolvasás.

Egy hangstúdióban ültünk. Mindkettőnk előtt ott volt a nyomtatott szöveg, de most nem olvasta, csak hallgatta. A nagy üvegablakkal szemben ült, a technikus mellett. Engem figyelt, hogyan hangsúlyozok. De lehet, hogy csak arra csodálkozott rá, ahogy a szavai megteltek energiával.

A felolvasás közben egy ponton, amikor épp élete egyik legnehezebb időszakáról volt szó, valami megváltozott az arcán. Eddig csak gépiesen bólogatott, figyelt, de ott, abban a pillanatban lehunyta a szemét. Az ujjaival lassan végigsimított a homlokán, miközben a hangom tovább szólt:

"Elvesztettem önmagam abban az időben. Mindenki azt hitte, erős vagyok, de én pontosan tudtam, hogy valójában csak sodródom. A döntéseimet nem én hoztam, hanem a félelem."

Ekkor hirtelen felállt, integetett, hogy jöjjek ki a süketszobából, ahol a mikrofon volt. Gyakorlatilag az egész felvételt leállította.

– Álljunk meg egy pillanatra! – mondta zavartan.

A hangja remegett, pedig ő az a típus volt, akinek soha nem remeg meg a hangja.

– Ez... ez így teljesen más.

– *Hogyan más?* – kérdeztem vissza.

– Ezeket tényleg én mondtam? – hitetlenkedett.

Talán nem is hitetlenkedő volt, inkább döbbent, miközben a tekintete megváltozott.

– *Igen* – feleltem. – *Ezek a te szavaid. Pontosan így mesélted el ezt a történetet.*

Lassan hátradőlt. Mintha az imént hallott mondatok hirtelen új értelmet nyertek volna számára.

– Amikor beszélgettünk, nem éreztem ennyire erősnek – bökte ki végül. – Most viszont... mintha az arcomba vágnák.

Csend lett.

Ez a csend azonban nem az a fajta volt, ami feszengővé teszi a helyiséget. Inkább olyan, ami teret ad annak, hogy valami igazán fontos megszülethessen.

Aztán halkan, már inkább magának, mint nekem, hozzátette:

– Most értem meg igazán, mit éltem át akkor.

Vili elhallgatott.

Csak ült, lehunyt szemmel, az arca ellágyult, mintha a saját múltjának súlya végre igazán elérte volna. Az eddig kimondott szavak ott vibráltak a levegőben, nem volt szükség több magyarázatra.

A stúdió csendjében minden rezdülés jelentőséget nyert. A technikus sem mozdult, csak figyelt, mintha pontosan tudta volna, hogy egy olyan pillanatnak a tanúja, ami túlmutat a mikrofonon, a papíron, sőt, még a könyvön is.

Vili végül mély levegőt vett, aztán egy fáradt, de felszabadult mosoly jelent meg az arcán.

– Brutál jó, hogy kitaláltad ezt a hangoskönyvet.

– *A szöveg él. Nem csak a papíron* – válaszoltam végül. – *Amikor hallod, másképp hat rád. Átformál, visszavisz oda, ahol a történet született.*

– Akkor csináljuk végig – mondta, és visszaült a helyére. – Most már kíváncsi vagyok, mi lesz a következő fejezetben.

Ettől fogva egy szóval sem instruált többé, pedig korábban nagyon szeretett mindenbe belekotnyeleskedni. Nem sürgetett, nem sietett sehova. Csak ült, hallgatta a saját történetét, és hagyta, hogy végre elérje.

Ahogy újra helyet foglaltam a mikrofon előtt, már tudtam, hogy ez több lesz egy hangoskönyvnél. Ez az a pillanat volt az, amikor a történet igazán életre kelt.

A technikus intett, majd megnyomta a gombot.

A felvétel folytatódott.

Hetedik rész

TÖBB MINT SZELLEMÍRÁS

Életre keltett könyvek

A hangoskönyv, mint mankó az alkotói folyamatban

Míg más árnyékíróknál *(„szerkesztőknél")* egy kézirat elkészülte után véget ér az alkotói folyamat, nálam éppen akkor kezdődik el egy másik dimenzió. A betűk életre kelnek, hanggá válnak, rezgésekké, amelyek mélyebben érnek az olvasókhoz, mint amire egy nyomtatott oldal valaha képes lenne.

A szavak ereje akkor teljes, ha kimondva is ugyanolyan elementáris erővel hatnak, mint leírva. Egy mondat papíron tökéletesnek tűnhet, de a valódi próba csak akkor következik, amikor a mondatok elhagyják a lapokat. Mert egy mondat, amely csak papíron működik, még nem feltétlenül él. A szavak igazi ereje akkor mutatkozik meg, ha kimondva is ugyanazzal a súllyal csapódnak be. Ha a hang megtartja azt az energiát, azt az érzelmi mélységet, amit az írásban hordozott.

A kimondott szó nem tűri a mesterkéltséget. Nem lehet elbújni mögötte, nem lehet szerkeszteni, visszalapozni, újra fogalmazni. Ha egy mondat valóban erős, akkor hangosan is megállja a helyét és nem veszít a ritmusából, a drámaiságából. Akkor az, aki hallja, ugyanazt érzi, mint aki olvasta. Ezért kell minden szöveget hallani is.

Ez az igazi „checkpoint"

Magyarországon egyedülálló módon már évekkel ezelőtt bevezettem, hogy a megrendelőim számára minden egyes kézirathoz automatikusan hangoskönyvet készítek. Ezen a területen azóta sem akadt követőm. A legtöbb szellemíró megírja a könyvet, és átad egy fájlt.

Én viszont nem csak a szavakat adom, hanem az élményt is.

És egy létfontosságú visszacsatolási pontot, mely lehetővé teszi, hogy a megrendelő ne csak olvassa, hanem hallja is a saját történetét. Egy eszközt, amely segít kívülről látni a szöveget, és olyan finomságokat, ritmusokat, érzelmi mélységeket észrevenni, amelyeken a puszta olvasás során könnyű lenne átsiklani.

A kézirat ellenőrzésében az alkotói folyamat során ez ma már elengedhetetlen. Gondoljunk csak bele: az adott megrendelő, aki életében először vesz részt egy könyvkészítési folyamatban, mennyire bizonytalan terepre lép. Egy teljesen új világ nyílik meg előtte, amelynek szabályait még nem ismeri, ahol a saját gondolatai először öltenek kézzelfogható formát. A hangoskönyv ebben a helyzetben biztos kapaszkodó, egy iránytű, amely segít neki kívülről hallani és megérteni a saját történetét, mielőtt azt nyomdába adnánk. Egy olyan alkotói támasz, amely megmutatja, hogy a szavak valóban úgy hatnak-e, ahogyan elképzelte, és ami lehetőséget ad arra, hogy még az utolsó simítások előtt felismerje a szöveg valódi erejét.

Ebben a nagy rohanásban, amiben élünk, egy autóban, tömegközlekedésen, edzés során, sport közben vagy épp a konyhában főzés mellett is lejátszható hanganyag, amelyen a könyv kézirata hallható, a leghatékonyabb ellenőrzési mód. Ilyenkor az ember képes kívülről, „külső füllel" hallgatni a saját sztorijait és talán józanabbul ítél. Hihetetlenül megkönnyíti és egyben le is rövidíti a kéziratok elkészülte körüli huzavona idejét.

Nekem óriási segítség, mert a már korábban említett, kádban történő olvasgatás mellett ez a másik biztos „checkpoint", ahol ellenőrizhetem az eddigi eredményeket.

Pont azért, hogy tiszta fejjel csodálkozzak rá a kézirat minőségére. Így sokkal jobban kiszűrhetők a ritmustörések, a felesleges mondatok.

A könyvek ebben az új, modern világban már nem csak arra valók, hogy leírják őket. Hanem arra is, hogy hallhatók legyenek.

Egy hangoskönyv személyesebb. Egy hangoskönyv élettelibb. Egy hangoskönyvet tényleg bárhol lehet hallgatni és nem rabolja a drága időt.

Lényegében ez az egyik legnagyobb hozzáadott érték, amit az ügyfeleimnek adhatok. Profi stúdióban, CD-minőség felvett anyagokkal dolgozom. A kéziratokat magam olvasom fel.

Amikor az egyik megrendelőm először meghallotta a saját könyvét, könnyek szöktek a szemébe.

„*Mintha a történetem egy film lenne*" – mondta boldogan.

Hangoskönyv nélkül ma már elképzelhetetlen számomra egy történet, hiszen a mondatok mögött ott a lélegzet, a ritmus, az érzelem.

És amikor a megrendelő végre meghallja azt, amit leírtunk, az mindig egy új szintre emeli az élményt. Ilyenkor más szemszögből látja /hallja azt, amit közösen alkottunk. Akkor döbben rá, mennyi mindent lehet még finomítani rajta.

Amikor a szerző meghallgatja a hangoskönyvét, az olyan, mintha újra olvasná a kéziratot. De most már nem úgy, ahogyan le lett írva, hanem úgy, ahogy az olvasó érzi.

Ez az a lélektani pont, amikor a szöveg igazán tökéletessé válhat. Mert ha valamit olvasol, az még mindig csak a saját fejedben létezik. De ha hallod, akkor már a világ része lett. Így derül ki, hogy működik-e igazán.

Az értéknövelő elem – a hangoskönyv, mint stratégiai előny

A hangoskönyv nemcsak egy ellenőrzési eszköz, hanem egy olyan értéknövelő elem, amely a mai világban már elengedhetetlen. Hiszen egy könyv akkor éri el igazán az embereket, ha ott van velük a mindennapokban, ha alkalmazkodik az élet ritmusához. És ma már nem mindenki engedheti meg magának azt a luxust, hogy esténként egy csésze tea mellett órákig merüljön el egy kötetben.

A podcastok és a hangoskönyvek korszakát éljük. Az emberek futás közben, vezetés alatt, munkába menet vagy házimunka közben is történetekre vágynak. Ma már a figyelemért versenyezni kell, és az győz, aki alkalmazkodni tud az új szokásokhoz. Egy könyv csupán egy lehetőség az olvasásra, de ha hangoskönyvként is elérhető, akkor ott van a hallgató zsebében, a fülében, a napja legkülönbözőbb pillanataiban.

A megrendelő számára ez nemcsak egy különleges szolgáltatás, hanem egy stratégiai előny is. Egy hangoskönyvvel a története sokkal több emberhez juthat el, olyanokhoz is, akik soha nem ültek volna le elolvasni egy nyomtatott kötetet. És így nemcsak az üzenete, hanem a hangulat, az érzelmi mélység is pontosan úgy jut el az emberekhez, ahogyan azt eredetileg elképzelte.

Egy jól felolvasott könyv nem csupán egy kiegészítő verzió. Egy hangoskönyv ma már ugyanolyan jelentőségű médium, mint maga a nyomtatott mű. Aki ezt felismeri, az nemcsak egy könyvet alkot, hanem egy teljes élményt ad az olvasóinak – vagy inkább a hallgatóinak.

Mert ma már a szó nemcsak a papíron él, hanem ott vibrál a fülhallgatókban, az autók hangszóróiban, az emberek mindennapjaiban. És ha egy történet valóban hatni akar, akkor ott kell lennie, ahol az emberek vannak.

Természetesen ez a könyv is elkészült hangos formában. Mert egy történet nemcsak olvasva, hanem hallgatva is él. Ha szeretné meghallgatni a teljes művet, egyszerűen olvassa be telefonjával a QR-kódot, és máris élvezheti a könyv hangoskönyv-változatát – bárhol, bármikor.

Amikor a könyv már írás közben formát ölt

A betördelt oldalak ereje

A megrendelőim számára hatalmas előnyt jelent, hogy már az írás közben is könyvként láthatják a készülő szöveget. Nem egy tömör Word-dokumentumot kell olvasniuk, nem egy végtelenbe nyúló szövegtömböt kell átböngészniük, hanem egy olyan formázott, szerkesztett kéziratot, amelynek minden oldala pontosan úgy néz ki, ahogyan majd a nyomtatott könyvben fog. Ez azért fontos, mert a legtöbb szerzőnek nehéz kívülről látni a saját művét. Amikor az ember elmerül a saját szövegében, könnyen elveszíti az objektivitását. Egy gondolat, ami írás közben logikusnak tűnik, teljesen másképp hathat, amikor tördelve, vizuálisan rendezett formában olvassuk. Egy hosszú bekezdés könnyen zsúfoltnak tűnhet egy könyvoldalon, egy mondat hirtelen túl erősnek vagy épp elveszettnek hathat attól függően, hogyan tagolódik az oldalon belül.

Éppen ezért a nálam készült kéziratok már a kezdetektől úgy vannak tördelve, hogy a megrendelő ne csak a szöveget lássa, hanem annak végleges formáját is érzékelje. Ez nem csupán esztétikai kérdés, hanem egy rendkívül hasznos ellenőrzési lehetőség. Segít jobban megérteni a szöveg dinamikáját, kiemeli azokat a részeket, ahol a ritmus megbicsaklik, és már az alkotási folyamat közben egy valódi könyvélményt ad.

A hangoskönyv mellett ez egy másik olyan plusz, amit a szerzők mindig nagyra értékelnek. Mert egy történet nem csupán olvasva kel életre, hanem akkor is, amikor formát ölt, és egy kéziratból könyvvé válik.

Én magam is ezért tanultam meg tördelni. Nem kényszerből, hanem mert az írás számomra mindig is több volt, mint puszta szövegalkotás.

Egy mondat nem önmagában létezik, egy könyvoldalon él.

Ha rajtam múlna, minden írónak kötelezővé tenném, hogy legalább alapszinten megismerkedjen a tördelés művészetével. Mert egy szöveg igazi hatása nemcsak a szavakban, hanem azok elhelyezkedésében, a vizuális egyensúlyban és az olvashatóságban is rejlik.

A világ fejlődik. Az emberek nem végtelen, összefüggő szövegblokkokat akarnak olvasni, hanem olyan könyveket, amelyek könnyen befogadhatók, vizuálisan is harmonikusak. Éppen ezért egy szerzőnek nem elég jól írnia, látnia is kell, hogyan formálódik a műve egy valódi könyvben.

Nálam erre is van lehetőség. És aki egyszer így látja a saját szövegét, az soha többé nem akar máshogyan dolgozni.

A komplexitás előnye

Természetesen szívesen dolgozom a megrendelő által biztosított tördelőkkel, grafikusokkal, szerkesztőkkel is, hiszen minden alkotói folyamatnak megvan a maga dinamikája, és ha valaki már egy összeszokott csapattal dolgozik, akkor a közös munka gördülékenyen illeszkedhet ebbe a rendszerbe.

Arról nem beszélve, hogy a nem klasszikusnak számító könyveket extra kérésekkel nem is tördelném be – az a szakemberek dolga.

Mert azt mondjuk ki őszintén: természetesen a tördelés és a borító elkészítésének művészete is mind-mind külön szakma.

Ám azon a szinten, ahogyan például ez a könyv is elkészült és kiadásra került – amelyet most kezében tart az olvasó –, gond nélkül biztosítom azt a minőséget, amely professzionális megjelenést garantál.

Az évek során minden egyes lépést megtanultam, hogy egyetlen pillanatig se kelljen másokra várnom, ne legyek kiszolgáltatva tördelőknek, művészeti vezetőknek, grafikusoknak, kiadói kapcsolattartóknak. Ha kell, az első mondattól az utolsó nyomtatott lapig végig tudok vinni egy könyvet.

De ennél is fontosabb valami: egészben látom a folyamatot. Nem részekben, nem különálló fázisokban, hanem teljes, egybefüggő rendszerként. Tudom, hogy egy könyv nem önmagában álló szöveg, hanem egy forma, amelynek minden eleme összefügg egymással. Egy mondat hangulata visszaköszönhet a borítón. Egy történet ritmusa a tördelésen is múlik. Egy karakter mélységét az is meghatározza, hogy milyen tipográfiával jelenik meg a neve a címoldalon. Minden mindennel összefügg. Ezért ha valaki úgy dönt, hogy nálam egy kézben tartja a teljes alkotói folyamatot, az nemcsak egy praktikus döntés, hanem egy tudatos választás is. Egy olyan szemlélet mellett teszi le a voksát, amely nem szétbontja a könyvkészítést, hanem egyetlen organikus egészként kezeli. Ez az igazi komplexitás: amikor minden elem összeáll egy teljes művé.

Az utolsó szó joga

Az írás végső csatája

A diktafon kattant, a beszélgetésnek vége lett, de a valódi munka csak akkor kezdődött. Az interjú alatt minden gördülékeny volt. A megbízóm – nevezzük Ákosnak – mesélt, nevetett, olykor elérzékenyült. Ahogy az emberek általában teszik, amikor végre valaki igazán odafigyel rájuk. Akkor úgy tűnt, minden a helyén van.

Aztán elkészült az első kézirat.

„Hú, ez azért elég erős" – írta vissza az e-mailben.

Tipikus – gondoltam magamban mosolyogva. Évek alatt hozzászoktam ehhez. Amikor valaki először látja viszont a saját történetét írásban, az mindig más.

A szavak, amelyeket könnyedén kimondott egy beszélgetésben, papíron sokkal súlyosabbnak tűnnek. A humor, amely élőben önironikus volt, leírva esetleg túl karcosnak érződik. Az elfojtott érzelmek, amelyek a diktafon előtt kiszabadultak, hirtelen túl nyersnek hatnak.

Ezek az első reakciók.

A második pedig az, hogy jönnek a javítások.

„Ezt a részt talán mégsem kéne beletenni."

„Ezt a mondatot finomítsuk."

„Lehet, hogy ezt inkább hagyjuk ki?"

A megbízó szabad kezet ad, amíg nem látja viszont a történetét fekete-fehéren. Onnantól viszont az író és az ügyfél között egy láthatatlan kötélhúzás kezdődik. Ki mennyit enged? Hol a határ az igazság és a komfortérzet között?

„Figyelj, Ákos – írtam vissza –, ez a könyv rólad szól. Nem az én akaratom érvényesül, hanem az, amit te képviselsz. De egy dolgot ne felejts el: amikor meséltél nekem, amikor teljesen őszinte voltál, akkor úgy érezted, ezek a dolgok fontosak. Akkor még nem akartad kivágni őket. Most viszont, hogy le vannak írva, megrémítenek."

Nem válaszolt rögtön. Pár nap múlva jött a reakció.

„*Értem, amit mondasz. De akkor is. Néhány dolgot talán nem kellene.*"

Ezt is ismertem már. Tudtam, hogy ilyenkor kell megtalálni a kompromisszumot.

„Nézzük meg együtt. Menjünk végig rajta. De ne úgy, hogy mit hagyjunk ki, hanem hogy mitől lesz még igazibb."

Lassan, lépésről lépésre haladtunk. Volt, amit finomítottunk. Volt, amit kivettünk. De volt, amit végül meghagytunk, és azok lettek a legjobb részek.

A végén Ákos elismerően bólintott.

„*Most már olyan, amilyennek szerettem volna. Köszönöm, hogy nem hagytad, hogy mindent kivágjak.*"

Elmosolyodtam.

„Ez a dolgom."

És tényleg. Egy szellemíró nemcsak ír, hanem kísér is. A megbízót végigvezeti a saját történetén, segít neki meglátni azt, amit talán eddig ő maga sem mert igazán. És a végén az utolsó szó mindig az övé. De az én feladatom az, hogy eljussunk odáig.

Az egyeztetés a szellemírói munka egy roppant izgalmas, olykor kifejezetten vérpezsdítő szakasza. Amikor elkezdődik az a finom, ám sokszor kíméletlen szkander, amit szerkesztésnek hívunk.

Türelemben, elfogadásban és empátiában nincs hiány

Az álomügyfél persze nem problémázik. Elolvassa a kéziratot, és lelkesen ír vissza: „*Ez fantasztikus! Minden sor stimmel!*" Hálás, hogy valaki képes volt új megvilágításba helyezni az életét, és örül, hogy a története így kerek. Nekik mindig külön öröm dolgozni. Csakhogy ilyen ügyfélből van a legkevesebb.

A valóság ennél árnyaltabb. A leggyakrabban olyan ügyfelekkel találkozom, akiknek a lelkesedése és maximalizmusa sokszor próbára teszi a türelmemet.

Ők azok, akik órákig, napokig csiszolgatnának egyetlen bekezdést. Akik képesek egy oldalon belül ötször is megváltoztatni egy mondatot, aztán a végén mégis visszatérni az eredeti verzióhoz. Akik szeretnek „ráérezni" a könyvükre, és közben elbizonytalanodnak, visszalépnek, majd újra előre rohannak. Az ilyen típusú ügyfelekkel is lehet – és kell is – együtt dolgozni, de meg kellett tanulnom, hogyan állítsak fel egy határt, amely mindkettőnk számára egészséges és előrevivő.

Persze, hogy vannak nagy viták. Persze, hogy akadnak összeveszések. Ám egyik sem tart tovább egy egészségesebb kávészünetnél. (Ami néha egy hétig is elhúzódhat, de talán két ilyen eset történt az elmúlt húsz esztendőben. Tízévente egy belefér.)

Egyébként türelemben, elfogadásban és alkalmazkodóképességben nálam nincs hiány. A diplomáciai érzékem, a harmóniára való képességem, az empátiám és a problémamegoldó készségem messze földön híres. Tudom, hogyan kell valakit visszahozni egy pillanatnyi elbizonytalanodásból, hogyan kell úgy irányítani egy beszélgetést, hogy az végül eredményre vezessen.

És miként lehet finoman egyértelművé tenni, hogy a könyv nem akkor lesz tökéletes, ha vég nélkül csiszolgatjuk, hanem akkor, ha végül kész lesz.

A betonbiztos, kidolgozott módszer

Az évek során kidolgoztam egy precíz munkatervet. Lépésről lépésre haladunk. Először csak egy részletet írunk meg, aztán egyeztetünk, finomhangolunk, amíg beáll a stílus, a dinamika, az atmoszféra. Így mire eljutunk a teljes könyvig, már nem ér senkit meglepetés. A végére minden a helyére kerül, és senkinek sem kell pánikszerűen újra íratnia a kéziratot.

Mert ha valamit megtanultam, az az, hogy a szöveg akkor jó, ha egyszerre szolgálja az ügyfelet és az olvasót. Az előbbit úgy, hogy felismeri magát a történetben, az utóbbit pedig úgy, hogy olvasás közben belefeledkezik.

És amikor a végén azt mondják:

„Pontosan ezt akartam elmondani, de magamtól sosem tudtam volna így megfogalmazni”, akkor tudom, hogy érdemes volt minden szerkesztési csatát megvívni.

De ki fogja ezt kiadni?

Kiadóval vagy anélkül?

A könyvkiadás hallatán sokan még mindig misztikus folyamatra gondolnak. Egy bonyolult, elérhetetlen, csak kiváltságosok számára nyitva álló világra. Pedig ez ma már nem igaz. Egy könyv kiadása semmivel sem bonyolultabb, mint mondjuk egy egyedi bútort készíttetni.

Az asztaloshoz hasonlóan a szellemíró is felméri az igényeket, méreget, tervez, dolgozik, majd leszállítja az elkészült művet.

A kérdés csupán az: mit kezdünk vele?

Vannak, akiknek a könyv kiadása egyéni presztízskérdés. Egy saját kötet nem csupán olvasmány, hanem névjegy, promóciós eszköz, egyfajta státuszszimbólum. Az üzleti világban, a szakmai körökben vagy akár egy személyes márka építésében is olyan súlya lehet, amit semmilyen más marketingeszköz nem tud pótolni. A könyv az, amit az emberek nem dobnak ki.

A közösségi média világában egy saját kötet a követőbázissal rendelkező személyek számára még bevételi forrást is jelenthet. De akik nem a pénzért csinálják, azoknak is egyértelmű a haszna: ez az egyik legmaradandóbb dolog, amit magunk után hagyhatunk.

Mert mi marad meg az ember után? Egy sírkő? Egy név egy márványtáblán?

Egyszer egy híres sportoló gyermeke azt mondta nekem: ő a sírkőre szánt pénzt inkább könyvre költi, mert egy kötet sokkal méltóbb emléket állít az édesapjának. A sportegyesület, ahol éveken át sztárként ünnepelték, már nem emlékezett meg róla.

De a fia igen. Egy könyvben. Egy könyv, amit az unokák is fellapozhatnak. Egy könyv, amely megőrzi a szavakat, az érzéseket, az örömöket és a kudarcokat.

Egy könyv, ami túlél minket.

Mégis mire és miért spórol?

A könyvkiadás nem olcsó. Különösen, ha valaki szellemíróval dolgozik. De gondoljunk bele: mennyi pénzt pazaroltunk már el értelmetlen dolgokra? Mennyi olyasmire, ami másnapra elvesztette az értékét? Egy kötet viszont maradandó. Egy könyv emlék, örökség, üzenet a jövőnek.

A legfontosabb kérdés mégis az: ki adja ki a könyvet?

A válasz egyszerű: önmaga. Nem kell hozzá kiadó, sem bonyolult eljárás. Egy vállalkozás keretében néhány adminisztratív lépéssel bárki elindíthatja a folyamatot. A könyvkiadás világa ma már nem csak a nagy kiadók kiváltsága.

Elmúltak azok az idők, amikor csak a szerkesztőségek szigorú kapuin át lehetett bejutni a terjesztési rendszerbe. Ma már tényleg bárki kiadhat saját maga egy könyvet és még be is kerülhet vele könyvesboltokba. *(Bár utóbbinak véleményem szerint az online webshopok időszakában már végképp semmi értelme, mert csak a pénzt viszik. A webshopok pedig még hozhatnak is.)* Ez egyedülálló esély arra, hogy valaki maradandót alkosson.

Sokan félnek a „kiadás" szótól, mintha valami bonyolult, misztikus dologról lenne szó. Nem az. Végtelenül egyszerű az egész.

Ám korántsem szeretném, ha ez a fejezet úgy hangzana, mintha a kiadók ellen beszélnék.

Sok sikert a kiadókhoz való bekerüléshez!

A kiadók továbbra is fontos szereplői a könyvpiacnak, és rengeteg szerzőnek adnak lehetőséget arra, hogy a művük szélesebb közönséghez eljusson. Egy jól működő kiadó rengeteg terhet levesz az író válláról: foglalkozik a szerkesztéssel, a tördeléssel, a borítótervezéssel, a nyomdai előkészítéssel és a terjesztéssel is.

A valóság azonban az, hogy egyre nehezebb bekerülni egy már működő rendszerbe. A kiadók is igyekeznek biztosra menni: olyan szerzőket és témákat keresnek, amelyek nagy eséllyel profitot hoznak. Egy teljesen új név pedig mindig kockázatot jelent, mert nem lehet előre tudni, hogy a közönség hogyan fogadja.

Ezért is van az, hogy a legtöbb kiadó ma már csak olyan kéziratokkal foglalkozik, amelyek mögött stabil olvasótábor vagy erős médiatámogatás áll. Egy új szerző műve viszont ezernyi nyitott kérdést vet fel: lesz-e rá kereslet? Milyen piaci rést tölt be? Hogyan lehet pozícionálni? Mindez nemcsak az írónak, de a kiadónak is komoly dilemma.

Azok, akik végül kiadói szerződéshez jutnak, sok esetben valóban szerencsések, mert egy kiadó rengeteg háttérmunkát elvégez helyettük. De azok, akik éveken át várnak egy válaszra, vagy végül elutasítást kapnak, egyre inkább felismerik, hogy a könyvkiadás ma már sokkal több lehetőséget kínál, mint valaha. Ha valaki valóban hisz a történetében, nem kell éveken át várnia arra, hogy más döntsön helyette. Igenis, álljon bele! Hiszem, hogy minden élet megérdemel egy könyvet. Az egyetlen kérdés, hogy ki meri-e mondani az ember: *„Most jött el az idő."*

Nyolcadik rész

MIKÉNT VÁLIK OLVASMÁNYOSSÁ EGY CÉG TÖRTÉNETE?

Nemcsak szellemíróként dolgozom, hanem olyan könyveket is jegyzek, amelyekhez büszkén adtam a nevemet, mert az adott cégvezetők ezt kérték. Ahogyan korábban már említettem, egy vállalkozás / vállalat története korántsem üzleti adatok és számok halmaza. Sokkal inkább egy utazás, ahol álmok és kihívások találkoznak, emberek élete fonódik össze, és ahol minden döntés mögött ott van a személyes küzdelem. Az elmúlt években számtalan lehetőségem volt olyan vállalatok történeteit papírra vetni, amelyek már önmagukban is izgalmas regények lehetnének. Az elkészült könyvek nemcsak vállalati krónikák, hanem a hitelesség, a szenvedély és az emberi kitartás emlékei. Ebben a fejezetben három olyan cégtörténetből hozok részleteket, amelyek különösen közel állnak a szívemhez. Mindegyik történet megírásához nagyfokú bizalom és egyedülálló alkotói szabadság társult, amelyért végtelenül hálás vagyok.

Ahogy a legtöbb cégtörténet, úgy ezek az alkotások sem jelentek meg kereskedelmi forgalomban, hanem belső körben terjesztették őket. Munkatársaknak, ügyfeleknek, partnereknek adták át, ezzel is erősítve az összetartozást, a vállalat szellemiségét, és köszönetet mondva azoknak, akik részt vettek a közös sikerekben. A **Masterplast** és az **Anda Present Group** történetei már megjelentek, és mindkét könyv esetében megtisztelő volt az együttműködés Dávid Tiborral, a Masterplast Group elnökével, valamint András Attilával, az Anda Present Group vezérigazgatójával.

Mindkét vezető szíves hozzájárulását adta ahhoz, hogy e kötetben részleteket közöljek az általuk megálmodott könyvekből. Harmadikként a szívemnek különösen kedves **Helia-D** történetéről is szót kell ejtenem, amely egyelőre ugyan fiókban maradt, de Budaházy Péter, a cég ügyvezető igazgatója nagylelkűen hozzájárult ahhoz, hogy itt egy kedvcsináló részletet közölhessek belőle. Ezúton is köszönöm mindhármuk gesztusát, hogy megoszthattam a történeteik egy-egy szeletét e kötetben is. Három cég, három különböző könyv, három különböző stílus.

Akik nem jártasak az üzleti életben, azoknak elöljáróban annyit, hogy a Masterplast 1997 óta a közép-európai régió legnagyobb magyar tulajdonú építőanyag gyártó vállalata.

Az Anda Present Group promóciós ajándéktárgyak gyártásával, importálásával és emblémázásával foglalkozik 1995 óta. Ma már az európai reklámajándék-ipar egyik vezető szereplői.

A Helia-D pedig hazánk egyik legnagyobb múltú, ikonikus kozmetikai márkája több mint négy évtizede, rendkívüli múlttal és még sikeresebb jelennel. Mindhármukról, s velük együtt mindhárom cégről csupa szép emléket őrzök.

A fent emlegetett igazgatók amellett, hogy vérprofi vállalatvezetők és üzletemberek, egyben kivételes emberek is, akik iskolapéldái annak, hogy a kitartás és a kemény munka mindig meghozza gyümölcsét. Az eredmények mögött minden esetben emberek, álmok, küzdelmek és győzelmek állnak.

Mindezek pedig kiváló alapot nyújtanak ahhoz, hogy még a száraznak tűnő cégkrónikákból is lebilincselő könyv szülessen. Az ilyen műfajú kötetek nem csak a cégek történetét mesélik el, hanem egyben inspirációt is nyújtanak azok számára, akik hasonló álmokat dédelgetnek.

A legenda születése

„Ezért a krémért tényleg megőrültek az emberek”

/Részlet a „Csak a ráncait veszítheti” című kéziratból.

Budaházy Péter szíves engedélyével./

Én is kérek, én is kérek! Margit néni, csak még engem szolgáljon ki ma utoljára, legyen olyan kedves! Az ország másik feléből utaztam ide magához, hogy abból a csodakrémből nekem is jusson. Órákig álltam a sorban, nem mehetek haza a fiatalító szer nélkül!" – fakadt ki az ötvenes éveiben járó hölgy, aki Debrecenből vonatozott el Szigethalomig, miután a televízióban látta Vitray műsorában Margit nénit, aki a napraforgószár kivonatból házi „laboratóriumában" kikeverte a „varázslatos" kozmetikumot.

Margit néni háttal állt, már nagyon fáradt volt, semmire nem vágyott jobban, minthogy végre lepihenhessen. Amióta „Szigethalom ostroma" címmel rádióriportban számoltak be tevékenységéről, majd ennek kapcsán Vitray is kamerák elé ültette, egyetlen nyugodt pillanata nincs. Már kora reggel kígyózik a sor a háza előtt. Épp, hogy csak kinyitja a szemét, kezdheti is a kiszolgálást. Pedig sem a rádióban, sem a tévében nem mondta be a címét, mégis idetalálnak az emberek. Szájhagyomány útján valóságos népi hős vált belőle. Mindenki a csodakrémet akarja.

A tévészereplés óta Szigethalmon a Szabadkai utca leginkább a zsibvásárok és a piacok hangulatára hasonlít. Autóból még nem közlekedik annyi az utakon, mint manapság, ez az utca mégis tele van járművekkel, ahogyan az út mindkét oldalán parkolnak. Az emberek hosszú, tömött sorokban várakoznak, viszonylag fegyelmezettek és türelmesek.

Az ország minden részéből jönnek. Nincs is más választásuk, hiszen a média által nemes egyszerűséggel „fiatalító szer"-nek kikiáltott kozmetikumhoz egyelőre csak a feltalálónál, Nedeczky Jenőné Margit néninél juthatnak hozzá, aki saját házában árulja a készítményt. Tégelyt mindenki külön hozott, a feltaláló a krémet méri bele.

Nem csak nők, férfiak is sorban álltak

Elképesztő ereje volt a nyilvános szerepléseknek. Senki nem gondolta volna – Margit néni sem –, hogy egy rádió és televízió szereplés ennyire megváltoztatja majd a mindennapjait, és ilyen óriási érdeklődés fogja övezni mind a személyét, mind a találmányát.

Pedig hozzászokott ahhoz, hogy vadidegenek a nap bármely időszakában bekopogtatnak hozzá, hiszen ekkor már túl volt egy másik csodaszer feltalálásán, a Patientia hajnövesztőn, és sokáig azt is csak nála lehetett megvásárolni. A szigethalmi családi házban az elmúlt években a „civil" érdeklődőkön túl üzletemberek, szerencselovagok jártak, sőt több államfő is megfordult – inkognitóban.

De ez a krém most minden várakozást felülmúlt. Ezért valósággal meg vannak őrülve az emberek! És nem csak nők, férfiak is jönnek. Nem csoda hát, ha aznap Margit néni nagyon elfáradt. Össze sem számolta, mennyien jártak ma nála, de az biztos, hogy reggel óta meg sem állt. Gyakorlatilag enni sem volt ideje. Ez az ő korában, közel a nyolcvanhoz azért valóban fárasztó. Ugyan vajból van a szíve, és ha tehetné, az egész világot a keblére ölelné, de ha kinéz az ablakon, még mindig kígyózik a sor.

Nem megy tovább. Ezt lehetetlen fizikailag bírni. Legalábbis ma biztosan nem… Nincs más választása, minthogy hazaküldjön mindenkit, mert a segítője, a bájos asszisztens hölgy is majd' elájul.

A babaarcú angyal

„Jöjjenek másnap, de lehetőleg kora reggel érjenek ide, mert itt holnap is ugyanilyen őrület lesz, s félő, akkor sem kerülnek sorra!" – szólt ki a kollegina ellentmondást nem tűrő hangon a kapuból. Nos, ekkor kiabálta be a debreceni hölgy azokat a bizonyos mondatokat. Épp rá került volna a sor, amikor Margit néniék bejelentették, hogy nem bírják tovább az iramot.

Tulajdonképpen érthető, amiért a hajdúsági nő kifakadt, hiszen legalább három órája várt türelmesen a sorára. Nedeczky néni, miután meghallotta a kérést, hátra fordult, és fáradtságát félretéve a vásárlóra mosolygott.

Az a pillanat akkor – a résztvevők visszaemlékezése szerint – abszolút filmbe illő volt. Akik átélték, úgy mondják, olyan elevenen peregnek előttük ma is a képkockák, mintha csak pár perce történt volna az eset. Senki nem szólt egy szót sem. A Debrecenből érkező hölgynek a lélegzete is elállt. Óráknak tűntek akkor a percek, majd megtörve a csendet így szólt:

„Úristen, maga sokkal, de sokkal szebb, mint amilyennek a tévében láttam! Pedig ott is nagyon szép volt, de így élőben olyan, mint egy valódi angyal! És ez a babaarc… Nem hiszek a szememnek!"

Hasonló párbeszédek naponta zajlottak a szigethalmi házban. De nem csak ott.

Bárhol, ahol Margit néni megfordult, a csodájára jártak. Ő valóban olyan volt, mint a mesékből a nagymamák. Hófehér haj, makulátlan konty és a senkiéhez sem hasonlítható babaarc. Pedig a 77. életévét taposta. A korát meghazudtoló szépségét, sima arcbőrét pedig egyértelműen az általa kreált csodakrémnek, a napraforgószár kivonatból készített kozmetikumnak köszönhette, ami évekkel később Helia-D néven vonult be a történelembe…

(Nem árt tisztázni, hogy a „csoda" jelzőt maguk a vásárlók ragasztották rá a krémre, a népnyelvben így ajánlgatták egymásnak, ezért is álltak naponta kígyózó sorok Szigethalmon.)

Visszatérve az ominózus napra: naná, hogy Nedeczky néni kiszolgálta a debreceni hölgyet. Sőt, nem csak őt, hanem mindenkit, aki még ott állt a sorban. Ez a dicséret mindennél többet ért számára, s ahogyan a történetből is látszik, a bókkal erőre kapott. Ő, aki egyébként is fáradhatatlan asszony hírében állt, mindennél többre értékelte, ha a találmányát ilyen szinten is elismerik. A dicséretek motiválták.

Tomboló siker lett a szabadalomból

Évekkel később, amikor a Biogal Gyógyszergyár hivatalosan is elindította a „csodakrém" gyártását, immáron Helia-D néven, ugyanez a tömeghisztéria nagyban is megismétlődött. Ekkor azonban már nem Szigethalmon álltak sorba az emberek, hanem a nagyobb állami áruházak előtt.

Maga a Biogal sem volt felkészülve akkora érdeklődésre karácsony előtt, mint ami 1982 telén övezte a különleges formatervezésű tégelyes kiszerelést.

Csak a fővárosban 22 ezer fogyott el belőle ezüstvasárnap, ami már akkor is óriási eredménynek számított. Margit néni ezt a fergeteges debütálást még figyelemmel kísérte, a későbbi nagy világsikereket azonban már nem érte meg.

A ’82-es berobbanás azonban így is elégtételt jelentett számára – derül ki az őt ismerők visszaemlékezéseiből.

Ahhoz, hogy a Helia-D példátlan sikerét megértsük az elmúlt 40 évből, picit vissza kell mennünk az időben, méghozzá a feltaláló, Margit néni élettörténetében.

Az élet sokszor bizonyította, hogy a legnagyobb hősök mindig az egyszerű, hétköznapi emberek, akik köztünk járnak-kelnek. Például a néni a szomszédból.

Nedeczky Jenőné, Margit néni is ilyen szomszéd volt a szigethalmi járásban, mégsem számított hétköznapinak. Olyannyira nem, hogy találmánya az elmúlt évtizedekben kis túlzással az egész világot meghódította.

A Helia-D története az ő meséje is.

Egy kávészünetnyi podcast - ha hallgatni is kedve támadt az interjút. Olvassa be telefonjával a QR-kódot, és máris hallgathatja a beszélgetést.

Barátságból birodalom

A Masterplast-sztori

/Részlet „Az első negyed évszázad” című könyvből.

Tibor Dávid szíves engedélyével./

MASTERPLAST
GROUP INTERNATIONAL

Két gimnazista fiatal, akik egy nyári idénymunkával akartak némi zsebpénzt keresni. Ezzel indult minden. Azóta eltelt negyed évszázad, és a cég, amelyet közösen építettek fel, ma már egy sikeres nemzetközi vállalat.

2022 nem csupán a Masterplast 25 éves fennállásának évfordulója volt. Egy másik mérföldkő is elérkezett: Ács Balázs és Tibor Dávid barátsága ekkor ünnepelte a 30. évfordulóját.

Ritka az, hogy egy barátság ekkora időpróbát kiálljon, még ritkább, hogy közös vállalkozás is épüljön rá. Érdemes tehát megállni egy pillanatra, és megnézni, hogyan lett a nyári munkából egy több országra kiterjedő üzleti birodalom.

És a választ is megkeresni a legfontosabb kérdésre: mi tartotta össze őket ennyi éven át?

A meló, ami mindent megváltoztatott: **„Gyerekek vagyunk, de adjatok egy esélyt!”**

Dávid és Balázs azon a nyáron Dávid édesapja, Tibor József vállalkozásában dolgoztak üzletkötőként.

„A tetőfólia akkoriban „csak” egy mellékes kereskedelmi területnek számított a Polifólia Kft.-ben, de nem ez volt a fő fókusz – meséli Dávid. – *Nekünk jól jött az idénymunka, édesapámnak pedig az, hogy kapott két alkalmi üzletkötőt. Mindez öt évvel a Masterplast alapítása előtt történt, 1992-ben. A mai napig rendkívül hálásak vagyunk az akkori lehetőségért.*

„Emlékszem, a sítábor előtt évfolyamtársakként még csak méregettük egymást az iskolában – kapcsolódik az időutazásba Balázs. – Aztán attól a pillanattól fogva, ahogyan összebarátkoztunk, vállvetve mentünk előre közösen."

Az első üzleti leckék
„Az elutasítások még elszántabbá tettek minket"

Tizenhét évesen céges autóval járták az országot, hogy fóliát adjanak el építőanyag-kereskedőknek. Az út első állomása sokszor a falu kocsmája volt, ahol eligazítást kértek, hogy merre találják a helyi Tüzépet.

„Kaptunk egy céges autót, amivel 17 évesen nyakunkba vettük az országot és a legkisebb településeket is felkutattuk. Miután rátaláltunk az építőanyag-kereskedőkre, arra kértük a döntéshozókat, hogy adjanak alkalmat az ezüstszínű tetőfólia bemutatására. A célunk az volt, hogy minél több helyen forgalmazzák a portékánkat. Szívós küzdelem zajlott minden egyes megrendelőért. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy lendületből indultunk neki az országnak és megpróbáltuk eladni a portékát. Nagy, elkerekedett szemekkel néztek ránk a tulajdonosok, hogy mit akarnak itt ezek a gyerekek – emlékszik vissza Dávid az egyik tipikus reakcióra. – *Persze ez sokszor előny is volt, mert érdeklődve végighallgattak. Rengeteg siker, de jó néhány kudarc is ért minket ebben az időszakban.*"

„A kezdeti próbálkozások igen vegyesek voltak, hiszen jó néhány helyszínen negatív fogadtatással szembesültünk. A legkülönbözőbb és legcifrább elutasításokkal adták ki az utunkat, ám ez sem szegte a kedvünket" – nevet Balázs.

"Igyekeztünk minél gondosabban feltérképezni és főleg megtanulni ezt a piacot. Minden egyes hárítás után egyre jobban értettük és éreztük az értékesítés fortélyait, ezáltal egyre sikeresebbek is lettünk."

„Igen tekintélyes zsebpénzre tettünk szert, és úgy mentünk vissza az iskolába, hogy tele voltunk élményekkel az üzleti életet illetően – teszi hozzá Dávid – *Mindkettőnkben inkább a pozitív visszajelzések maradtak meg. A sikerélmények, hogy megtanultunk eladni, és hasznosan töltöttük a nyarat."*

A vállalkozói lét áldozatai

„Éjfélkor is áruért mentünk, ha kellett"

Az évek teltek, a barátság megmaradt, és az üzleti érzék is egyre inkább kikristályosodott. Az egyetem évei alatt újabb fordulópont érkezett: Dávid édesapja eladta cégeit, és a fiúk kaptak egy visszautasíthatatlan ajánlatot.

„Jött a továbbtanulás, amikor Dávid Tatabányára került, én pedig Győrbe, de gyakran utaztunk egymáshoz a baráti körrel. – idézi fel a kronológiát Balázs. – Még nem végeztünk a felsőoktatásban, amikor Dávid édesapja eladta a cégeit, mert a másik szenvedélye, a lótenyésztés irányába orientálódott, és felajánlotta a két »nyári idénymunkásnak«, hogy átvegye a már ismert területet.

Nem sokat gondolkodtunk rajta, nekivágtunk. Végzősként próbáltuk úgy beosztani az időnket, hogy egyikünk hétfőn és kedden nem látogatta a főiskolai előadásokat, míg a másikunk szerdán és csütörtökön. Pénteken pedig már mindketten dolgoztunk."

„Amikor elkezdtük építeni a céget Balázzsal, tényleg nagyon gondosan be kellett osztanunk egymás között az időt – teszi hozzá Dávid – *Édesanyámmal, Seres Erikával kiegészülve mindösszesen három főből állt az akkori menedzsmentünk, ő volt a biztos pont a társaságban, aki mindig ott ült az irodában, tehát hétfőtől péntekig elérhető volt, mi pedig elosztottuk egymás között a heti feladatokat, a ki- és beszállításokat, meg minden mást. Az adott szóra, az ígért szolgáltatás határidejére már akkor is roppant kényesek voltunk.*

Soha nem felejtem el, hogy képes voltam éjfélkor felkelni, hogy még éjszaka elmenjek egy nyugat-magyarországi gyárba olyan építőipari fóliáért, ami előző nap kifogyott. Majd napközben leszállítottuk akár az ország másik végén lévő vevőnek. Kellettek az ilyen áldozatok, hiszen a partnereknek tett ígéret szent volt, és ez elvi kérdés a mai napig is."

Fiatal vállalkozók a nagyok között
„A szívünkre és az ösztöneinkre hallgattunk"

A Masterplast megalapítása 1997-ben már egy olyan időszakban történt, amikor az építőanyag-ipar dinamikusan fejlődött. A rendszerváltás után alapított építőipari vállalkozások ekkorra már stabil piaci szereplőkké váltak. Az induló vállalkozásnak azonban így is komoly kihívásokkal kellett szembenéznie, hiszen Dávid és Balázs ekkor még lényegében kezdő vállalkozóknak számítottak.

„Voltak hatalmas sikerélményeink már az üzletkötői időszakban is, az egyik szintén mélyen megmaradt bennem – meséli Dávid.

– Balázzsal együtt utaztunk Salgótarjánba, és ekkor volt az első száztekercses eladásunk egy partnernek. Az olyan katarzisszerű élményt jelentett számunkra, hogy az egész hazautat végighurráztuk. Minden szempontból izgalmas időszak volt az 1997-es indulás, hiszen kezdő vállalkozásként a rendszerváltást követően alakult 6-7 esztendős cégekkel vettük fel a versenyt.

Ne feledjük, hogy aki közvetlenül a rendszerváltás után alapított vállalatot, szinte bérelt helye volt az élvonalban, hiszen akkoriban minden jól irányított úttörő vállalkozás szárnyalt az építőanyag-iparban. Ilyen hátterű konkurensek mellett kezdtük el a tevékenységet, de már az első évben is fantasztikus eredményeket értünk el. Ugyanakkor mégsem voltunk annyira kezdők, mert gimnazistaként a nyári szünetekben már kellő tapasztalatot szereztünk. Tehát mire eljutottunk a cégalapításig, már volt piacismeretünk és édesapám révén kiépített beszállítói kapcsolatrendszerünk, de rutinosnak semmiképp sem neveztem volna magunkat. Utólag persze könnyű azt mondani, hogy a dolgok természetes rendje ez volt egy vállalkozó családban felnőtt gyerek – és a vele barátkozó fiú – számára, hogy maguk is vállalkozni fognak, és lehet, hogy ez is a lényegi igazság. Ám ott, akkor, a dolgok sodrásában nem gondoltunk bele ilyesmibe. Mindketten leginkább a szívünk és az ösztöneink után mentünk."

Egy kávészünetnyi podcast - ha hallgatni is kedve támadt az interjút. Olvassa be telefonjával a QR-kódot, és máris hallgathatja a beszélgetést.

Az idő mérföldkövei

Gondolatok, hangulatok, érzések

/Részlet „A siker ára” című könyvből.

András Attila szíves engedélyével./

A Váci utcában van dolgom. Nem vagyok egy múltba révedező, gyakran visszatekintő alkat, mégsem bírom megállni, hogy ne menjek el az óraüzlet felé. Az a bolt fontos része a mérföldköveimnek.

Annak idején, amikor az utolsó munkanapomat töltöttem alkalmazottként és az elsőt vállalkozóként, besétáltam az exkluzív szalonba és az utolsó fizetésemet kompletten elköltöttem a régen vágyott automata órára. 187 ezer forintot fizettem az Atlanticért 1995-ben. Akkoriban ez az összeg kisebb vagyonnak számított.

Ott és akkor megfogadtam, hogy attól fogva minden egyes mérföldkőnél veszek magamnak egy automata órát. Ezzel nem csak megjutalmazom magam az addigi szívós munkáért, de örök mementóként emlékeztetni fognak az akkori szép eredményre.

Már vagy 11 ilyen „kincsem" van otthon a páncélszekrényben… Ezt a szokást családi hagyományként, s egyfajta stafétaként átadtam a nagyobbik fiamnak, amikor a cég elérte a 10 milliárdos forgalmat. Egy pillanat alatt visszatért minden régi emlék, ahogyan a Váci utca forgatagában sétálok.

Vajon ilyesfajta időutazás lenne a könyvkészítés folyamata is?

Összegezni kellene az eddigieket…

Annyit és annyiszor kérdezték tőlem az elmúlt években: hogyan csináltam?

Miként építettem fel műszaki emberként a nulláról egy milliárdos vállalkozást – végső soron kereskedőként.

(...)

Délután öt óra, de olyan sötét van, mintha már legalább este tíz lenne. A Könyves Kálmán körúti irodaház tárgyalójának ablakából a város életképeit figyelem. Olyan csendes, álmosabb most minden. A kivilágított Budapesten békésen suhannak egymás után az autók. A morajból semmi nem hallatszik ide fentre. A Bláthy Ottó utca felé fordulok. Innen, az irodaház tetejéről még a sötétben is élesen látni azt az épületet, ahol 25 évvel ezelőtt elkezdődött minden. Egy 26 négyzetméteres, kétfős irodában, amit az utolsó megtakarításaimból béreltem…

(…)

„*A 25 esztendős jubileum a legjobb alkalom az összegzésre*" – bíztat az író, akit egy ismerős ajánlott, hogy majd ő megírja az ANDA történetét. Nekem csak annyi lenne a dolgom, hogy meséljek. Fel kellene őt hívnom, hogy választ adjak neki, mert elkezdené a munkát, de még nem döntöttem.

Nyugtalanít, hogy egy útközben lévő ember egy útközben lévő vállalkozásról vessen számot, amiben még tengernyi kiaknázható lehetőség van. Ugyanakkor valahol persze rendkívül imponál is a könyv. Egyszerre érzem izgalmasnak és bizarrnak a kezdeményezést. Mindenesetre alszom még a válaszra.

(…)

Az autóban napok óta Orishas szól. Szeretem ezt a latin-amerikai formációt. A szabadság érzése árad minden dalukból. Nagy erő van bennük. És nem csak azért, mert a modern zenei világot vegyítik a kubai népzenével, a salsával és a rumbával, hanem baromira átjön a dalaikból a „csakazértis" érzés. Ezek a muzsikusok Kubából származnak.

Már a Castro-rendszerben is tabunak számító témákat boncolgattak. Tulajdonképpen ugyanazt tették, amit én egy másik műfajban a saját kis mikrokörnyezetemben. Már a rendszerváltás előtt, abban a nem könnyű időszakban is tombolt bennem a vágy: esélyt láttam minden kihívásban.

A lehetőségekben pedig potenciált.

Ahhoz, hogy az ANDA sztoriját megértse az olvasó, érteni kell harminc, negyven évet. A nagy reményeket és a világforgató álmokat. A jugoszláv és a lengyel csencseléseket, amelyek voltaképpen „alapot adtak" a kereskedelmi szemlélethez.

Abban a rendszerben, vidéki fiúként a nagyvárosba csöppenve nem is tudtam pontosan, mit akarok. Miközben mégis éreztem a mámorító érzést: másképp is lehet. Hazafelé autózom. Lassan tényleg választ kellene adnom az írónak, de még mindig vacillálok. Inkább bekapcsolom a zenét a kocsiban. Ezerrel dübörög újra az Orishas.

(…)

Üzleti ebédem lesz a belvárosban. Ide, a kedvenc olasz éttermembe invitáltam a partnert a Dohány utcába. Őt mégsem vihetem a Kőbányai piac dzsungelében található bodegához, ahol a főváros legfinomabb Pad thai tésztáját készítik. Nem mintha derogálna oda elmennem.

Nem lettem sznob.

Ugyanolyan természetesen és jól érzem magam a luxusétteremben, mint a pesti bazár hihetetlenül színes népsége között.

Az üzleti partner épp most jelezte telefonon, hogy pár percet késik, addig van időm gondolkodni. Amióta az író kérdéseket tesz fel nekem a telefonba, mintha többször jutnának eszembe a régi dolgok.

Nem is értem, hogyan és miért, de most az ugrott be, hogy ezek a baromi drága éttermek tulajdonképpen már kollégistaként is kísértettek engem.

Szegény családból jövök, a nagymamám azt az 500 forintot is nehezen spórolta össze, amit kajára oda tudott adni kéthetente. Egy pár virsli 42 forintba került a kollégium büféjében, vagyis sokszor ki sem tartott két hétig az a pénz. Aztán a nagy lengyel devizaválság idején kollégistaként abból próbáltam bevételhez jutni, hogy a barátaimmal kijártam Krakkóba csencselni.

Azokon az utazásokon a legdrágább éttermekben ebédelhettünk – fillérekért. Azt hiszem, az életérzést ott szívtam magamba, s talán ezért olyan természetes ma minden, mert láttam és megéltem mindkét végletet.

(…)

Délután kettő. Most ért véget a vezetői értekezletünk. A többiek már kimentek, én itt maradtam a tárgyalóban.

Újra az ablaknál állok, most mintha minden élettel telibb lenne a városban

Két dolog jár a fejemben: az egyik, hogy úgy tűnik, ebben a szomorú, koronavírussal terhelt esztendőben az ANDA történetének legsikeresebb évét zárjuk. Van mire büszkének lennünk, hiszen ez rendkívüli teljesítmény, idén már a 15 milliárd körüli forgalmat is elértük.

Az utóbbi időben még többet csörög a telefon. A korábbinál is gyakrabban hívnak különböző üzleti rendezvényekre azért, hogy a cég fejlődéséről, az elmúlt negyed évszázad hiteles történetétől tartsak előadásokat.

Talán ez is közrejátszhatott abban, hogy úgy döntöttem, végül igent mondok a könyvre.

Egy ilyen kiadványban illik őszintének lenni, ugye? Ennek mentén elárulom, az író egyetlen mondattal győzött meg: ebből a kötetből a fiaim egy másik oldalról is megismerhetik az apjukat. Így, egy külső ember által írt történetből talán másképp rajzolódik ki számukra, hogy azokban az időszakokban, amikor sajnos sem fizikailag, sem lélekben nem tudtam velük lenni, mivel töltöttem az időmet, s hogyan építettem fel egy nagyvállalatot egy pici családi vállalkozásból.

Nagyon kevés tudatos dolog volt az üzleti karrieremben, majdhogynem minden ösztönösen történt. Többnyire megérzésekre alapoztam. Rendkívül szenzitív emberként még a munkatársakat is érzések alapján választottam. Annak idején szabályosan fejest ugrottam az üzleti világba. Ahogyan korábban is említettem, a kihívásokra esélyként tekintettem és megragadtam a kínálkozó alkalmakat. Most is ezt teszem.

Ugorjunk hát fejest ebbe a könyvbe is!

András Attila

Egy kávészünetnyi podcast - ha hallgatni is kedve támadt az interjút. Olvassa be telefonjával a QR-kódot, és máris hallgathatja a beszélgetést.

Záró rész

EPILÓGUS

OLVASNI AZ EMBEREKBEN

Az akadémiák akadémiája

Húsz év, több mint száz könyv, megannyi történet és ember, akiknek a szavaimmal adhattam hangot. A húsz év alatt nemcsak írni tanultam meg. Megtanultam embereket olvasni. A legmélyebb, legtitkosabb rétegeiket, azokat az elhallgatott mondatokat, amelyek gyakran fontosabbak, mint amiket kimondanak. A pszichológus és a coach szerepe akaratlanul is az életem részévé vált. Az évek során a bizalom mesterévé lettem, mert aki egy könyvet írat, az gyakran sokkal többet keres, mint egy jó írót. Keres egy tükröt. Egy szövetségest. Egy embert, aki nemcsak leírja a szavait, hanem érti is őket.

Szellemíróként életeket rajzoltam újra, és közben saját magamat is folyamatosan alakítottam, formáltam. Az elmúlt két évtizedben a létező legnagyobb akadémiát jártam ki. Az akadémiák akadémiáját. De nem olyat, ahol oklevelet adnak a végén. Az én iskolámat a valódi életek, a valódi emberek jelentették.

Megtanultam figyelni. Olyan figyelemmel hallgatni másokat, ami túlmutat a szavakon. Meghallani a ki nem mondott fájdalmakat, az elhallgatott örömöket, azokat a pillanatokat, amikor az ember maga sem tudja, hogy élete legfontosabb mondatait mondja ki. Az írói munka így vált sokkal többet jelentővé számomra, mint puszta mesterség.

Ez olyan intimitás, amit kevés hivatás tudhat magáénak.

Nem tartottam magam soha kivételes tehetségnek, de azt mindig tudtam, hogy a tanulás a kulcsa mindennek.

Lényegében mindent a tudatosságomnak köszönhetek.

Már egészen fiatalon világos volt számomra, hogy a siker alapja a nyitottság és az alázat. Nem önkifejezési formaként tekintettem az írásra vagy a tömegmédiára, hanem mint egy mesterségre, amelynek minden csínját-bínját el akartam sajátítani.

Olyan szorgos iparosként közelítettem hozzá, aki nem a dicsőségért dolgozik, hanem azért, hogy a munkája hatékony legyen. És végül éppen ez a hozzáállás nyitotta meg előttem a nagyvilágot.

Mert amikor ennyi területre kapsz betekintést, amikor ennyi ember életének szövetébe fonódsz bele, akkor az a legmagasabb akadémia, amit az élet kínálhat.

Sokkal többet tanultam ez alatt a húsz év alatt, mint bármilyen intézményben. Nem csupán az emberek történeteiből, hanem abból, hogyan mesélik őket. A sikeresek, a bukottak, a megsebzettek, a győztesek, a kétkedők és az álmodozók mind hozzátettek valamit ahhoz, aki ma vagyok.

És ha valamit megtanultam, akkor azt, hogy a nyitottság az egyetlen igazán értékes valuta ebben az életben.

Nem én döntöttem el, hogy merre sodor a sors, de mindig nyitott voltam arra, hogy ha valami elém kerül, azt a lehető legjobban csináljam. Ezért is keveredtem számtalan dologba a szórakoztatóipar különböző területein. Tévébe, rádióba, színpadra, különböző lapok szerkesztőségeibe.

Voltam pop- és PR menedzser és rockszakíró, dolgoztam a bulvármédia elitebb részén és a politikai közélet peremén, megfordultam elegáns éttermekben, eldugott kiskocsmákban és magánklubokban, ahol sokszor kértek tanácsot olyanok, akikről azt hittem, nekik már minden válasz a birtokukban van.

És ez az, ami miatt nem csupán írónak tartom magam, hanem egy olyan embernek, aki valóban érti a világ működését. Mert az írás nemcsak az, hogy jól fogalmazol. Hanem az, hogy jól látsz.

Húsz év tanulás. Húsz év bizalom. Húsz év történet.

És, hogy mi jön ezután?

Újabb húsz év.

Mert a kíváncsiságom még mindig ugyanolyan erős, mint amikor először ültem le írni. Még mindig szeretném megérteni az embereket, a történeteiket, a miérteket, amelyek irányítják az életüket. Még mindig tudni akarom, mit érez egy ember, amikor a múltját papírra kell vetnie, és hogyan segíthetem abban, hogy a története végül olyan legyen, amilyennek lennie kell.

Az írás az egyetlen olyan mesterség, amely nem csupán a világot formálja, hanem azokat is, akik írják.

#ESSZENCIA

A könyvírás TikTokja

A 15 másodperces TikTok-logikájú világban, amikor már a nagymamák is többet bámulják a telefonok képernyőjét, minthogy elolvassanak egy könyvet, én sem ámítom magam azzal, hogy a könyv sokadik virágkorát éli.

Ugyanakkor történjen bármi, a könyv élt, él és élni is fog, akármilyen picire is zsugorodik a piaca.

A könyvírás hagyományosan a lassú, aprólékos történetmesélés művészete. Az olvasót lépésről lépésre vezetjük be egy világba, amelyben időt kell szánni a részletek megértésére, a karakterek fejlődésére és a cselekmény kibontakozására.

Ez a módszer mindig is magával ragadó volt, de a 21. századi rohanó világában azt is számba kell venni, hogy az emberek figyelme egyre rövidebb, az információt gyorsan és tömören akarják befogadni.

Ilyen megfontolásból ültem oda a ChatGPT elé és kértem őt arra, találjon ki nekem valamit erre a helyzetre.

A következő utasítást adtam:

„Dolgozz ki egy új módszert, amelyben a könyvek legfontosabb gondolatait, fejezeteit rövid, pörgős szakaszokban összefoglalják, ahogy a TikTok videók is teszik. Ezek a 'TikTok-fejezetek' villámgyors összefoglalók, amelyek az olvasóknak lehetőséget adnak arra, hogy rövid idő alatt befogadják a lényeges üzeneteket. Ez nyújtson alternatívát az időhiánnyal küzdő olvasóknak és azoknak is, akik kíváncsiak a könyv mondanivalójára, de nem szeretnének vagy tudnak időt szánni a teljes mű elolvasására."

A mesterséges intelligencia egy pillanat alatt írta is az ötletet:

„ **#TikBookEssence – Az új történetmesélési forradalom születése**

Az #TikBookEssence kifejezés önmagában is szimbolikus:

 # Tik – a gyorsaságot, a pörgést, az idővel való zsonglőrködést jelenti.

 # Book – a hagyományos könyv forma, ami mindig is az elmélyülést szolgálta.

 # Essence – az adott rész lényegét, a történet vagy gondolatok esszenciáját, amit tömören és ütősen át lehet adni.

Üdv, Szép új világ!

Őrület, mi? Arra már nem kértem meg az AI-t, hogy készítsen egy konkrét példát is az anyagomból. Ahhoz már végképp nem volt kedvem a sok baromság után.
Ezért a következő gyűjteményt már nem bíztam a ChatGPT-re, hanem a kádban szépen kijegyzetelgettem a kéziratból a fontosabb gondolatokat.

Akinek nincs és nem is lesz ideje átolvasni ezt a hosszú könyvet, annak itt egy sajátos jegyzet. No nem olyan profi, mint a ChatGPT *"Tik-akármilye",* de ez is összefoglaló:

Vajon miért van az, hogy még a modern eszközök mellett is mindig visszatérünk az írott szavakhoz? Mert a könyvekben ott rejlik az időtlenség ígérete.

A valódi szakmai alázat ott kezdődik, hogy felismerjük: egy jó könyv létrehozása nem egyszemélyes feladat.

A titoktartás egyfajta szakmai védjegy. Soha nem dicsekedtem társaságban, hogy kiknek írtam könyvet és akkor is csak magamban mosolygok a nézőtér hátsó sorában, amikor a megrendelő meghív a könyvbemutatóra és drámaian előadja a pódiumon a sztorit, amit lényegében én találtam ki neki.

Cselédmunka? Az!

A mesterem, Ómolnár Miklós mondta mindig, hogy az írás valójában cselédmunka. Igaza volt. Az íróasztalnál töltött végtelen órák, a sokszor fájdalmasan magányos alkotói folyamat, és az ügyfelekkel való ismételt egyeztetések mind olyan kihívások, amelyekért tisztességes ellenszolgáltatás jár.

A szellemi munkában nincs hitel!

Ha valaki szellemi munkásként dolgozik, egy dolgot mindenképp meg kell tanulnia: védenie kell az idejét. Megtanulni nemet mondani, beárazni a saját szaktudását, és következetesen kitartani a saját szabályai mellett. A szellemi munkában, főleg ami ennyi munkaórát igényel, nincs hitel. Előre fizetés van. Akinek ez nem fér bele, azzal nincs dolgom.

Ha jól végzem a munkámat, akkor a könyvek arra is képesek, hogy egy kicsit megváltoztassák az olvasók életét a hétköznapok szépségének és küzdelmeinek ábrázolása közben. Az ember már csak ilyen: vágyik arra, hogy a könyvben viszont lássa a saját szenvedéseit is.

Ez a munka nemcsak írásról szól, hanem emberismeretről, együttérzésről és az árnyékban való létezés művészetéről.

A történetmesélés kétségtelenül egyedi ajándék. Vannak, akiknek ez természetesen jön, de a legtöbben szellemírót hívnak segítségül. Nem azért, mert lusták lennének, hanem mert felismerték, hogy az írás nem egyszerű technika. A gondolatokat úgy kell formába önteni, hogy azok ne csak szórakoztassanak, hanem hassanak, inspiráljanak, sőt, maradandó nyomot hagyjanak.

Nem lehet jó szellemíró az, aki a saját életében nem járta meg a hadak útját, és nem tapasztalta meg az árnyékosabb oldalt.

Nem tud közönségkedvenc alkotást létrehozni olyan íróember, aki nem vett részt korábban a tömegszórakoztatásban. Ha valaki nem tapasztalta meg testközelből, hogyan működik a népszórakoztatás világa, hogyan születnek és múlnak el a divatok, hogyan formálódnak az emberek elvárásai, akkor egyszerűen képtelen igazán ütős, maradandó könyvet írni.

Nincsenek unalmas életek, csak fel nem fedezett történetek. A kérdés az, képesek vagyunk-e meglátni és megérteni őket?

#A legtöbben képtelenek megragadni a saját történetük lényegét. Még olyanok is, akik már több megjelent kötettel rendelkeznek.

A kérdés nem az, hogy csalás-e a szellemírás, hanem az, miért nem veszik gyakrabban igénybe ezt a láthatatlan jelenlétet? Azt a szakembert, aki az olvasók szívéhez vezető utat kiépíti, hogy az adott történet valóban élményt adjon.

Nem attól válik valaki íróvá, hogy egyszer kiadott valamit saját költségén. Sőt, tisztázzuk is. Attól még, hogy valakinek megjelent akármennyi könyve, benne a fogalmazásával, ő még nem író.

Aki könyvet ír, vagy írattat, elsősorban az utókornak alkot. Persze mindenkinek másért kell a történet. Van, akinek gyógyulás, másnak feloldozás, megint másnak emlékezet a célja. Az pedig mindannyiukban közös, hogy valamit szeretnének hátra hagyni az utókornak.

Egy-egy könyv elkészítése során egy egész életet kell megérteni, darabokra szedni, majd gondosan újraformálni a szavak segítségével. Az interjúk, a kutatások és a hosszú, koncentrált órák mind azt szolgálják, hogy abban az időszakban szinte egygyé váljak a megbízóval.

A történetek mindig azokról szólnak, akik megélték őket. Szellemíróként számomra mindig ez a legfontosabb: hogy az olvasó ne engem lásson, hanem azt az embert, akinek az életútját elmesélem.

Nem hoz zavarba a megrendelők különcsége. A szórakoztatóiparban szocializálódtam, a művészek agyzsibbasztó szélsőségei után én már nem akadok meg semmin. Főleg nem a megrendelők rendhagyó kérésein.

A szellemírás olyan rugalmasságot és alkalmazkodóképességet kíván, ami néha egészen abszurd helyzetekben mérettetik meg.

Egy könyv megalkotása bonyolult, de izgalmas folyamat, amelyben a lélek finom rezdülései és a tömegkommunikáció könyörtelen logikája találkozik. Az én feladatom pedig az, hogy ezt a két világot összekössem.

Többször előfordult, hogy egy-egy megbízóm a könyv végére másképp látta a saját múltját. Mintha az írott szó nem csupán rögzített, hanem gyógyított is volna.

A legtöbb magyar életrajzi könyv ott indul, hogy „megszülettem egy kis faluban, egy szegény, de dolgos családban." Az én könyveim azonban soha nem itt kezdődnek. Nem hiszek abban, hogy minden történetet ugyanazon a sémán keresztül kellene elmesélni.

Mindig a robbanáspontokkal kezdünk

Miért ne kezdődhetne egy történet ott, ahol a legnagyobb hullámok csapkodnak? Miért ne kezdhetnénk egy pillanattal, ami megváltoztatta az egész életet? A tömegszórakoztatás megtanított arra, hogy az emberek éheznek a lendületre, az érzelmekre, a fordulatokra. Nem a száraz kronológia érdekli őket, hanem az a pillanat, amikor egy döntés minden mást felülír, vagy egy találkozás mindent megváltoztat. Az én történeteim is innen indulnak: a robbanáspontokból, ahol az élet egyszer csak más irányt vesz.

Minden könyv, amit megírtam, egy kicsit több lett az eredeti szándéknál. Olyan üzenetek születtek, amelyek a jövő generációinak is inspirációként szolgálnak.

Mit csinál egy jó szellemíró?

Először is alkalmazkodik. Aztán figyel. Nagyon. És közben kérdez. Mélyen. Úgy kérdez, hogy megérintse a múlt azon zugait is, amelyeket talán már elfeledettnek hitt az, aki elmeséli. Hatnak egymásra. Egy jó szellemíró kérdez és érzéseket közvetít. Kézen fogja azt, aki mesél, hogy átkísérje a saját története rejtett ösvényein.

Ragaszkodunk az élményekhez

Egy árvízi mentésben részt vevő katona mesélte egyszer, hogy amikor egy idős hölgyet kimenekítettek az összedőlni készülő házából, az asszony szinte könyörgött, hogy menjenek vissza még egyszer. Egy falon függő képért. Ez a pillanat talán sokak számára érthetetlennek tűnik, de abban a képben ott volt az egész élete. A könyvek ugyanilyen képek. Pillanatokat őriznek meg, történeteket, amelyekhez ragaszkodunk, mert a saját életünket látjuk bennük.

Az időtlen referencia

Egy könyv ma már elsősorban presztízskérdés. Egy saját kötet névjegy, promóciós eszköz, egyfajta státuszszimbólum. Az üzleti világban, a szakmai körökben vagy akár egy személyes márka építésében is olyan súlya lehet, amit semmilyen más marketingeszköz nem tud pótolni. Egy könyvet ugyanis nem dob ki az ember. Időtlen referencia marad.

Hálás szívvel köszönöm a kötetben található történetek
főszereplőinek a közléshez történő hozzájárulásukat!

A könyvben említetteken túl szintén hálás szívvel köszönöm
az írás kapcsán nyújtott szakmai támogatást:

Sándor Anikónak, Nichs Andreának, Sebők Lászlónak,
Dr. Csongrády Bélának, Tarnóczi Lászlónak, Balás Róbertnek,
Pásztor Lászlónak, Eördögh Bertalannak, Bruck Andrásnak,
Hámori Ivánnak, Bérczessy Gergelynek, Fencsik Tamásnak.

Molnár Maci Gabinak a rádiós életem megkönnyítését.
*(Már értem, miért szerepelt a neve a köszönetlistán anno
minden második CD borítóján.)*

Petróczy Gábornak, Barócsi Sándornak, Menyhárt Marcsikának,
Szabó Péter Petznek (St.) és Éger Lászlónak a barátságukat!

Továbbá hálás szívvel köszönöm minden
Útitársnak és Szövetségesnek, akik mind-mind hozzá(m)tettek
egy-egy darabot az út során.

Tartalomjegyzék

A láthatatlan jelenlét - Dr. Balsai Tamás előszava 7

1. rész: VISSZHANGOK
Egyetlen példány 15
Halálom után felbontandó 25
Az élet szokatlan oldalai 36

2. rész: PRIVÁT
A ház, amelyről az ajtót és az ablakokat is ellopták 44
Egy kádnyi álom (A „bárcsak" lélektana) 49
"A Villa Negra románca'" 56

3. rész: EGY ÍRÓ, SZÁZ ÉLET
"Szóval maga írja meg a könyvet... Más helyett?" 71
A szellemírás új fejezete az üzleti világban 81
Kapcsolatépítés történetekkel 90

4. rész: "ÉSEZTÍGYHOGY?" 94
Csalás és ámítás? 97
Miért éri ez meg nekem? 106
Zavar-e, hogy nincs ott a nevem a borítón? 116
A hallgatás művészete 126
Bárki képes könyvet írni? 131
„Majd a ChatGPT megírja…" 137

5. rész: HOGYAN KELL MEGÍRNI EGY KÖNYVET ÚGY, HOGY AZ NE LEGYEN UNALMAS?
She Loves You (Yeah, yeah, yeah…) 142
A könyv, amit nem csak megvesznek, hanem el is olvasnak 147
A mítoszteremtés művészete 156
Az olvasót nem lehet becsapni 161
A megértés közös nevezője 165

6. rész: VÁGÓKÉPEK (Sztorimozaikok)
Játsszuk el az életet! 170
Az örökölt méltóság 175
A könyv, ami fontosabb lett, mint a házasság 180
Az élet újrahangolt fejezetei 188

7. rész: TÖBB MINT SZELLEMÍRÁS
Életre keltett könyvek 193
Amikor a kötet már írás közben formát ölt 199
Az utolsó szó joga 203
De ki fogja ezt kiadni? 208

8. rész: MIKÉNT VÁLIK OLVASMÁNYOSSÁ EGY CÉG TÖRTÉNETE? 212
A legenda születése *(A Helia-D-sztori)* 215
Barátságból birodalom *(A Masterplast-sztori)* 221
Az idő mérföldkövei *(Az Anda Present-sztori)* 227

Olvasni az emberekben (Epilógus) 234
Esszencia 238

Szóval, ki írja a könyvet...?
S.Miller
www.konyviras.hu